

**Всеукраїнська (заочна) науково-практична
конференція**

**ПЕДАГОГІЧНІ ІННОВАЦІЇ
В ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ СУЧАСНОГО
ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ**

16 березня 2018 року

м. Київ

КИЇВСЬКА РЕГІОНАЛЬНА СПІЛКА СПОЖИВЧОЇ КООПЕРАЦІЇ
Київський кооперативний інститут бізнесу і права
Економіко-правовий коледж
Кафедра соціально-гуманітарних дисциплін

Матеріали Всеукраїнської (заочної) науково-практичної конференції
«ПЕДАГОГІЧНІ ІННОВАЦІЇ В ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ
СУЧАСНОГО ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ»
16 березня 2018 року

Збірник тез

Київ – 2018

УДК 378:330.341.1

П 24

Матеріали Всеукраїнської (заочної) науково-практичної конференції «Педагогічні інновації в освітньому просторі сучасного вищого навчального закладу» (16 березня 2018 року): Збірник тез / За заг. ред. д. екон. н., проф. Камінської Т.Г. – Київ, 2018. – 115 с.

ГОЛОВНИЙ РЕДАКТОР:

Камінська Т.Г. – професор, доктор економічних наук, ректор Київського кооперативного інституту бізнесу і права

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Охріменко І.В. – професор, доктор економічних наук, проректор з навчальної та наукової роботи Київського кооперативного інституту бізнесу і права (м. Київ)

Клименко О.Ф. – проректор з організаційно-виховної роботи Київського кооперативного інституту бізнесу і права (м. Київ)

Гон М. М. – професор, доктор політичних наук, академік Академії наук вищої школи України, завідувач кафедри політичних наук Рівненського державного гуманітарного університету (м. Рівне)

Шмалей С.В. - професор, доктор педагогічних наук, завідувач кафедри цивільного захисту населення та безпеки життєдіяльності Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова (м. Київ)

Плахотнік О.В. – професор, доктор педагогічних наук, професор кафедри педагогіки Київського національного університету імені Тараса Шевченка (м. Київ)

Кравченко А.А. – доцент, доктор філософських наук, професор кафедри філософських та соціальних наук Київського національного торговельно-економічного університету (м. Київ)

Прудченко І.І. – доцент, кандидат педагогічних наук, завідувач кафедри соціально-гуманітарних дисциплін Київського кооперативного інституту бізнесу і права (м. Київ)

Куц О.В. – доцент, кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови Національного педагогічного університету ім. М.П.Драгоманова (м. Київ)

Глушик С.В. - доцент, кандидат філологічних наук, доцент кафедри культури української мови Національного педагогічного університету ім. М.П.Драгоманова (м. Київ)

Єгорова І.В. – доцент, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки імені Б.Ступарика Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (м. Івано-Франківськ)

Івасишина Т.А. – доцент, кандидат філологічних наук, доцент кафедри теорії та практики перекладу ННЦ МП Національної академії служби безпеки України (м. Київ)

© Редакційна колегія, 2018

© Автори тез, 2018

© Київський кооперативний інститут бізнесу і права, 2018

ПЕРЕДМОВА

Вашій увазі пропонуються матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «Педагогічні інновації в освітньому просторі сучасного вищого навчального закладу», присвячені проблемі розробки та упровадження педагогічних інновацій в теорії та практиці вітчизняної вищої школи.

У роботі конференції взяли участь науково-педагогічні та педагогічні працівники, наукові співробітники, аспіранти та студенти Київського кооперативного інституту бізнесу і права (м. Київ), Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка (м. Кропивницький), Київського університету імені Бориса Грінченка (м. Київ), Київського національного університету імені Тараса Шевченка (м. Київ), Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова (м. Київ), ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», Національної академії Служби безпеки України (м. Київ), Київського національного торговельно-економічного університету (м. Київ), Коледжу Національного фармацевтичного університету (м. Харків), Рівненського державного гуманітарного університету (м. Рівне).

Під час роботи конференції було актуалізовано й обґрунтовано проблему моделювання інноваційного освітнього простору вищого навчального закладу; презентовано інноваційні моделі компетентісно-зорієнтованого навчання; представлено й обґрунтовано шляхи застосування інноваційних навчальних і виховних технологій у процесі викладання соціально-гуманітарних, природничо-технічних і фахових навчальних дисциплін; представлено методичний супровід впровадження інноваційних інформаційно-комунікаційних технологій і засобів навчання у вищій школі.

Шановні колеги! Ми звертаємо вашу увагу на те, що матеріали конференції викладено в авторській редакції. Відповідальність за грамотність, автентичність цитат, правильність фактів і посилань, достовірність матеріалів несуть автори публікацій.

Організаційний комітет та редакційна колегія

МОДЕЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНОГО ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

ІНСТРУМЕНТИ ІНФОРМАЦІЙНОГО ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ УНІВЕРСИТЕТУ ДЛЯ ВИКЛАДАЧІВ ТА СТУДЕНТІВ

**Василь Болілій
Вікторія Копотій**

*Центральноукраїнський державний педагогічний університет
імені Володимира Винниченка (м. Кіровоградський)*

Зростання обсягу інформаційних ресурсів у навчальних закладах призвело до утворенню нового освітнього виміру, а саме, інформаційного (цифрового) освітнього простору. Враховуючи процеси глобалізації можна стверджувати, що зараз активно формується глобальний або світовий інформаційний освітній простір, який інтегрує у собі інфраструктури навчальних закладів регіонів та країн. Навчальні установи України розвивають власні освітні веб-ресурси, котрі складають вітчизняний освітній простір, який впливається спочатку до європейського, а потім, і до світового освітнього простору [1].

Складовими інтеграційного освітнього простору будь-кого рівня є структури навчальних закладів та установ. Під *інформаційним освітнім простором навчального закладу* (далі ІОП) будемо розуміти інформаційну інфраструктуру, що розміщена на території закладу і використання її ресурсів забезпечує: інформаційні взаємодії учасників освітнього процесу; трансляцію знань, що накопичуються в інформаційних ресурсах; комунікаційні канали і засоби обміну даними [2].

У даній роботі представляються інструменти інформаційного освітнього простору Центральноукраїнського державного педагогічного університету (ЦДПУ) для викладацької та навчальної діяльності.

У ЦДПУ функціонує інформаційна інфраструктура, що утворює *інформаційний освітній простір* вузу і складається із таких ресурсів:

1. <http://cuspu.edu.ua/> – головний сайт ЦДПУ;
2. <http://mail.kspu.kr.ua/> – поштовий сервіс;
3. <http://wiki.kspu.kr.ua/> – вікі-сайт «Вікі-ЦДПУ»;
4. <http://testing.kspu.kr.ua/> – вікі-сайт для тестування «Вікі Тести»;
5. <http://moodle.kspu.kr.ua/> – система управління навчанням «Moodle-ЦДПУ»;
6. <http://owncloud.kspu.kr.ua/> – хмарне сховище «Хмарка-ЦДПУ»;
7. <http://library.kspu.kr.ua/> – наукова бібліотека ЦДПУ;

8. <http://dspace.kspu.kr.ua/jspui/> – інституційний репозитарій (архів) наукових публікацій;
9. http://irbis.kspu.kr.ua/cgi-bin/irbis64r_11/cgiirbis_64.exe?LNG=uk&C21COM=F&I21DBN=BD2&P21DBN=BD2 – «Ірбіс» електронний каталог бібліотеки ЦДПУ;
10. <http://webinar.kspu.kr.ua/> – сервіс вебінарів та веб-конференцій «Вебінари ЦДПУ».

На головному веб-сайті університету розміщуються посилання на усі ресурси, що доступні учасникам освітнього процесу. Викладачі забезпечуються інструментами для педагогічної та наукової діяльності (рис. 1), а студенти — для навчання (рис. 2). Так як задачі в учасників різні, то відповідно й засоби, що надає ІОП викладачам та студентам, теж відрізняються.

Рисунок 1. Схема інструментів ІОП ЦДПУ для викладача

Інструменти ІОП ЦДПУ для викладачів (рис. 1):

- головний сайт університету для публікації новин та документів, які регламентують навчальний процес;
- університетська електронна поштова скринька для офіційного листування із різними науковими та освітніми установами;
- хмарне сховище для збереження і публікації результатів досліджень і навчальної документації;
- наукова бібліотека для надання доступу до електронного каталогу та інституційного репозитарію, де можна розмістити електронні версії

- власних наукових на навчальних публікацій;
- вікі-сайти Вікі-ЦДПУ та Вікі Тести для створення відкритих електронних навчальних курсів;
- система управління навчанням Moodle-ЦДПУ для створення електронних навчальних курсів із обмеженим доступом;
- «Вебінари ЦДПУ» для проведення вебінарів та веб-конференцій на базі університетських веб-серверів.

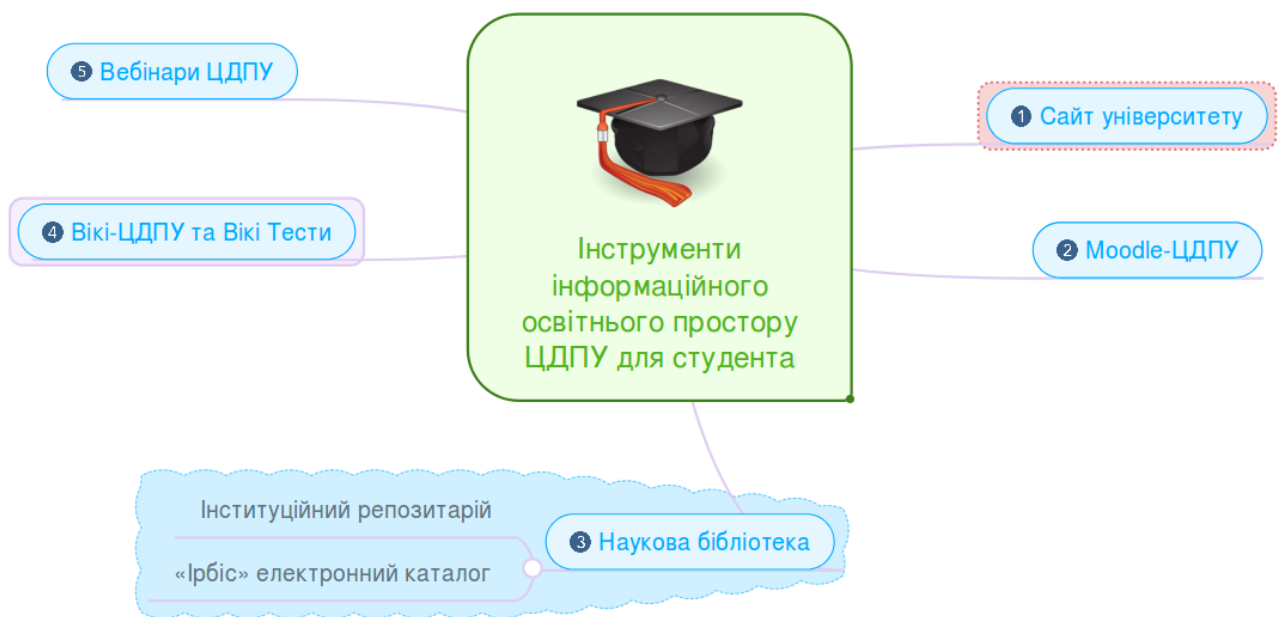

Рисунок 2. Схема інструментів ІОП ЦДПУ для студента

Інструменти ІОП ЦДПУ для навчальної діяльності студентів (рис. 2):

- сайт університету для ознайомлення із новинами та документами, що регламентують навчальний процес;
- наукова бібліотека для доступу до електронного каталогу, де можна переглянути наявність друкованих посібників, та інституційного репозитарію, що вміщує електронні версії наукових на навчальних публікацій викладачів університету;
- вікі-сайти Вікі-ЦДПУ та Вікі Тести для вивчення дисциплін за матеріалами відкритих електронних навчальних курсів і публікації свого доробку;
- Moodle-ЦДПУ для вивчення дисциплін за матеріалами дистанційних курсів і надання доступу викладачам до виконаних завдань;
- веб-сайт «Вебінари ЦДПУ» для відвідування вебінарів і веб-конференцій, що проводяться в університеті.

Із схем на рисунку 1 та рисунку 2 видно, що викладачам ІОП ЦДПУ пропонує більше інструментів ніж студентам. Це пов'язано з тим, що викладачі є активними творцями навчального

контенту, а студенти – його споживачами. Представлені схеми демонструють розбудову інформаційного освітнього простору університету, яка здійснюється відповідно до потреб учасників навчального процесу.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Болілій В.О. Інтеграція інформаційної інфраструктури університету в глобальний освітній простір / В.О. Болілій, В.В. Копотій // Матеріали міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції «Сучасний стан та перспективи розвитку освітнього простору: глобальний вимір» – Запоріжжя: 2016. Режим доступу: http://www.zgia.zp.ua/gazeta/InternetKonf_2016_17.pdf
2. Болілій В.О. Інформаційний освітній простір Кіровоградського державного педагогічного університету / В.О. Болілій, В.В. Копотій // Наукові записки. - Випуск 10. - Серія: Проблеми методики фізико-математичної і технологічної освіти. Частина 3. / За заг. ред. М.І. Садового. – Кропивницький: РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2016. – С. 107-112.

АНГЛОМОВНИЙ НАУКОВИЙ ДИСКУРС ПРОБЛЕМАТИКИ ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Марія Братко

Київський університет імені Бориса Грінченка (м. Київ)

Системні зрушення у вищій освіті потребують ґрунтовного вивчення усіх чинників, що можуть забезпечити ефективність її функціонування. Важливо, щоб у закладі вищої освіти особистість могла проявити та реалізувати усі особистісні потенції для набуття якісної освіти, яка стане ґрунтовною основою її професіоналізму. Професіонал – має бути сильною особистістю; мати власну неповторну індивідуальність; володіти основами методологічного мислення; бути здатним до рефлексії, аналізу та зміни; мати широкий кругозір і глибоко розуміти соціокультурний контекст своєї професійної діяльності; здатним бачити проблеми з усіх сторін та гнучко підходити до їхнього вирішення; не тільки працювати в колектив як виконавець, але й проявляти лідерські якості та брати відповідальність на себе. Відтак, організація освітнього середовища у закладі вищої освіти для результативної професійної підготовки є одним з найважливіших завдань вищої школи. Актуальність проблеми підтверджена численими дослідженнями, які розглядають різні аспекти задекларованої проблеми, зокрема представленими в англомовному дискурсі.

Своєрідним орієнтиром аналізу англомовної джерельної бази з проблеми проектування освітнього середовища закладу вищої освіти може слугувати науковий доробок норвежських учених А. Абуалраб (I. Abualrub), Б. Карсетс (B. Karseth), Б. Стенсейкер (B. Stensaker), які стверджують, що проаналізували понад 80 англомовних джерел з проблеми впливу освітнього середовища на

особистість, яка навчається у закладі вищої освіти. На думку А. Абуалраба, освітнє середовище є ключовим предметом освітньої політики та досліджень у сфері вищої освіти на нинішньому етапі[1]. Більш детального вивчення заслуговує доробок турецьких учених С. Косе (S. Kose), Х. Баг (H. Bag), К. Гезер (K. Gezer), а саме – впорядкований ними бібліографічний список сучасних англomовних публікацій, що презентують результати дослідження різних аспектів освітнього середовища[9]. Хоча у багатьох наукових публікаціях з проблем реалізації середовищного підходу у вищій школі йде мова про його актуалізацію тільки в останні 20 років, англійський дослідник історії, доступності та якості вищої освіти Ш. Розблатт (S. Rothblatt) стверджує, що елітні університети Оксфорд (Oxford), Кембрідж (Cambridge) і Гарвард (Harvard) упродовж усієї своєї історії особливу увагу приділяли створенню та використанню унікального освітнього середовища (learning environment) в університетах[11]. Англійці Т. Тейпер (T. Tapper) і Д. Палфреймен (D. Palfreyman), які вивчають університетські колегіальні традиції у соціальному, економічному, політичному контекстах, теж, по-суті, говорять про особливе середовище закладу вищої освіти та його вплив на освітні результати. У полі зору науковців такі аспекти проблеми: колегіальність та федеральні моделі управління; соціально-культурні та академічні зв'язки між членами університетської спільноти на рівні: викладач-викладач, студент-студент, викладач-студент; організація академічного життя в університеті [14].

Здійснений нами аналіз дозволяє зробити висновок, що у цілому в англomовному науковому просторі є достатньо публікацій, які торкаються теми освітнього середовища вищої школи, однак дослідники застосовують різні поняття: *освітнє середовище* (educational environment, Salmi, J. 2009[12], Cotterill, S., 2013 [2]); *освітній клімат* (educational climate, Hiemstra R. 1991[7]), *академічне середовище* (academic environment, Lizzio A. et al., 2002[10]), *середовище навчання* (study environment, Kirschner P., Vilsteren P., 1997[8]), *середовище учіння/навчання* (learning environment, Warger T., Dobbin G., 2009[17], Herrington T., Herrington J., 2006[6], Fraser B., 2002[3]).

Американські учені Т. Уоргер (T. Warger) та Г. Доббін (Gregory Dobbin) вважають, що навчальне середовище (learning environment) включає освітні ресурси і технології, засоби та моделі навчання, взаємодію з локальним та глобальним контекстом, культурні та поведінкові аспекти [17]. Учені проводять паралель між середовищем навчання та екологічним середовищем, стверджуючи, що середовище навчання є сукупністю людських практик і матеріальних систем, так само як екологічне середовище є поєднанням живих істот і фізичного середовища. Вони закликають до дослідження всіх аспектів

взаємодії студентів та викладачів в освітньому середовищі з метою активізації інтерактивності освітнього процесу.

Своєрідним доказом пильної уваги світової наукової спільноти до вивчення освітнього середовища є наявність міжнародного англomовного журналу *«Learning Environments Research»* (Дослідження навчального середовища), шеф-редактор Б. Фрейзер (B. Fraser), видається з 1998 року, індексується в багатьох наукометричних базах, в тому числі і Scopus. У характеристиці журналу зазначено, що «середовище навчання» інтерпретується в ньому як соціальні, фізичні, психологічні та педагогічні умови, в яких відбувається навчання та які впливають на студентську успішність та стосунки. Б. Фрейзер є активним дослідником освітнього середовища на різних рівнях – глобальному, регіональному, локальному. Його публікації [4;5] презентують методологію та актуальні методики дослідження освітнього середовища. Ґрунтовні публікації з проблем освітнього середовища представлені також в журналі відкритого доступу *«Smart Learning Environments»* (Розумні /інтелектуальні освітні середовища). Для дослідників освітнього середовища також корисною буде книга Сві Гох ([Swee Chiew Goh](#)) *«Studies in educational learning environments: An international perspective»* (Дослідження освітнього середовища: міжнародна перспектива), в якій представлені результати дослідження різних аспектів освітнього середовища, його теоретичних засад та практичної реалізації в освітніх закладах різних типів [13]. Здійснюючи порівняльний аналіз чинників ефективності освітнього процесу у вищій школі, дослідники з Хорватії (University of Zagreb (Університет Загреба) та США (University of Cincinnati (Університет Цінцинаті) приходять до висновку, що провідним чинником в цьому процесі є якісне освітнє середовище, яке вони розуміють як сукупність змінних психологічних, педагогічних, технічних, культурних та прагматичних складових [15]. Автори англomовних публікацій наполягають, що сучасне освітнє середовище має бути гнучким (flexibility), відкритим (openness), забезпечувати студентам доступ до різних ресурсів (access to resources). Його основне призначення – підтримка ефективності освітнього процесу для усіх його учасників, як студентів, так і викладачів.

Література

1. Abualrub I., Karseth B., Stensaker B. (2013). The various s understandings of learning environment in higher education and its quality implications Quali ty in Higher Education, 2013 Vol. 19, No. 1, 90–110.
2. Cotterill, S. T. (2013). An exploration of the impact that the constructed environment has on student learning. *Capture*, 4(1) 47-54.

3. Fraser, B. (2002). Learning environments research: Yesterday, today, and tomorrow. In S. C. Goh & M. S. Khine (Eds.), *Studies in educational learning environments: An international perspective* (pp. 1–26). Singapore: World Scientific.
4. Fraser, B. J. (1998). Science learning environments: Assessment, effects and determinants. In B. J. Fraser & K. G. Tobin & (Eds.), *International handbook of science education* (pp. 527-564). Dordrecht, Netherlands: Kluwer Academic Publishing.
5. Fraser, B. J., Walberg, H. J. (Eds.). (1991). *Educational environments: Evaluation, antecedents and consequences*. London: Pergamon. (United Kingdom)
6. Herrington, A., & Herrington, J. (Eds.) (2006). *Authentic learning environments in higher education*. Hershey, PA: Infosci.
7. Hiemstra, R. (1991). Aspects of effective learning environments, *New Directions for Adult and Continuing Education*, 50, pp. 5–12.
8. Kirschner, P. & Vilsteren, P. (1997). The design of a study environment for acquiring academic and professional competence, *Studies in Higher Education*, 22(2), pp. 151–72.
9. Kose, S., Bag, H., & Gezer, K. (2007). Learning Environment: A Bibliography. *International Journal of Environmental and Science Education*, 2(4), 98-110.
10. Lizzio, A., Wilson, K. & Simons, R. (2002). University students' perceptions of the learning environment and academic outcomes: implications for theory and practice, *Studies in Higher Education*, 27(1), pp. 27–52.
11. Rothblatt, S., 2006, *Education's Abiding Moral Dilemma: Merit and worth in the cross-Atlantic democracies, 1800-2006*, Symposium Books (2006). p.350. (United Kingdom)
12. Salmi, J. (2009). *The Challenge of Establishing World-Class Universities*, New York, World Bank.
13. [Swee Chiew Goh](#) (2002). *Studies in educational learning environments: An international perspective*. River Edge, NJ [u.a.: World Scientific.
14. Tapper, T., Palfreyman, D., 2010, *The Collegial Tradition in the Age of Mass Higher Education*, Springer Science+Business Media B.V.p. 190. (United Kingdom)
15. Vidaček-Hainš, V; Appatova, V; Prats, H. (2008). Components of effective academic learning environment: Case studies of Croatian and American students. In *Proceedings of the 19th Central European International Conference on Information and Intelligent Systems*, pages 137-144, Faculty of Organization and Informatics, Varazdin, HR.
16. Warger, T., & Dobbin, G. (2009). *Learning environments. Where space, technology, and culture converge*. Educause Learning Initiative Paper 1

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ

Сергій Глушик

Національний педагогічний університет імені М.П.Драгоманова (м. Київ)

Все більшої популярності у світі й в Україні набирає дистанційне навчання. Драгоманівці одні з перших в нашій країні заповнили цю нішу. Згідно з наказом Міністерства освіти і науки України від 13 березня 2002 року № 188 на базі факультету психолого-педагогічної профорієнтації і післядипломної освіти НПУ було створено Інститут дистанційного навчання під керівництвом директора Анатолія Кудіна.

На сьогодні це вже потужний структурний підрозділ, що складається з декількох відділень. Управлінське забезпечення в інституті здійснює дирекція, до складу якої входять електронний деканат та інформаційно-бібліографічний центр. Створено локальну мережу Інституту, в якій завдяки програмному забезпеченню на сервері електронного деканату забезпечується управління підрозділами Інституту, ведеться облік успішності. Інформаційно-бібліографічний відділ служить для збереження навчальних програм і курсів, пошуку та отримання потрібної інформації, створення електронних підручників, хрестоматій і т. і.

Організаційне забезпечення дистанційної форми навчання здійснюється через новостворений структурний підрозділ – кафедру дистанційних технологій навчання, яка здійснює розробку методичного наповнення дистанційних технологій навчання в мережі Інтернет. До складу кафедри входять лабораторія тестування та моніторингу знань і лабораторія створення дистанційних курсів навчання, які оснащені необхідною комп'ютерною технікою.

Навчальний процес відбувається шляхом спілкування студентів і викладачів за допомогою мережі Інтернет за визначеним розкладом, проводяться консультації з навчальних дисциплін та виконання наукових робіт.

Дистанційний навчанням в НПУ охоплено не тільки внутрішній, але й зовнішній навчальний простір. Так, наказом ректора від 11.01.2012 № 9 «Про дистанційне навчання української мови громадян Федеративної Республіки Бразилія українського походження на базі Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова» започатковано дистанційне навчання з української мови громадян Федеративної Республіки Бразилія. За ці роки в шести навчальних центрах Бразилії українську мову опанували близько 70 осіб, які пройшли півторарічний курс та отримали сертифікат про його успішне завершення.

Розширяється географія слухачів дистанційних курсів з української мови для української діаспори: відкриваються міжнародні локальні центри системи дистанційного навчання НПУ імені М.П. Драгоманова в Австралії і країнах Латинської Америки (Аргентині, Перу).

В університеті підготовлено нормативно-правову базу, яка регламентує впровадження дистанційної форми навчання у будь-якому навчальному підрозділі університету; комплект відповідного навчально-методичного (498 дистанційних курсів і 5 800 е-книг) та апаратно-програмного забезпечення власного виробництва; постійно працює система підвищення кваліфікації навчально-допоміжного персоналу та викладачів з ІКТ. В університеті відкрито «ІТ-Академія Microsoft».

Розширено перелік факультетів, на яких впроваджуються дистанційні технології навчання (політології і права, української філології і літературної творчості імені А. Малишка, іноземної філології). Набуває подальшого розвитку інфраструктура локальних центрів системи дистанційного навчання: відкрито нові центри НПУ імені М.П. Драгоманова (у містах Бердичеві, Городні, Каневі, Хирові), п'ять міжнародних центрів у Федеративній Республіці Бразилія та один – у м. Празі (Чехія).

Для навчання за дистанційною формою потрібно мати комп'ютер, веб-камеру, програмне забезпечення такі, як наприклад, Skype, а також мати достатньо хороший інтернет-зв'язок. Нині ситуація з інтернет-зв'язком значно поліпилася. З'явилася велика кількість інтернет-провайдерів, які пропонують свої послуги з якісного та швидкісного інтернет-зв'язку.

Багато програм для навчального процесу надає сам університет. Їх можна безкоштовно завантажити з офіційного сайту університету. Застосовується навчальне програмне забезпечення Moodle для перевірки різних видів робіт, проведення захисту робіт і надання консультацій у режимі он-лайн «викладач-студент» з відеофіксацією роботи викладачів та студентів. У розв'язанні технічних питань допомагають викладачі та модератори.

Як засвідчує досвід, інтернет-технології гарантують успіх тоді, коли спрацьовує людський чинник і є методичний супровід цього процесу, особливо на перших етапах навчання.

Дистанційне навчання – це нова організація навчального процесу, яка базується на принципах самостійного навчання. Воно має свої як переваги, так і недоліки. До переваг такого навчання є можливість здобуття якісної освіти і диплома державного зразка, «не встаючи з дивана», та організації навчального процесу за індивідуальним графіком (вибір часу й місця для навчання, відсутність лекцій та семінарів, які необхідно відвідувати за встановленим графіком). Це особливо важливо для людей з обмеженими

фізичними можливостями. Матеріал для навчання може зберігатися на будь-якому носії, в будь-якому форматі.

Навчання за дистанційною формою є дешевшим, ніж на денному відділенні, за рахунок економії на супутніх витратах (проїзд і проживання в іншому місті, оплата підручників, методичних матеріалів тощо).

До недоліків дистанційного навчання слід віднести відсутність живого спілкування студента з викладачами та з однокурсниками, а також залежність від якості інтернет-зв'язку. Проте ці питання досить ефективно розв'язуються при належному технічному та методичному супроводі навчального процесу.

Дистанційне навчання має багато переваг порівняно з традиційними формами навчання. Сучасний навчальний заклад повинен використовувати ці переваги для забезпечення рівного доступу до якісної освіти.

КОМУНІКАТИВНІ ВМІННЯ В СУЧАСНІЙ ОСВІТНІЙ ПАРАДИГМІ

Тетяна Івасишина

Національна академія Служби безпеки України (м. Київ)

Нині спостерігається активне формування нового типу середовища – інформаційно-комунікативного, що зумовлено низкою об'єктивних чинників: бурхливий розвиток засобів масової комунікації, трансформаційні процеси мислення, впровадження нових освітніх концепцій, інтеграційні процеси, зміна світоглядних установок тощо.

Комунікативні вміння раніше не були предметом окремих наукових досліджень, оскільки питання самої комунікації не були основним запитом у сфері гуманітарних наук. Утім, глобальні інформаційні процеси змінили підходи до розуміння перебігу спілкування, яке уже вийшло за межі традиційного розуміння обміну інформації.

Питання формування професійної комунікативної компетентності сьогодні постає так актуально, як ніколи раніше. Дослідження проблеми компетентності зумовило необхідність розроблення «концепції компетентності» як провідної ідеї для сучасної національної системи освіти.

Під *комунікативною компетентністю* (Ю.М. Жуков, Л.Я. Петровська, П.В. Растянніков й ін.) учені розуміють здатність встановлювати й підтримувати необхідні контакти з іншими людьми, певну сукупність знань, умінь, навичок, що забезпечують ефективне спілкування. Комунікативна компетентність також зумовлюється психологічною готовністю до певної діяльності, виступає істотною передумовою її цілеспрямованості,

регулювання, стійкості та ефективності (С.Д. Максименко, М.М. Заболоцький та ін.).

Комунікативна компетентність передбачає не лише наявність теоретичних знань, практичних умінь і навиків, які забезпечують ефективний перебіг комунікативного процесу, орієнтування в різних ситуаціях спілкування, але й систему внутрішніх ресурсів особистості, необхідних для побудови продуктивної комунікативної взаємодії.

Безумовно, представники різних спеціальностей повинні досконало володіти загальними базовими комунікативними вміннями: підготувати і проголосити промову, уміти інтерв'ювати, кваліфіковано вести бесіду, переговори, консультувати тощо. З іншого боку, очевидні й специфічні особливості певного виду професійної діяльності.

Формуванню комунікативних умінь у процесі навчання сприятимуть:

1. Діагностика – участь у дискусіях, рольових іграх, у яких можна отримати можливість оцінити власний рівень володіння базовими прикладними комунікативними вміннями.

2. Маніфестування навиків – демонстрування технології тієї чи іншої професійної мовленнєвої дії в типових суспільних ситуаціях.

3. Демонстрування типових помилок – у процесі рольової гри допускаються типові помилки. Учасники мають їх розпізнати і прокоментувати «непрофесійні» мовленнєві дії, запропонувати шляхи усунення помилок.

4. Тренінг окремого мовленнєвого навичку – важливо точно визначити, якого саме навичку необхідно набувати на певному занятті.

5. Тренінг комплексу мовленнєвих навичок – у процесі рольових ігор розігрується певний мовленнєвий комплекс умінь.

6. Тренаж ораторських здібностей – підготовка та проголошення певного тексту тощо.

7. Тренінг спостереження й коментування – вироблення навичок конструктивної критики, співпраці.

Таким чином, основними ознаками методів активного навчання вважаємо активізацію мислення й поведінки, діалогічність спілкування, наявність зворотного зв'язку, підвищену емоційність, рефлексію тощо. Розвиток комунікативних умінь в освітньому просторі вищого навчального закладу сприятиме формуванню комунікативної компетентності. Оволодіння оптимальними моделями спілкування, використання креативних технік і технологій під час навчання – запорука майбутньої високої професійної майстерності.

СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНА СКЛАДОВА ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ

Алла Кравченко

Київський національний торговельно-економічний університет (м. Київ)

Сучасний глобалізований світ ставить перед людством проблеми, вирішення яких потребує не лише загальних та професійних знань, вмінь, навичок та компетенцій, але й вимагає здатності самостійного набуття нових знань та вмінь, які не існували раніше. Виклики сучасності потребують нестандартного творчого підходу до вирішення завдань, які ставить перед нами світ, що стрімко розвивається. Підготувати людину до вирішення таких проблем покликана освіта.

Сьогодні можемо виділити два підходи щодо розуміння освіти. Перший трактує освіту як шлях до набуття тих навичок, які потрібні безпосередньо на майбутньому робочому місці. Не перевантажувати навчальний процес нічим зайвим, вивчати лише найнеобхідніше. Ключовою в даному випадку постає теза, що на робочому місці не потрібна ніяка філософія.

Інший підхід характеризує освіту як процес, який повинен максимально включати людину в культуру людства як одного цілого. В такому випадку сенс підготовки фахівця полягає не лише в професійному становленні, а й у всебічному культивуванні таких цінностей, як істина, добро, краса, творчість, відповідальність.

Творча, критично та креативно мисляча особистість формується завдяки базовій освітній платформі через набуття знань, необхідних для життя та праці в світі, де процес пролонгованих змін набуває швидкості. Революційні технічні зміни останніх десятиліть призвели до формування технократичного підходу до освіти, коли від освіти вимагають надання лише суто професійних знань та навичок. Однак все більше в останні роки висловлюються думки щодо гуманізації освітньої діяльності.

Адже не тлі глобалізаційних тенденцій світ приречений до міжкультурних комунікацій в загальноєвропейському та світовому просторі. Такі комунікації можуть базуватись лише на засадах глибинних ціннісних орієнтирів як власних так і світових здобутків. Такі ціннісні орієнтири повинна формувати освіта, зокрема її гуманітарна складова. На думку сучасного дослідника Д. Свириденка «сучасна освіта в якості одного із пріоритетних завдань повинна підтримувати культурну різноманітність, намагаючись трансформувати її у сприятливий чинник освітньої практики, що дає навички міжкультурної взаємодії, спрямовує зусилля на посилення ефекту взаєморозуміння між конкретними індивідуумами та групами індивідуумів»

[1, с. 98]. Саме такий підхід формує комунікативну компетентність особистості, яка забезпечує ефективне спілкування в глобалізованому суспільстві. Сформувати таку компетентність найбільш ефективно допомагають предмети соціально-гуманітарного спрямування.

Соціально-гуманітарна складова навчального процесу покликана розвинути цілісну систему світоглядних знань які здатні сформувати ціннісну платформу майбутнього фахівця. Ми не будемо заперечувати, що будь-яка навчальна дисципліна має виховний потенціал, проте цілеспрямований вплив на формування світоглядних позицій молоді мають такі дисципліни як філософія, політологія, соціологія, історія, історія культури, релігієзнавство, етика тощо. Кожна з цих дисциплін виконує окрему функцію у формуванні особистості, однак найбільший вплив досягається завдяки взаємодії даних дисциплін які генерують цілісну систему знань про гуманітаристику, формують всебічно освічену високоморальну особистість. Недарма один з найвизначніших фізиків ХХ століття Альберт Ейнштейн говорив що, «тільки моральність в наших вчинках надає красу і гідність нашому життю. Зробити його живою силою і допомогти ясно усвідомити його значення - головне завдання освіти» [2, с. 73].

Саме через сприйняття, усвідомлення та осмислення загальнолюдських цінностей відбувається формування мотивів самореалізації особистості, власної мети та вибору способів її досягнення. Гуманітарна складова освіти сприяє критичному осмисленню конкретних професійних знань, ситуацій, готує до розв'язання нестандартних проблем, які постають перед людиною в процесі життєдіяльності. На думку В. Андрущенка, неувага до гуманітарної складової обертається розгубленістю перед ідеалами, добром і злом, прекрасним і потворним, справедливим і несправедливим, до яких дехто повертається запізно [1, с. 33].

Необхідність використання можливостей дисциплін соціально-гуманітарної направленості для підготовки фахівців різних напрямків та спеціальностей нам видається беззаперечною. Проте важливими моментами для використання потенційних можливостей дисциплін соціально-гуманітарного спрямування залишаються вдале поєднання гуманітарної та професійної освіти, оновлення змісту, форм та методів навчання.

Література

1. Свириденко Д. Б. Академічна мобільність: відповідь на виклики глобалізації. Київ : Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2014. 279 с.
2. В мире мудрых мыслей. Великие об образовании и воспитании [Текст] / Нар. укр. акад., [сост.: Г. Н. Зобова, О. В. Тарасова, О. И. Цыганок]. – 2-е изд., перераб. и доп. – Харьков : Изд-во НУА, 2013. – 204 с.

3. Андрущенко В. А. Педагогічна поезія внутрішнього духу інженера: проблема відкриття, виховання і реалізації / В. А. Андрущенко // Проблеми та перспективи формування національної гуманітарної технічної еліти : збірник наукових праць. — Вип. 5 (9). — Харків : НТУ “ХПІ”, 2004. — С. 29-40.

МОДЕЛЬ ІНШОМОВНОЇ ОСВІТИ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ Й ОБОРОНИ

Марина Кривич

Національна академія Служби безпеки України (м. Київ)

Моделювання як ключову технологію системного аналізу застосовують для дослідження диверсифікованих, складних, багатoeлементних і поліструктурних систем. Моделювання у вищій освіті слугує для виокремлення дидактичних систем, змісту навчання, освітнього процесу, створення педагогічних умов, за яких у процесі навчання здобувачі вищої освіти розв’язують комплексні завдання, спрямовані на результати навчання та формування компетентностей, що є необхідними для майбутньої професійної діяльності.

Моделювання іншомовної підготовки в системі відомчої вищої освіти вирішує завдання організації змісту іншомовної освіти та макетування іншомовної навчальної діяльності. Сьогоденна диверсифікація й модернізація відомчої іншомовної освіти потребують інноваційних змін, спрямованих на побудову нормативної моделі професійної іншомовної діяльності та моделювання спеціальної іншомовної підготовки.

Іншомовна підготовка в закладі вищої освіти сектору безпеки відбувається на підґрунті диверсифікованої моделі рівневої іншомовної освіти. Засади мультилінгвальності та дидактика багатомовності реалізуються в обов’язковому та факультативному вивченні здобувачами вищої освіти кількох іноземних мов (від 1-ї до 3-х). Диверсифікована модель навчання іноземних мов має на меті: забезпечити організаційно- і психолого-педагогічний супровід іншомовного навчання в системі відомчої освіти; вдосконалити систему професійної підготовки науково-педагогічних працівників відомчого закладу вищої освіти; визначити форми й методи науково-методичної та інформаційної підтримки формування іншомовної комунікативної компетентності фахівців сектору безпеки й оборони. Модель іншомовної освіти сектору безпеки й оборони в межах системного підходу детермінована особливостями її профілізації, сутністю та змістом іншомовної

підготовки, що передбачає відповідне структурно-змістове, науково-методичне, матеріально-технічне, інформаційно-психологічне забезпечення процесу формування іншомовної комунікативної компетентності та системний контроль її сформованості.

Структурно-змістове забезпечення освітнього процесу передбачає: взаємопов'язане формування лінгвістичної компетентності; комплексне навчання всіх видів мовленнєвої діяльності; спеціальну іншомовну підготовку фахівців сектору безпеки й оборони; організацію інтерактивного спілкування з метою заповнення інформаційної прогалини в іншомовній діяльності; оволодіння різними навчальними й комунікативними стратегіями та вміння їх використовувати, в тому числі під час самостійної роботи.

Науково-методичне й матеріально-технічне забезпечення іншомовної підготовки передбачають: розроблення нових модернізованих програм навчальних дисциплін з іноземної мови за відповідними рівнями володіння іноземною мовою; створення інтерактивних навчальних посібників, підручників, методичних рекомендацій та розробок для вивчення іноземної мови професійного спрямування; актуалізацію наявного навчально-методичного матеріалу іншомовної підготовки; наявність науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації у відомчому закладі вищої освіти, які володіють необхідними знаннями з теорії, методики й практики викладання іноземних мов; наявність необхідної інформаційної бази, новітніх мультимедійних та інтернет-технологій тощо.

Інформаційно-психологічне забезпечення іншомовної освіти сектору безпеки й оборони допомагає виявити у здобувачів вищої освіти індивідуальні здібності та схильності до опанування іноземною мовою; створити позитивну мотивацію; сформувати психологічну готовність здобувачів до гнучкості й варіативності освітнього процесу; здійснити інформаційну підтримку формування іншомовної комунікативної компетентності.

Системний контроль у процесі іншомовної підготовки передбачає: розроблення й застосування діагностичних методик для визначення рівня володіння мовою й безпосередньо сформованості іншомовної комунікативної компетентності; вивчення стану викладання іноземної мови та спеціальних дисциплін; контроль успішності засвоєння системи знань відповідно до критеріїв оцінювання якості освіти та дескрипторів оцінювання всіх видів мовленнєвої діяльності (аудіювання, говоріння, письмо, читання, переклад); моніторинг успішності проходження практичної мовної підготовки у структурних підрозділах сектору безпеки й оборони; мовна сертифікація з відповідних іноземних мов.

Спираючись на теоретичні положення досліджуваної проблеми, результати експериментальної роботи та враховуючи власний досвід викладання мови, укладено дидактичну модель відомчої іншомовної освіти.

Педагогічні умови здійснення іншомовної підготовки виокремлені в моделі як система форм і методів організації педагогічної діяльності, професіоналізм науково-педагогічних працівників, матеріально-технічна база, штучно створені та об'єктивно сформовані педагогічні ситуації в процесі реалізації компетентнісного підходу до здійснення спеціальної іншомовної підготовки та формування іншомовної комунікативної компетентності. Пропонований комплекс педагогічних умов передбачає гармонійне поєднання новітніх і традиційних педагогічних технологій та методик викладання іноземних мов (*удосконалення змісту навчання; комплексне формування іншомовної комунікативної компетентності; створення суб'єкт-суб'єктного позитивно-емоційного психолого-педагогічного середовища; застосування інтерактивних технологій; спрямування навчання на розвиток безперекладного читання й розуміння автентичної літератури; створення на заняттях переконливої та сильної мотивації навчання; застосування різних навчальних й комунікативних стратегій і вміння використовувати їх під час вивчення іноземної мови та в ситуаціях реального міжкультурного спілкування; використання мультимедійних і лінгафонних класів, програмування процесу навчання мови, самостійної роботи, створення квазііншомовного середовища*).

У дидактичній моделі виокремлено складові іншомовної комунікативної компетентності (*лінгвістична (лексична, граматична, семантична, фонологічна, орфографічна, орфоенічна); мовленнєва (в аудіюванні, говорінні (монолог / діалог), читанні, письмі, медіації); лінгвосоціокультурна (соціолінгвістична, соціокультурна, країнознавча, лінгвокраїнознавча, оперативно-країнознавча, соціальна); навчально-стратегічна; дискурсивна; прагматична; інформаційна; предметна; лінгвопрофесійна; когнітивна; міжкультурна*); визначено чотири етапи її формування (*несвідомий; репродуктивний; продуктивний і творчий*) та визначено рівневість іншомовної підготовки для філологічних спеціальностей (*бакалавр B1+/B2+; магістр B2+/C1 +LSP/+LAP*); для нефілологічних спеціальностей (*бакалавр B1+/B2; магістр B2+/C1 +LSP*). Міжнародні вимоги та стандарти вивчення іноземних мов (*ЗЄРМО, СТАНАГ*), Дескриптори критеріїв оцінювання досягнень здобувачів вищої освіти сектору безпеки й оборони в оволодінні іноземною мовою й перекладі та критерії сформованості іншомовної комунікативної компетентності (*лінгвістико-конструктивний, комунікативно-діяльнісний, етико-рефлексивний, лінгвокраїнознавчий, мотиваційний, компенсаторний, критерій комунікабельності, комунікативно-конструктивний, інформаційно-перцептивний, пізнавально-інтелектуальний, особистісно-професійний, аналітико-герменевтичний, полікультурний*) уможливають оцінку якості іншомовної освіти за рівнями компетентності (*високий, достатній, середній, низький*) відповідно до національної шкали (12

/ 4 бальна шкала) та ЄКТС (100-бальна шкала). Дидактичну модель іншомовної освіти увінчує результат – високий рівень сформованості іншомовної комунікативної компетентності фахівців сектору безпеки й оборони.

Доходимо висновку, що пропонована дидактична модель іншомовної освіти сектору безпеки й оборони сприятиме удосконаленню іншомовної підготовки й забезпечить професійне володіння іноземною мовою фахівцями в ситуаціях реального спілкування в процесі академічної, наукової та професійної діяльності.

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ ВНЗ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

Наталія Маятіна

Київський кооперативний інститут бізнесу і права (м. Київ)

Швидкі зміни в соціально-економічних умовах розвитку нашої країни вимагають підвищення якості професійної освіти для створення конкурентоспроможних висококваліфікованих спеціалістів, які піднімуть економіку на високий європейський рівень з метою гармонійного входження України до світового співтовариства. Процес формування майбутніх професіоналів визначається певними умовами, які цьому сприяють. Оскільки цей процес безпосередньо пов'язаний з освітою, то перейдемо до розгляду педагогічних умов професійної підготовки студентів ВНЗ.

Загальним аналізом педагогічних умов професійного навчання займалися Б. А. Абдикаримов, О. Л. Дурманенко, Н. В. Іполітова, Н. С. Стерхова, Н. Т. Тверезовська. Педагогічні умови підготовки фахівців різних спеціальностей до професійної діяльності досліджували: Т. В. Бабенко, Н. В. Баюрко, Т. Г. Гуцан, О. В. Дерев'янко, О. Л. Дурманенко, Л. В. Козловська, О. А. Комар, О. М. Ліба, Л. Б. Служинська, Н. М. Руденко, В. А. Фрицюк, Г. А. Чередніченко, О. В. Черненко.

Багато науковців приділяли увагу визначенню поняття «педагогічні умови». Так, наприклад, Т. Г. Гуцан педагогічними умовами називає структурну оболонку педагогічних технологій чи педагогічних моделей, завдяки якій реалізуються компоненти технології. Педагогічні умови повинні віддзеркалювати структуру готовності майбутніх фахівців до діяльності в умовах профільного навчання і містити передбачені компоненти технології формування готовності моделі або технології [1].

Л. В. Афанасьєва, яка досліджувала проблему формування готовності до професійної діяльності у майбутніх менеджерів, однією з головних педагогічних умов під час процесу ефективного формування готовності до професійної діяльності вважає усвідомлення студентами ролі професійної компетентності в своїй діяльності, а усвідомлення необхідності професійної компетентності вбачає у вихованні потреб та мотивів. Процес навчання залежить від наявності пізнавальної потреби. Мотивація навчання визначається системою навчання, організацією навчального процесу, психологічними особливостями суб'єкта, суб'єктивними особливостями викладача та специфікою навчального процесу [2].

Другою умовою, на думку дослідниці, є реалізація компетентнісного підходу до навчального процесу. Вона визначає компетентнісний підхід як підхід, що акцентує увагу на результатах освіти, які визначаються вагомими за межами системи освіти, висуває на перше місце не інформованість людини, а її вміння розв'язувати практичні проблеми. Ще однією педагогічною умовою формування даної готовності Л. Афанасьєва називає використання форм і методів інтерактивного навчання, для чого пропонується застосовувати аудіо-, відеоматеріали, та комп'ютерні технології [2].

Література

1. Гуцан Т. Г. Педагогічні умови формування готовності майбутніх вчителів економіки до профільного навчання старшокласників [Електронний ресурс] / Т. Г. Гуцан // Матер. XIV Міжнар. наук. інтернет-конф. «Сучасний соціокультурний простір 2017». – Режим доступу: <http://intkonf.org/gutsan-tg-pedagogichni-umovi-formuvannya-gotovnosti-maybutnih-vchiteliv-ekonomiki-do-profilnogo-navchannya-starshoklasnikov/>.
2. Наукові записки. – Випуск 107_1. – Серія: Педагогічні науки. – Кіровоград: РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2012. – 292 с.

СУЧАСНА МОВНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ ЯК ВАЖЛИВ СКЛАДОВА ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

Людмила Приблуда

Київський кооперативний інститут бізнесу і права (м. Київ)

Мовне питання є важливою складовою проблеми української ідентичності, позаяк багато хто вважає мову її підґрунтям. Мова – не лише

важлива культурна складова, а й найважливіший політичний інструмент. Мовна політика є важливою частиною державної політики.

Процес відродження української мови в Україні відбувається досить складно. З самого початку його було перенесено з мовної площини в суто політичну. Історично обумовлений зв'язок між мовно-культурною ідентичністю та політичними преференціями був сповнений протиріч і складних невирішених проблемних питань. Все це обумовлює надзвичайну актуальність проблем української мови як політичного чинника сучасної мовної ситуації в Україні. У зв'язку з цим виникає питання про шляхи вирішення мовно-культурних проблем в Україні [1].

Н. Седнева зазначає, що «процес відродження української мови відбувається набагато складніше, ніж очікувалося. З самого початку його було перенесено з мовної площини в суто політичну. Конституцією України офіційною мовою в країні визнано українську, тобто мову корінного етносу, як і в більшості країн світу. Разом з тим Конституцією України, українським законодавством взагалі всебічно підтримується розвиток мов усіх етносів, які є складовою українського народу, створюються сприятливі умови цьому процесові. На теренах незалежної України, разом з «реанімуванням» української мови, культури, діють національні школи, інші навчальні заклади, відновлюються національні театри, діють бібліотеки, мова національних меншин видаються книжки, друкуються періодичні видання.

А. Борухович підкреслює, що зазвичай відокремлюють три етапи мовної політики. Перший етап – це етап формування цілей та завдань мовної політики. На законодавчому рівні – це етап розроблення державної концепції етнополітики та мовної політики як її складової. На цьому етапі приймається рішення щодо мовного вибору, який вважається оптимальним. В основному, мовна політика характеризується перспективністю, тому її заходи припускають змінення мовної ситуації та норм, що існують. На першому етапі дуже важливі матеріали мовного прогнозування. Другим етапом мовної політики є підготовка до впровадження поставленого завдання. Цей етап пов'язано з мовним плануванням. Мовна політика може проводитися офіційними урядовими установами або незалежними неурядовими організаціями. На урядовому рівні – це прийняття законів у галузі мовного функціонування та приєднання до міжнародних зобов'язань у цій галузі, на неурядовому рівні – це прийняття звернень та рекомендацій до уряду, проведення власних науково-дослідних та культурно-освітніх заходів. Із цим етапом тісно пов'язано мовне встановлення, під яким розуміються рішення влади про збереження, розширення або обмеження сфер використання тієї або іншої мови. Останнім етапом є етап мовного будівництва, який характеризується тим, що мовна політика виливається в зусилля, спрямовані на те, щоб змусити або переконати тих, хто говорить, прийняти нововведення,

які рекомендуються органами, що проводять мовну політику. При цьому ті, хто говорить, можуть прийняти рекомендації повністю, частково або взагалі їх не приймати. Рівень сприйняття рекомендацій дозволяє оцінити ефективність та перспективність мовної політики, її результатів, а також прогнозувати мовний розвиток у той чи іншій країні або регіоні [1].

В незалежній Україні мовна політика залишається декларованою, далекою від реальної. Вона не забезпечує соціального престижу державної мови, не наповнює реальним змістом всю парадигму її суспільних функцій. Залучення до мови як атрибуту держави має відбуватися природнім шляхом – це родинне виховання, виховання в дитсадках, у загальноосвітніх середніх і вищих навчальних закладах. Засоби масової інформації, наука, освіта повинні культивувати мову, представляти основи духовної культури українського народу, його національний світогляд в єдності поколінь, у наступності й оновленні культурних надбань нації [2].

Основна причина мовних проблем в Україні криється у відсутності дієвого державного механізму регулювання мовного питання. У перші роки незалежності нашої держави такий механізм існував - були створені спеціальні державні органи й установи, зокрема, Держдепартамент із здійснення державної мовної політики у структурі Державного комітету у справах національностей та міграції та Рада з питань мовної політики при Президентіві України. Їх діяльність спрямовувалась на створення умов для розвитку і функціонування української мови як державної в усіх сферах суспільного життя, а також розвитку й використання мов національних меншин України, задоволення мовних потреб українців, які проживають за межами держави [2].

Висновки. Отже, коли українська мова функціонуватиме як мова повноправного державного народу, задовольнятиме всі потреби суспільного життя – її визнають і поважатимуть і «свої», і «чужі», тоді зникнуть непорозуміння, зникне напруження, бо все стане на свої природні місця.

Література

1. Борухович А. С. Сучасна мовна політика: ситуація в Україні // [Електронний ресурс]. Режим доступу: file:///C:/Users/User/Downloads/DeBu_2008_2_59.pdf.
2. Отрешко В. Мовна політика в Україні : витоки, еволюція, сучасний стан // [Електронний ресурс]. Режим доступу: [file:///C:/Users/%D1%85%D0%B8%D1%85%D0%B8%D1%85/Downloads/Vird_2014_32_5%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/%D1%85%D0%B8%D1%85%D0%B8%D1%85/Downloads/Vird_2014_32_5%20(1).pdf)
3. Седнева Н. Проблеми формування мовної політики в Україні // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://lib.chdu.edu.ua>.

НАВЧАЛЬНЕ ПІЗНАННЯ: ЗМІСТ І ОСОБЛИВОСТІ ЗДІЙСНЕННЯ

Інна Прудченко

Київський кооперативний інститут бізнесу і права (м. Київ)

Навчальне пізнання здійснюється у процесі навчально-пізнавальної діяльності (навчальному процесі). Воно орієнтується на засвоєння суб'єктами навчання навчального змісту (навчального знання) і формування у них вміння вчитися. Особлива увага у процесі навчального пізнання спрямована на засвоєння пізнавальних дій і процедур, за допомогою яких здійснюється оперування з предметним змістом (змістом навчальних дисциплін).

Важливим елементом змісту навчання, що засвоюється у процесі навчально-пізнавальної діяльності студентів є прийоми навчальної роботи і розумової активності, які, за свідченнями вчених, визначають характер процесу засвоєння змісту предметного матеріалу. Вірно сформований прийом навчальної роботи, як і прийом розумової діяльності загалом, представляє собою узагальнене знання про способи і уміння їх використовувати. Для вчителя це особливо актуально, оскільки він у процесі власної практичної діяльності повинен вміти їх самостійно обирати й ефективно застосовувати.

Вміння вчитися формується в навчальному процесі при засвоєнні предметного і технологічного компонентів навчального змісту, який є базовим у структурі змісту вищої педагогічної освіти. Закцентуємо увагу на тому, що опорним він залишається і в структурі змісту вищої освіти загалом, оскільки вміння вчитися є основоположним для підготовки фахівців будь-якого профілю. Предметний компонент навчального змісту представлений змістом навчальних дисциплін, які акумулюють в собі теорію і методологію навчальної діяльності. Серед таких навчальних дисциплін можуть бути курси: «Методологія навчальної діяльності», «Теорія навчально-пізнавальної діяльності», «Психологія навчально-пізнавальної діяльності», «Організація навчально-пізнавальної діяльності», «Технології навчальної діяльності» та ін.

Вміння вчитися шліфується й у процесі засвоєння предметного компоненту змісту вищої педагогічної освіти загалом (предметного компоненту змісту професійно-педагогічної підготовки і освітнього змісту). Це пов'язано з тим, що в основу предметного змісту покладено теоретичні (предметні) знання, оптимізація засвоєння і застосування яких залежить від уміння працювати з ними.

Технологічний компонент навчального змісту орієнтований на практику навчально-пізнавальної діяльності. Він містить у собі комплекс вправ і завдань. Результатом його засвоєння є сформовані відповідні уміння і навички здійснення навчально-пізнавальної діяльності. Формами реалізації такого

змісту мають стати тренінги навчально-пізнавальної діяльності, навчальні ігри й т. д., які дозволятимуть студентам ознайомитись на практиці і відпрацювати різноманітні техніки й алгоритми навчальної діяльності, вибрати з-поміж них для себе найбільш оптимальні або ж сконструювати власну, авторську технологію, віднайти свій алгоритм навчально-пізнавальної діяльності. Таким чином відбувається засвоєння і оволодіння способами роботи з навчальним матеріалом, організації власної навчальної діяльності

Отже, навчальний процес – процес засвоєння технологій і алгоритмів навчальної діяльності (змісту навчання). За допомогою засвоєних алгоритмів оптимізується засвоєння предметного змісту. Оскільки процес опанування навчального і предметного змісту зазвичай проходить паралельно, то логічним можна визнати наступний рух навчального пізнання. 1) передусім відбувається *ознайомлення* з навчальним змістом; 2) далі в процесі *ознайомлення* з предметним змістом одночасно слідує *засвоєння* змісту навчання; 3) після цього *засвоюється* предметний зміст і паралельно відбувається *оволодіння* навчальним змістом; 4) і, насамкінець, *оволодіваємо* предметним змістом. Схематично процес опанування (*ознайомлення-засвоєння-оволодіння*) предметного і навчального змістів зображено на рис. 1.

Отже, *зміст навчання* визначаємо як систему *навчальних знань і навчальних компетенцій*, що сприяють оволодінню навиками навчально-пізнавальної діяльності. Результатом засвоєння змісту навчання є здатність застосовувати отримані *навчальні знання* у навчально-пізнавальному процесі, вміння виконувати навчальні дії. Зміст навчання є засобом реалізації його мети – оволодіння (на базі засвоєного предметного змісту (змісту навчальних дисциплін) способами навчально-пізнавальної й інтелектуальної діяльності (научіння логічним прийомам мислення, розвиток здібності аналізувати предметний матеріал тощо). Зміст навчання виступає компонентом навчального процесу у вищому навчальному закладі й засвоюється студентами в процесі їх навчально-пізнавальної діяльності.

Предметний зміст є основоположним для професійного становлення майбутнього вчителя. В його основу повинна бути закладена збалансована і високоорганізована система теоретичних знань, що у своїй сукупності представляють методологію діяльності вчителя-професіонала.

Предметний зміст (предметний компонент змісту вищої педагогічної освіти) – система предметного (дисциплінарного) знання (навчальна інформація). Результат засвоєння змісту навчальних дисциплін – опановані предметні (дисциплінарні) знання. Метою засвоєння змісту навчальних дисциплін є формування у студентів системи предметних знань, на яких ґрунтуватиметься засвоєння навчального змісту. Зміст навчальних дисциплін проектується, як правило, на основі структурної моделі певної науки, під якою розуміють «особливу форму ідеального цілісного багаторівневого системного

відображення наукового знання, матеріалізованого у змісті навчального матеріалу, тобто структурна модель науки – це системно організована сукупність елементів науки відповідно до номенклатури їх відображення в змісту навчального матеріалу» [1, с. 106].

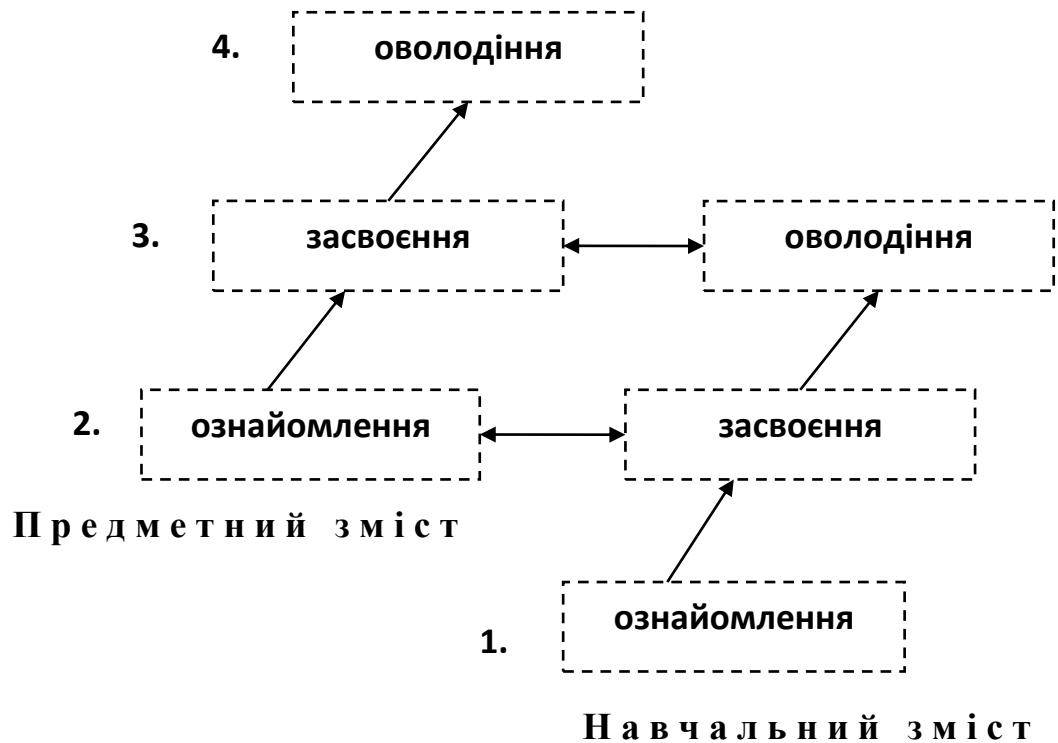

Рис. 1. Рух навчального пізнання в процесі опанування навчального й предметного змісту

Засвоєний предметний зміст робить людину швидше обізнаною. Її ж навченості сприяє оволодіння нею навчальним змістом. Предметний зміст сприяє розвитку «знанневих», а навчальний зміст – пізнавально-технологічних функціональних якостей особистості майбутнього вчителя. Загалом, результатом навчальної діяльності має стати знаннево-технологічний досвід.

Література

1. Педагогіка вищої школи : навч. посіб. / З.Н. Курлянд, Р.І. Хмелюк, А.В. Семенова та ін.; за ред. З.Н. Курлянд. – [3-тє вид., перероб. і доп.]. – К. : Знання, 2007. – 495 с.

ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ГОТОВНОСТІ ПЕДАГОГА ДО ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Аня Терещенко

Київський кооперативний інститут бізнесу і права (м. Київ)

Проаналізовано психологічні аспекти готовності педагогів до інноваційної діяльності. Виявлено, що готовність до інноваційної діяльності це складне інтегративне утворення, яке охоплює різноманітні якості, властивості, знання, навички особистості.

Ключові слова: *інновація, готовність, психологічна готовність, готовність до професійної діяльності, готовність до інноваційної діяльності, детермінанти інноваційної діяльності, особистісні детермінанти, креативність, інноваційна особистість.*

Сучасний етап розвитку системи освіти України характеризується її реформуванням. Це потребує від педагогічної науки нових, інноваційних підходів та методів навчання. Інноваційна діяльність педагогів стає на сьогоднішній день основним напрямом реалізації модернізаційних реформ в освіті і одним із суттєвих напрямів переходу до моделі інноваційного розвитку України в цілому.

Саме тому однією з важливих якостей педагога, умовою його професійної успішності є готовність до інноваційної діяльності.

Проблеми педагогічної інноватики намагаються вирішити дослідники різних країн, зокрема це роботи К.Ангеловскі, І.Беха, Л. Даниленко, В.Загвязинського, В.Паламарчук, В.Сластьоніна, Н.Юсуфбекової та інших.

В останні роки зросла кількість досліджень, у тому числі дисертаційних, присвячених проблемі готовності педагогів до інноваційної діяльності (І. Богданова, І. Гавриш, Л. Даниленко, І. Дичківська, О. Дубасенюк, Н. Дука, В. Загвязинський, В. Сластьонін, Т. Побєдова, Л. Подимова, О. Шапран та ін.). Все більше уваги приділяється виявленню психологічних чинників і механізмів формування готовності вчителя до інноваційної діяльності. Так, психологічні аспекти формування готовності особистості до інновацій знаходять своє відображення у дослідженнях особливостей ставлення людей до нововведень (В. Дудченко, Б. Сазонов, Т. Шукаєва В. Юрченко), характеристик людського чинника інноваційних процесів та цільових орієнтацій учасників інноваційного процесу (А. Іскандаров, З. Ю. Карпова, М. Лапін, О. Хомерики), механізмів подолання інноваційних бар'єрів і розвитку мотиваційної сфери суб'єктів інноваційних процесів (Н. Городецька, М. Кроз, А. Пригожин, А. Свенцицький, Л. Подлесна), ролі й місця творчості в інноваційній діяльності (О. Дусавицький, С. Максименко, В. Моляко, Б. Твісс,

Л. Хадсон), розвитку відповідних здібностей до реалізації нововведень (Б. Паригін, О. Советова) [3].

Не дивлячись на значну кількість наукових позицій відносно проблеми інноваційних процесів, необхідно розкрити психологічні особливості інноваційної особистості та аспекти готовності педагога до інноваційної діяльності.

Дослідниця Н.І. Клокар готовність педагога до інноваційної діяльності поділяє на три компоненти: мотиваційний (мотивація інноваційної діяльності), когнітивний (знання про предмет та способи діяльності) та процесуальний (професійні навички та вміння, що визначають готовність як цілісне стійке утворення і спрямовують мобілізуючі сили особистості на оволодіння діяльністю чітко визначеного напрямку) [4].

Є.В. Макагон під готовністю до інноваційної діяльності розуміє інтегральну якість особистості, яка характеризується наявністю та певним рівнем сформованості мотиваційно-орієнтаційного, змістовно-операційного і оцінно-рефлексивного компонентів у їх єдності, що проявляється в прагненні до інноваційної діяльності і в підготовленості до її здійснення на професійному рівні [7].

Дослідження психологічної готовності до інновацій свідчать про багатофакторну природу інноваційності. Так, дослідник П. В. Лушин виділяє такі особистісні характеристики, що впливають на ухвалення інноваційного рішення: упевненість (функція володіння повною інформацією про наслідки ухвалення рішення), готовність до ризику (функція володіння інформацією про ймовірний розподіл наслідків вибору тієї чи тієї альтернативи), невизначеність (функція неможливості визначення імовірності настання певного наслідку рішення або складність щодо з'ясування приблизної імовірності). При цьому дослідник наголошує, що інновація – це процес перетворення невизначеності в ризик [6].

Актуальним є також вивчення загального інноваційного потенціалу особистості (ІПО). Інноваційний потенціал – сукупність соціокультурних і творчих характеристик особистості, яка виявляє готовність вдосконалювати педагогічну діяльність, наявність внутрішніх засобів та методів, здатних забезпечити цю готовність [1].

Дослідження Ю. О. Власенко показують наявність кореляційного зв'язку між показником субшкали “локус контролю життя” і показниками здатності до активно-перетворювальної інноваційної діяльності [2].

Дослідження Н. М. Лебедевої і О. М. Татарка показало, що трифакторна структура ставлення особистості до інновацій є практично універсальною для різних груп респондентів. Цю структуру утворюють: креативність, готовність ризикувати заради успіху та орієнтація на майбутнє

[5]. Дослідники звертають увагу на взаємозв'язок між інноваційною активністю та соціальним оптимізмом [8].

Таким чином, у психологічному контексті готовність до інноваційної діяльності співвідноситься з особистісними структурами педагога, рівень сформованості яких суттєво впливає на успішність реалізації освітніх інновацій, а також професійної й особистісної самореалізації педагога.

Література

1. Волкова П. Педагогіка: Посібник. – К.: Вид. Центр “Академія”, 2001. – С. 403
2. Власенко Ю. О. Психологічний аналіз інноваційного потенціалу особистості : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. психол. наук: спец. 19.00.01 “Загальна психологія, історія психології” / Ю. О. Власенко ; Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова. – О., 2003. – 19 с
3. Коновальчук І. Психологічні аспекти готовності учителів до інноваційної діяльності / І. Коновальчук // Проблеми підготовки сучасного вчителя : збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини. – Умань : ПП Жовтий О. О., 2011. – Випуск 4. – Частина 1. – С. 155-161.
4. Клокар Н.І. Психолого-педагогічна підготовка вчителя до інноваційної діяльності: автореф.дис. на здобуття наук.ступеня канд..пед.наук: 13.00.04 «теорія та методика професійної освіти»
5. Лебедева Н. М. Методика исследования отношения личности к инновациям / Н. М. Лебедева, А. Н. Татарко // Альманах современной науки и образования. – Тамбов : Грамота, 2009. – № 4. – Ч. 2. – С. 89–96. (11)
6. Лушин П. В. Психология личностного изменения / П. В. Лушин. – Кировоград : [б.и.], 2002. – 352 с.
7. Макагон Е.В. Формирование готовности педагога к поисковой деятельности в условиях последипломного образования: Дис. канд. пед. наук. – К., 1998
8. [Сергійчук Г. В.](#) Інноваційна активність і соціальний оптимізм: пошук точок перетину / Г. В. Сергійчук // [Наукові студії із соціальної та політичної психології](#). - 2014. - Вип. 34. - С. 115-126.

ІННОВАЦІЙНІ МОДЕЛІ КОМПЕТЕНТІСНО-ЗОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ У ВИЩІЙ ШКОЛІ

ІНТЕРАКТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ: СУЧАСНІ ЗАНЯТТЯ З ПЕРЕКЛАДУ

Світлана Єсіна

Національна академія Служби безпеки України (м. Київ)

Інноваційний розвиток сучасного інформаційно-комунікативного суспільства спонукає вищі освітні заклади до модернізації процесу викладання іноземних мов та перекладу, а також упровадження новітніх технологій, які компенсують відсутність іншомовного оточення. Одним із таких засобів є проведення практичних занять із перекладу в комп'ютерних класах, що дає змогу: продуктивно використовувати мультимедійні програми в процесі навчання перекладу; урізноманітнювати завдання з перекладу; підбирати будь-які матеріали для усного та письмового перекладу з інтернет-джерел у формі друкованих та аудіотекстів; отримувати матеріали в реальному часі та застосувати у процесі навчальних занять.

Більше того, упровадження системи «Інтерактивний клас. Версія 7.0 R2» дає можливість викладачу на заняттях із перекладу в мультимедійних класах: демонструвати екран свого комп'ютера здобувачам вищої освіти разом із голосовим супроводом; моніторити екрани робочих місць здобувачів вищої освіти; дистанційно керувати роботою здобувачів вищої освіти та передавати їм аудіо- й відеоматеріали; організовувати не лише індивідуальну, але й групову роботу; створювати власні навчальні матеріали та тестові завдання; проводити контрольні заходи й тестування.

Комп'ютеризовані практичні заняття з перекладу реалізуються на принципах індивідуалізації, диференціації та інтенсифікації освітнього процесу. Серед методичних прийомів, які доцільно застосовувати під час практичних занять із перекладу в інтерактивному класі, можна назвати:

- виведення на екран варіанта перекладу для порівняльного аналізу (на екран також можна вивести словникову статтю з електронного словника й демонструвати спосіб відбору еквівалентного варіанта);

- виконання контрольних перекладів, що сприяє розвитку перекладацьких вмінь та навичок, навичок друкування, скороченню часу на пошук значень незнайомих слів за допомогою електронних словників, а можливості вносити правки тощо.

Подання на слайдах у мультимедійному форматі на інтерактивній дошці теорії або виведення її на екран кожного комп'ютера заощаджуватиме робочий час, сприятиме мобільному сприйняттю навчальної інформації тощо.

Письмовий переклад іншомовних фонограм потребує спеціальних навичок, які можна ефективно розвивати в мультимедійній мовній лабораторії за допомогою програми «Цифровий магнітофон» та на основі загальних методичних рекомендацій щодо розвитку навичок аудіювання. Ця програма дає змогу проводити різноманітні операції з оброблення аудіофайлів.

Викладач може пересилати готову текстограму аудіотексту на монітори здобувачів і використовувати його як тренувальну вправу для порівняння з виконаною роботою та самостійного аналізу помилок.

Безумовно, існують широкі можливості використання інтерактивного класу у плануванні практичних занять з усних видів перекладу та перекладу з аркуша зокрема. За допомогою програми «Gold wave» можна фіксувати усний переклад у звуковому файлі і використовувати його як тренувальну вправу, а також швидко й об'єктивно проводити контрольну перевірку навичок усного перекладу.

Отже, упровадження й застосування інтерактивних технологій – це ефективний допоміжний засіб, який використовується у процесі навчання здобувачів вищої освіти, оцінювання та контролю їхніх знань, умінь і навичок та підвищення комунікативної діяльності. Використання таких технологій дає змогу відійти від традиційних форм навчання й удосконалити індивідуалізацію освітнього процесу, а також подолати монотонність заняття у процесі формування мовленнєвої й комунікативної компетентностей здобувачів вищої освіти.

ЗАСТОСУВАННЯ ФРОНТАЛЬНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ ПРИ ВИВЧЕННІ НЕОРГАНІЧНОЇ ХІМІЇ

Тетяна Зарудко

Коледж Національного фармацевтичного університету (м. Харків)

Одним з пріоритетних напрямів державної політики України є підвищення якості освіти, модернізація її змісту та форм організації навчально-виховного процесу, впровадження освітніх інновацій та інформаційних технологій. Освітній процес має бути трансформований у напрямі індивідуалізації освітньої взаємодії, навчання, формування творчого мислення і збільшення самостійної роботи студентів.

Для сучасної освіти України є важливим запровадження системних змін, оновлень у змісті, формах, методах освіти. Інноваційна діяльність набирає значної сили і значення. Використання нових педагогічних технологій в освітньому процесі дозволяє викладачам реалізувати свої педагогічні ідеї, а

студентам надає можливість самостійно обирати освітню траєкторію – послідовність і темп вивчення тем, систему тренувальних завдань і задач, способи контролю знань тощо.

Одними з найбільш поширених є група фронтальних технологій навчання, до яких відносять інтерактивні технології, що передбачають одночасну спільну (фронтальну) роботу всієї групи. Залежно від змісту та мети навчання при вивченні дисципліни «Неорганічна хімія» для студентів спеціальності «Фармація» застосовують різні варіанти колективно-групового навчання: «коло», «мікрофон», «незакінчені речення», «мозковий штурм».

Так, при вивченні студентами теми «Елементи VII А групи, властивості їх сполук» застосовується технологія «коло», що сприяє проясненню певних положень, привертанню уваги студентів до проблемних питань у навчальному матеріалі, мотивації пізнавальної діяльності, актуалізації опорних знань тощо.

Студенти зосереджують свою увагу на практичному застосуванні сполук галогенів у фармацевтичній практиці. Наприклад: на лабораторній роботі виконують такий дослід: в три пробірки поміщають по кусочку йоду, потім в першу пробірку додають воду; в другу – спирт етанол, в третю – водний розчин калій йодиду. Спостерігають результати дослідження: йод практично нерозчинний у воді та добре розчинний у спирті та водному розчині калій йодиду.

Зосереджується увага студентів на тому, що дані знання будуть використані ними при вивченні дисципліни «Технологія ліків» (приготування лікарської форми – розчин Люголя, що застосовується для лікування горла), що сприяє формуванню міждисциплінарних зв'язків.

Крім того, в рамках вивчення даної теми студенти презентують слайдові доповіді, на яких зображені різні лікарські засоби в аптечних упаковках, обговорюють їх застосування.

Прикладом застосування технології «мозковий штурм» можна навести наступне. Студентам пропонується завдання: в двох однакових за об'ємом балонах знаходяться гази: в одному амоніак, а в другому – кисень. Необхідно визначити, в якому з балонів знаходиться кожний газ. Відповідь: молярна маса кисню більша, ніж амоніаку, тому балон з киснем буде важчим; кисень горить, а амоніак – ні.

Це завдання пропонується студентам при вивченні теми: «Нітратна кислота, її властивості. Солі амонію, якісна реакція на іон амонію». При проведенні лабораторної роботи студенти добувають амоніак в лабораторії взаємодією амоній хлориду з кальцій гідроксидом, тому мають можливість підтвердити свої твердження експериментально.

Дана інтерактивна технологія колективного обговорення широко використовується для прийняття рішень щодо розв'язання конкретної проблеми чи ситуації.

Таким чином, застосування фронтальних технологій при вивченні дисципліни «Неорганічна хімія» потребує старанної підготовки як викладача, так і студентів. Вони мають навчитися успішно спілкуватися, використовувати навички активного слухання, висловлювати особисті думки, вміти ставити запитання й відповідати на них.

ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ: ПРОФЕСІЙНО-ОРІЄНТОВАНИЙ ПІДХІД

Ганна Зінченко

Національна академія Служби безпеки України (м. Київ)

Сучасний глобалізований світ став неабияким викликом для людини. Наукове, освітнє та професійне середовище вимагає від своїх учасників володіння хоча б однією, а краще кількома іноземними мовами. Під мультилінгвалізмом розуміють володіння різними іноземними мовами з метою продуктивної комунікативної діяльності. Мультилінгвалізм став не питанням вибору особистості – знати одну (рідну) мову, вивчити одну чи дві іноземні, а нагальною потребою.

Мультилінгвальна підготовка фахівця будь-якої галузі дає змогу не лише вивчити іноземну мову, але й розширити світогляд, ознайомитися з історією, культурою, традиціями країн, мови яких вивчаються, що, в свою чергу, сприяє підвищенню рівня загальної культури фахівця.

У додатку до Рекомендацій Комітету міністрів Ради Європи стосовно сучасних мов № R (82) 18 серед загальних заходів із вивчення та викладання сучасних мов зазначається, що знання сучасних мов дасть можливість для ділового спілкування за кордоном та з іноземними партнерами у власній країні; для обміну інформацією зі своїми друзями з інших країн, для розуміння стилю життя та мислення людей з іншими культурними традиціями [1].

Сучасна світова практика демонструє необхідність мультилінгвальної підготовки не лише задля задоволення власних потреб, але й для виконання завдань, пов'язаних із професійною діяльністю. Вибір мов зумовлюється ситуацією в країні або в регіоні, але, як правило, однією з мов є одна з офіційних мов Європейського Союзу.

Нідерландські вчені з університету Тілбург, проаналізувавши ситуацію з імміграцією до країни, дійшли висновку, що пріоритетними для вивчення як другої іноземної в цій спільноті є турецька, арабська та берберська мови [4].

Аналізуючи причини подій 1 вересня, ФБР дійшло висновку, що однією з причин успіху терористів була неспроможність співробітників правоохоронних органів зрозуміти, про що говорили терористи. Ані ФБР, ані

ЦРУ не мали спеціалістів з арабської, фарсі чи пушту. Водночас Мохаммед Атта, лідер терористів, вільно володів німецькою та англійською й чудово розумівся на американському способі життя і правилах поведінки [5].

Серед причин кризи Національної служби охорони здоров'я Великої Британії названо мовну проблему. Не лише пацієнти, але й медичні працівники-емігранти не володіють англійською мовою на рівні, необхідному для забезпечення ефективної комунікації. Міністерство охорони здоров'я Великої Британії змушене було запровадити тести на знання англійської мови для працівників, які влаштовуються на роботу [2].

Правоохоронці південних штатів США визнали, що однією з причин низької ефективності превентивної роботи та реагування на побутові виклики було те, що співробітники розмовляли англійською мовою, тоді як громадяни, з якими вони спілкувались, походили з іспаномовного середовища. Саме тому Управління поліції Демополісу (Алабама, США) за допомогою Служби берегової охорони та офісу Генерального прокурора США проводили тижневі курси іспанської мови для правоохоронців. У програму курсу були включені такі теми, як оформлення правопорушень та проведення опитувань іспаномовного населення, яке не володіє англійською мовою [3].

Україна давно вже є частиною глобального економічного та наукового простору. У країні реалізується велика кількість проектів за участі партнерів із різних країн світу. Помітно зростає й кількість туристів до України. Необхідність мультилінгвальної підготовки давно вже стала очевидною та нагальною. Вирішити це завдання можна шляхом організації коротких інтенсивних мовних курсів (як у Демополісі) тривалістю від одного тижня до одного місяця для фахової підготовки працівників – так звана мова професійного спілкування. Продумана система тематичних модулів, які міститимуть сучасний автентичний матеріал, необхідний для використання у майбутній професійній діяльності, стане стимулом для вивчення мов.

Література

1. Council of Europe Committee of Ministers Recommendation No. R (82) 18 of the Committee of Ministers to member states concerning modern languages [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://wcd.coe.int/com.instranet.InstraServlet?command>.
2. English speaking overseas nurses fail NHS too tough language test [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.theguardian.com/society/2017/jun/24/english-speaking-overseas-nurses-fail-nhs-too-tough-language-test>

3. Multilingual police officers a must in the city [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.demopolistimes.com/news/2009/aug/25/multilingual-police-officers-must-city>.
4. Multilingualism in the multicultural society [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.tilburguniversity.nl/babylon/research/fcc-research>.
5. Peterson Th. The Importance of Being Multilingual // Business week. – 02.09.2004.

КОМУНІКАТИВНА СКЛАДОВА СТРУКТУРИ ОСОБИСТОСТІ: ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ

Тетяна Каштан

Національна академія Служби безпеки України (м. Київ)

Комунікація як багаторівневий та багатомірний феномен стала об'єктом дослідження багатьох наук (соціології, лінгвістики, психології, лінгвосоціопсихології, педагогіки тощо). Формування нового типу сучасного інформаційного простору зумовило активізацію комунікативних процесів на всіх рівнях суспільної взаємодії. Підтвердженням цього стало визначення основної функції мови як засобу спілкування – комунікативної, тому актуальними є питання формування в освітньому процесі комунікативної складової структури особистості (далі – КССО).

У кінці ХХ століття психологічна наука відійшла від традиційного розуміння спілкування як передачі кодованого повідомлення. Дослідження почали спрямовувати на різні аспекти спілкування як складову інтерактивної діяльності особи. Так виник діяльнісний підхід і механізм оволодіння мовленням почали ототожнювати з механізмом оволодіння будь-якою іншою людською діяльністю.

У сучасній соціальній психології, психолінгвістиці, педагогіці (Т.М. Дрідзе, І.А. Зимня, О.О. Леонтьєв; G. Miller, Ch. Osgoud, T. Sibeok, D. Wort та ін.) поширений саме комунікативний підхід. Так, у процесі спілкування пізнанню відводиться роль прямого зв'язку з комунікацією, а відтак, спілкування може бути ідентифіковано як комунікативно-пізнавальний процес. Дослідження зарубіжних та вітчизняних науковців мають фрагментарний і несистемний характер у висвітленні комунікативних якостей особистості, їх особливостей та процесу розвитку.

У науці пропонують різноманітні підходи до вивчення КССО, проте три із них – аналітичний, полікомпонентний і системний – вважаємо найбільш актуальними. Так, у межах аналітичного підходу досліджуються окремі

комунікативні характеристики: товариськість, емпатія, взаєморозуміння тощо. Натомість полікомпонентний підхід у дослідженні комунікативних характеристик спрямований на вивчення проблем здібностей людини та їх розгляд у поєднанні з діяльністю [1]. Користуючись системним підходом, можна визначити класифікацію якостей особистості, необхідних для спілкування. Одна з найважливіших – знання психології іншої людини (необхідно розуміти глибинні мотиви комунікативного вираження опонента).

Також важливим складником КССО є наявність у соціальній, емоційній та вольовій сферах сукупності характеристик, що сприяють не лише успішному спілкуванню, але й формують інтелект особистості. Важливою якістю особистості, в якій вбачається запорука успішного спілкування, є емоційна складова особи, тобто вміння співпереживати іншим та вміння вибирати щодо опонента найбільш ефективний стиль поведінки [2].

Тривають дискусії щодо дослідження системи «комунікативного потенціалу особистості», ототожнюється комунікативний потенціал із такими властивостями особистості, як: потреба у спілкуванні, прагнення розуміння людей, здатність до ідентифікації і співпереживання, прагнення бути почутим, товариськість. Підтримуємо визначення комунікативного потенціалу як системи соціально-психологічних властивостей, що забезпечують перебіг спілкування, яке пропонує А.А. Бодалев [3], оскільки власне комунікативний потенціал суб'єкта спілкування визначає його комунікативні можливості.

Система соціально-психологічних властивостей, які становлять комунікативний потенціал особистості, в разі її стійкого закріплення, трансформується в комунікативні властивості особистості, бо комунікативний потенціал особистості є динамічною структурою, що постійно розвивається і збагачується системою властивостей. Т.П. Абакірова визначила найбільш істотні фактори, що впливають на формування комунікативних властивостей особистості: психологічні й соціально-психологічні. До психологічних факторів належать: мотиваційний, фактор здібностей, характеру, волі, емоцій. До соціально-психологічних факторів віднесено: мікросередовище, як фактор (сім'я, найближче оточення) та макросередовище (колектив, соціальне оточення). Усі взаємини людини з дитинства опосередковуються діяльнісним фактором [4].

Комунікативні властивості особистості та комунікативний потенціал перебувають у взаємозв'язку з підструктурами, складовими компонентами структури особистості й накладають свій відбиток на поведінку людини в комунікативному процесі. Цілісність особистості доцільно розглядати як певну спрямованість людини формувати підґрунтя власного свідомого існування, в якому природне й соціальне, індивідуальне, об'єктивне та суб'єктивне в розвитку індивіда поєднуються в одне ціле [5].

Отже, донині сучасна психологічна наука не має чіткого розмежування понять на позначення властивостей особистості, які необхідні для спілкування: «комунікативні якості особистості», «комунікативні риси», «комунікативні властивості», «комунікативний потенціал», «комунікативні можливості», що вживаються зазвичай у тотожному значенні. Вважаємо, що основу КССО становлять комунікативні якості, які формуються в процесі розвитку комунікативного потенціалу особистості, за умови наявності комунікативних можливостей, що генерує вироблення комунікативних рис.

Література

1. Рубинштейн С. Л. Проблемы общей психологии / Сергей Леонидович Рубинштейн: ред. кол. Е.В. Шорохова (отв. ред.) и др. – 2-е изд. – М.: Педагогика, 1979. – 416 с.
2. Бодалев А. А. Личность в общении / Алексей Александрович Бодалев. – М.: Педагогика, 1983. – 272 с.
3. Социальная психология : учебник [для студ. вузов] / А. А. Бодалев; авт., ред. А. Н. Сухов. – 6-е изд. – М.: Academi A, 2008. – 600 с.
4. Абакирова Т. П. Социально-психологические факторы формирования коммуникативных свойств личности : дис. ... канд. психол. наук : 19.00.01 / Абакирова Татьяна Петровна. – Новосибирск, 2000. – 192 с.
5. Васильев Г. Н. Самоорганизация целостности: психо- и социогенез / Г. Н. Васильев, В. Н. Келасьев. – СПб.: Изд-во С.-Петербур. ун-та, 2003. – 204 с.

ФОРМУВАННЯ ПРОЕКТНИХ ВМІНЬ У МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ: ПРАКТИЧНИЙ АСПЕКТ

Оксана Кошіль

Київський університет імені Бориса Грінченка (м. Київ)

Підвищений інтерес науковців до розробки нових технологій навчання викликаний необхідністю адаптувати наявні теорії навчання до потреб сучасної практики підготовки майбутніх фахівців, формування професійних компетентностей у майбутніх фахівців. Пошук сучасних ефективних технологій навчання студентів у вищій школі є одним із складних завдань, що стоять перед кожним викладачем.

Не дивлячись на актуалізацію проблеми практичного орієнтування теоретичних знань, які здобувають майбутні вихователі, створення практико-

орієнтованого освітнього середовища у вищій школі залишається невирішеним. Підтвердженням цьому є широке використання в освітньому процесі традиційних методів і технологій навчання, які не в повній мірі дають майбутнім вихователям можливість реалізуватися, а відтак, набути навичок практико-орієнтованої діяльності.

Аналіз джерельної бази дозволяє зробити висновок, що розвиток наукової думки та практичної діяльності дедалі більше демонструє зацікавленість проектними технологіями як основою для реалізації нової освітньої парадигми у вищій школі. Дослідники сприймають педагогічне проектування як цілісну освітню технологію: особистісно-орієнтованого навчання майбутніх фахівців (В. Костіна, Є. Павлютенков, Н. Плахотнюк, Г. Романова, О. Спірін, О. Солом'яний, Т. Шиян та ін.); організації освітнього процесу у ВНЗ (Н. Барінов, В. Стрельников, Н. Суртаєва та ін.); проектування освітнього середовища (В. Безрукова, М. Бім-Бад, А. Бойко, М. Братко, М. Горчакова-Сибірська, Л. Гур'є, І. Колеснікова, О. Новіков, К. Приходченко, В. Родіонов, Н. Селіванова, В. Сухомлинський, Т. Ткач, А. Хуторський та ін.).

Усі вчені, що досліджують проектування суголосні у міркуваннях, що проектне навчання забезпечує ефективне оволодіння студентами методологічними знаннями, уміннями у поєднанні зі способами діяльності. Є результативним засобом розвитку їхніх пізнавально-дослідницьких умінь, критичного та творчого мислення. Формує гарну основу для подальшої самоосвіти.

Розробляючи модель управління підготовкою майбутніх фахівців в освітньому середовищі університетського коледжу, М. Братко базується на міркуванні, що проектування включає поетапну діяльність: дослідження актуального стану предмету проектування, моделювання, конструювання, інтегрує усі впливи на об'єкт та його окремі складові/компоненти в єдиний комплекс [1, с. 288.].

Зауважимо, що технологія проектного навчання базується на педагогіці гуманізму, особистісно-зорієнтованому та особистісно-діяльнісному підходах в освіті, формує ключові компетентності особистості, здатної адаптуватися до швидкоплинних умов життя. Особливістю проектної технології вважаємо доцільне співвідношення проблеми та практичної реалізації отриманих результатів її вирішення.

В умовах формування нового, проектно-технологічного типу культури, проблема формування та розвитку проектних вмінь майбутніх фахівців у вищій школі є вкрай актуальною. Адже, проектні вміння сприяють розвитку власного творчого потенціалу, готовності і здатності досягати успіху в нестандартних ситуаціях.

Проектні вміння включають у себе цілий комплекс умінь, специфічними ознаками яких є мобільність, гнучкість, динамічність. Такі вміння

передбачають їхнє застосування у різних видах навчально-пізнавальної практичної діяльності. Проектні вміння легко переносяться з однієї області діяльності в іншу, а також їм притаманна варіативність у виборі способів досягнення мети [2, с. 81-86.].

Проектні вміння, на нашу думку, визначаються через вміння прогнозувати, аналізувати, структурувати інформацію; інтегрувати теоретичні знання і практичні навички; презентувати результати проекту. Відтак, залучення майбутніх вихователів до створення студентських проектів забезпечує формування у них вмінь аналізувати, моделювати, конструювати, оцінювати результати; навичок міжособистісного спілкування, рефлексії; різних компетентностей майбутнього фахівця: професійних, соціальних, особистісних. Всі ці навички перегукуються з вимогами роботодавців щодо компетентностей працівників на початку ХХІ століття.

Технологія проектного навчання використовується нами в освітньому процесі в контексті підготовки майбутніх вихователів до професійної діяльності. Залучення студентів до роботи над проектом визначається наступним алгоритмом: діагностування інтересу студентів до наукової проблеми; мотивація студентів до проектної діяльності, що забезпечується у процесі вивчення освітніх дисциплін, шляхом: проведення ділових та рольових ігор, тренінгів з проектної культури під час практичних занять; розв'язання управлінських завдань з проектування освітнього процесу в закладі дошкільної освіти, формування із студентами дерева рішень під час семінарських занять; оновлення змісту різних видів педагогічної практики за рахунок завдань, які сприяють вдосконаленню проектних вмінь і навичок; проведення майстер-класів практичних працівників, які здійснюють успішну проектну діяльність в закладах дошкільної освіти; об'єднання студентів у проектні групи, консультування, допомога; визначення студентами теми проекту; обґрунтування студентами її актуальності; складання студентами карти дій; презентація студентами результатів проекту; організація рефлексії проектної діяльності.

Нами розроблені теми проектів, які можуть бути обрані майбутніми вихователями у процесі вивчення освітньої дисципліни «Педагогіка». Наприклад: «Планування взаємодії вихователя закладу дошкільної освіти з батьками», «Зміст роботи щодо підвищення педагогічної культури батьків», «Моніторинг досвіду роботи закладу дошкільної освіти щодо шляхів залучення родини до освітнього процесу в дошкільному закладі» (під час виробничої практики), «Модель ігрового середовища в закладі дошкільної освіти», «Моніторинг забезпечення ігрової діяльності в закладі дошкільної освіти» (під час виробничої практики), «Інноваційна культура вихователя дошкільного закладу», «Стратегія успіху професійної компетентності

вихователя закладу дошкільної освіти», «Професійне портфоліо вихователя закладу дошкільної освіти».

Робота над проектом передбачає пізнавально-дослідницьку діяльність майбутніх вихователів, інтеграцію теоретичних знань, практичних умінь і навичок із дошкільної педагогіки, різних методик, дитячої психології, власного життєвого досвіду.

Вважаємо, що у процесі роботи над проектом майбутні вихователі осягають реальні процеси, проживають конкретні ситуації подолання труднощів, розвивають власне проектне ставлення до світу, особистого життя, що дозволяє об'єднати освітню, пізнавально-дослідницьку, квазіпрофесійну діяльність майбутніх фахівців.

Відтак, здійснюючи проектну діяльність під час освітнього процесу у вищому навчальному закладі, майбутні вихователі набувають: нового особистісного досвіду; навичок соціальної взаємодії; практичних умінь у сфері моделювання освітньої діяльності вихователя; умінь визначати цілі та завдання освітнього процесу, передбачати результати своєї діяльності; професійних компетентностей, що сприяють здійсненню кваліфікованої професійної діяльності в сучасних умовах.

Література

1. Братко М. Управління професійною підготовкою фахівців в освітньому середовищі університетського коледжу: теорія і практика: монографія / М.В.Братко; за ред. докт. пед. наук, проф. Л.Л. Хоружої. – Кам'янець-Подільський: «Аксіома», 2017. – 424 с.

2. Загрекова Л. В. Теория и технология обучения: учеб. пособие для студентов пед. вузов / Л. В. Загрекова, В. В. Николина. – Москва: Высшая школа, 2004. – С. 81-86.

ПРОФЕСІЙНЕ ВИХОВАННЯ ЧЕРЕЗ ПРЕДМЕТ «ІНОЗЕМНА МОВА»

Людмила Науменко

Національна академія Служби безпеки України (м. Київ)

Основною метою професійного навчання у відомчих закладах вищої освіти є набуття певних знань, вмінь та навичок, що необхідні для успішного здійснення конкретного виду професійної діяльності. Проте цього

недостатньо. Необхідно цілеспрямовано формувати в майбутніх фахівців систему соціально-професійних якостей, глибоких переконань, світоглядних позицій, що створюють фундамент професіоналізму. Особливо важливим компонентом соціалізації має стати професійне виховання – ціннісно-орієнтоване, мотиваційне, емоційне й етичне, патріотичне.

Проблемами педагогічної системи виховання займалися науковці В.І. Белов, Б.Н. Боденко, Н.А. Морозова, І.П. Іванов, Н.Ф. Гейжан, Е.А. Гашок та багато інших. Проте в нових історичних умовах розуміння професійного виховання має бути переосмислено. Слід зауважити, що професійне навчання та виховання взаємопов'язані і виступають у єдності. Безумовно, що найефективніший шлях їх реалізації – через навчальні предмети.

Для ефективного забезпечення завдань, що стоять перед вітчизняною спецслужбою, Національна академія Служби безпеки України має готувати професіоналів найвищого ґатунку, морально загартованих, здібних здійснювати оперативно-службову діяльність на належному рівні.

Метою професійного виховання майбутнього співробітника СБ України є особистісний розвиток людини, формування професійних настанов, мотивів, стосунків, ціннісних орієнтацій, що забезпечують безперервний розвиток, самоактуалізацію та повноцінну участь у професійному житті.

Конкретизуючи цілі професійного виховання виокремлюємо його основні завдання: забезпечення духовно-морального становлення; розвиток професійно-важливих здібностей особи та соціально-важливих якостей; формування професійно-етичних норм поведінки; засвоєння особою об'єктивної системи професійних ролей; становлення професійної культури майбутнього співробітника. У межах професійного виховання слід додати важливий для нашого часу аспект – антикорупційне виховання.

Головним змістом професійного виховання є забезпечення процесу соціалізації особистості професіонала й саморозвитку людини.

Великий спектр можливостей для ефективного професіонального виховання має навчальний предмет «Іноземна мова». Майже всі новітні методики викладання іноземної мови можна підпорядковувати не тільки професійній підготовці майбутнього співробітника, але і його професійному вихованню. Так, наприклад, ділова гра «Допит військовополоненого». Викладач розробляє сценарій. Заздалегідь здобувачі вищої освіти знайомляться з міжнародними документами щодо положення військовополонених, з етичними нормами та порядком проведення допиту, потім вивчають необхідну лексику за темою, фразеологізми. Після проведення ділової гри підводяться підсумки. Викладач вказує не тільки на помилки, допущені в іноземній мові, але й на можливу некоректну поведінку учасників «допиту».

Слід зазначити, що для майбутніх співробітників спецслужби важливим є командний дух, робота в колективі. Часто успіх у службовій діяльності досягається колективною співпрацею, ефективною взаємодією різних підрозділів. Інтерактивні методи роботи на заняттях з іноземної мови сприяють досягненню цієї мети. У професійній діяльності одним з аспектів роботи є вивчення та оцінювання людей як тих, хто допомагає роботі спецслужб, так і тих, які вчиняють протиправні дії щодо безпеки держави. Співробітники повинні розуміти мотиви вчинків людей, пізнавати об'єктивну дійсність, правильно аналізувати її та використовувати отримані результати у своїй практичній роботі. Цій меті слугує лінгвокраїнознавство. Через зазначений аспект виховуються культура спілкування з урахуванням національно-специфічних особливостей представників різних народів.

Таким чином, професійне виховання через предмет «Іноземна мова» у відомчому закладі вищої освіти потребує комплексного дослідження, в межах якого необхідно розробляти й оновлювати навчально-методичне забезпечення, спрямоване на досягнення поставленої мети.

ІННОВАЦІЙНЕ МОДЕЛЮВАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНИХ ХАРАКТЕРИСТИК МЕНЕДЖЕРІВ ОСВІТИ

**Світлана Шмалєй
Тетяна Непокупна-Слободянюк**

Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова (м. Київ)

Сучасна модель підготовки менеджерів освіти базується на певних принципах, які реалізуються у детермінованій послідовності. Підґрунтям розробки універсальної моделі професійної підготовки визначають професійну психологію і педагогіку та інженерну психологію.

Загальна характеристика менеджера освіти визначається як професія, тип діяльності, який базується на знанні та людських здібностей, за допомогою яких реалізується управління, організація та керівництво освітніми процесами.

Спеціальності менеджменту в галузі освіти диференціюють за змістом та специфікою професійною діяльності та проводять підготовку за трьома напрямками менеджменту: організація, керівництво управління. Організація – тип діяльності менеджера освіти, який забезпечує упорядкування та систематизацію в процесі освіти. Керівництво - тип діяльності менеджера, який забезпечує формування мети і задач діяльності в системі освіти і

передачу їх фахівцям, що виконують професійні обов'язки. Управління - тип діяльності менеджера, який визначає загальні проблеми, аналізує, досліджує, прогнозує, визначає хід розвитку та функціонування системи освіти.

Кваліфікаційна модель менеджера освіти вимагає еволюції пріоритетного типу знань, який дозволить ефективно формувати організацію управління, оціночні та критеріальні судження. Засвоєння сучасного типу знань можливо лише за умов організації особливого середовища мислення та діяльності. Визначальним вбачається поглиблене оволодіння гуманітарним типом знань. Типологічне виокремлення гуманітарного знання забезпечується зміною системи епістемологічних та гносеологічних аксіом і постулатів. Гуманітарне знання характеризується рефлексивністю із змістовно-генетичною логікою та креативним типом знань, інтенціональною природою об'єктів, нормативним характером встановлених законів дійсності.

Еволюція типа знань в структурах управління освітою досягається в наступній послідовності дій: домінування гуманізації та гуманітаризації в освіті; підготовка професіоналів-гуманітаріїв високого рівня; організація системи підготовки та підвищення кваліфікації менеджерів із залученням спеціалістів - гуманітаріїв; створення особливого знакового середовища (навчальні посібники, збірки статей); організація комунікативного середовища (семінари, дискусії, тренінги, майстер класи, Інтернет спільноти); проведення моніторингу якості прийнятих управлінських рішень безпосередньо в реальній системі освіти. Трансляція нового типу знань реалізується за умов сформованої норми. В той же час, гуманітарне знання ненормоване. Отже, трансляція знань відбувається не за традиційною формою навчання, оскільки гуманітарне знання невід'ємно від його носія. Передача гуманітарного знання супроводжується суб'єктивними змінами. Для засвоєння гуманітарного знання необхідна організація особливого демократичного середовища, яке притаманне відкритому суспільству. Отже, підготовка менеджерів освіти забезпечується при імітації такого середовища і організації рефлексивного процесу.

Проблема підготовки менеджера освіти на рівні діяльності та технологій викриває проблему диспропорцій в процесах управління, керівництва та організації. Домінування керівних, не рефлексивних процесів, надмірна формалізація зумовлюють інертність загального процесу розвитку освіти. В той же час, сучасні процеси рефлексивного (або аналітичного) менеджменту недостатньо розвинені, тому несуттєво впливають на прийняття важливих управлінських рішень. Зазначена диспропорція формує ослаблену, нездатну до самостійності систему управління і вимагає організацію управління над управлінням. За таких умов зростає перспектива домінування авторитарного стилю у прийнятті рішень, однак, в демократичних умовах вимагається контроль, гласність, аргументованість рішень.

В умовах реформування сучасної освіти, особливо на початкових етапах, коли необхідно змінити традиційний тип мислення на розвивальний, необхідні авторитарні рішення. Відзначимо, для організації демократичного середовища в управлінні, на початковому етапі доцільно використовувати авторитарні та вольові механізми. При досягненні відносної стабільності та неможливості процесу повернення до минулого, виникають умови для повного переходу на демократичний стиль управління. В такий період особливу актуальність і значущість набуває громадянсько - правова компетентність менеджерів, а головною задачею діяльності визначається впровадження демократичного стилю управління, що в подальшому забезпечує становлення рефлексивної управлінської функції в системі, поєднанням демократичних і централізованих форм управління, створення механізмів добору та атестації українських кадрів.

Моделювання кваліфікації і спеціалізації менеджера освіти ґрунтується на наступних засадах: відображає та визначає майбутній стан професії із урахуванням тенденцій розвитку соціуму; має системний, комплексний характер; вибудовується як діяльнісна модель, яка прогнозує результати сформованості вмінь, навичок і засобів; системоутворюючими елементами управлінської діяльності визначають елементи критичного мислення, рефлексії та розуміння сутності процесів та явищ.

Моделювання підготовки менеджера освіти охоплює наступні етапи : дослідження професійної діяльності, прогнозування розвитку діяльності, визначення необхідних галузей знань, які зумовлюють розвиток професії. Другим необхідним етапом створення кваліфікаційної моделі менеджера освіти є розробка навчального плану програм та технологій підготовки. Обов'язково витримується схема при моделюванні кваліфікаційних характеристик менеджерів освіти, яка представлена інтеграцією та наступністю процесів: професійна придатність, професійна підготовка, професійна діяльність.

Кваліфікаційна модель відповідає кваліфікаційним вимогам та формує характеристики професіоналів за результатами досліджень, прогнозування та моделювання професійної діяльності. Кваліфікаційні характеристики використовують як для проектування змісту освіти і підготовки фахівців, так і в якості стандарту освіти, визначеного критерієм оцінки якості підготовки і професійної діяльності.

В сучасних наукових джерелах розробка кваліфікаційних характеристик менеджерів освіти ґрунтується на визначальних функціях менеджменту: організація, керівництво, управління. Так вибудовується ідеальна універсальна модель менеджера освіти, яка дозволяє виокремити наукові дисципліни і технології в системі підготовки спеціалістів. Кваліфікаційні характеристики менеджера освіти обов'язкові для формування

професійних та посадових функцій, інструкцій для спеціалістів - менеджерів; формування навчальних планів підготовки, підвищення кваліфікації та самоосвіти менеджерів, атестації управлінських кадрів в системі освіти, прийняття кадрових рішень.

ІННОВАЦІЙНІ НЕСТАНДАРТНІ ЗАНЯТТЯ З ІСТОРІЇ УКРАЇНИ ЯК ФОРМА ПОЗИТИВНОЇ МОТИВАЦІЇ СТУДЕНТІВ ДО ЗНАНЬ

**Тетяна Проневич
Олена Пушняк**

Київський кооперативний інститут бізнесу і права (м. Київ)

Дисципліна «Історія України» є однією з головних складових гуманітарної загальноосвітньої підготовки фахівців. Вона сприяє розвитку особистості, формуванню її політичної відповідальності та творчого підходу до вирішення суспільних проблем. Засвоєння історичного досвіду допоможе майбутнім спеціалістам зайняти чітку громадянську позицію, розібратися у проблемах сучасного життя та надасть можливість утверджувати державність. Вивчення історії України допомагає студентам усвідомити історичні корені свого народу, етапи його формування, цілісність його історії та традицій. Без ґрунтовних наукових знань про минуле свого народу неможливо зрозуміти сучасне, передбачити, а тим більше будувати майбутнє. Найцінніший скарб, що його одержав український народ разом зі своєю державною незалежністю, - це можливість повернення власної історії.

Сучасна історична наука звільнилася від ідеологізації та політизації історичних явищ і подій, стала на шлях переосмислення та оновлення історичних знань. Завдання побудови в Україні демократичного громадянського суспільства вимагає формування відповідної суспільної свідомості, чому сприяє багато чинників, у тому числі знання української історії.

Розбудова самостійної держави потребує спеціалістів, здатних продовжити кращі традиції українства, розбудови державності. Історичний досвід відіграє велику роль у процесі національного відродження нашого народу. У зв'язку з цим історія України є дорогоцінною спадщиною. Вона охоплює віхи історичного шляху українського народу, який упродовж багатьох віків свого розвитку зробив значний внесок у світову цивілізацію.

Мета дослідження полягає в тому, щоб розкрити поняття інноваційних нестандартних занять з історії України, показати рівень опрацювання та

застосування педагогічних інноваційних технологій на власному педагогічному досвіді.

Практична робота викладача-історика - це багатогранний процес, невід'ємною частиною якого є пошук нових пріоритетів в освіті та вихованні молоді. Проведення нестандартних занять є важливим елементом методичної діяльності викладача, стимулом до безперервної фахової та загальної освіти, якісної роботи, підвищення відповідальності за результати навчання і виховання. Нестандартне заняття – це одна з форм педагогічного контролю, метою якого є виявлення рівню професійної компетенції та педагогічної майстерності викладача з ціллю подальшого удосконалення викладацької діяльності. Такий контроль базується на трьох основних принципах:

- Систематичність. Систематичний контроль створює належний порядок у процесі навчання, стимулює мотивацію і викладачів.
- Спонування. Контроль спонукає викладача не заспокоюватися на досягнутому, а постійно самоудосконалюватися, професійно зростати.
- Всебічність. Коло критеріїв оцінки педагогічної діяльності викладача дозволяє розглянути цю діяльність у комплексі, виявити, що заслуговує на увагу, може бути розповсюджено, а, з іншого боку, виявити, які саме аспекти потребують подальшого коригування або удосконалення.

Нестандартне заняття виконує ряд функцій, а саме:

- Інформаційну - з'являється інформація щодо рівня професійної компетенції та педагогічної майстерності викладача
- Діагностуючу - виявляються провідні методи і прийоми, що застосовуються викладачем, їх відповідність цілям заняття.
- Мотивуючу - стимулює подальше удосконалення професіоналізму викладача
- Прогнозуючу - дозволяє розповсюджувати передовий досвід, окреслювати шляхи зростання педагогічної майстерності викладача.

Отже, на нашу думку, проведення нестандартних занять з історії України спонукає викладача не заспокоюватися на досягнутому, а постійно самоудосконалюватися, професійно зростати, є невід'ємним елементом методичної діяльності викладача.

Перед вищою школою стоять важливі завдання щодо підвищення ефективності навчання і якості підготовки майбутніх фахівців. На сучасному етапі становлення освіти особливої значущості набуває потреба насичення навчально-виховного процесу сучасними психолого-педагогічними технологіями. Розвиток закладів освіти інноваційного типу, які повинні відповідати вимогам сьогодення, зумовлюють пошук нових організаційних форм навчання і виховання, оновлення змісту навчально-виховного процесу.

Необхідність підвищення рівня вищої освіти потребує розробки нової стратегії і тактики викладання. Відповідно до Законів України «Про освіту», «Про вищу освіту» постійне удосконалення методики викладання дисциплін, передбачених навчальними планами закладу освіти, повинно супроводжуватися педагогічним контролем і насамперед проведенням нестандартних занять.

Нестандартні заняття є невід'ємним елементом методичної діяльності викладача, а також компонентом атестації науково-педагогічних працівників, що проводиться для активізації їх творчої професійної діяльності, стимулювання безперервної фахової та загальної освіти, якісної роботи, підвищення відповідальності за результати навчання і виховання, забезпечення соціального захисту компетентної педагогічної праці.

На думку сучасних методистів сьогодні настав час, коли навчання треба перевести на інноваційну основу шляхом перебудови педагогічної психології викладача і навчальної технології студента, змінивши сам підхід до здобуття знань. Більшість педагогів згодні, що інноваційне навчання є на сьогодні найефективнішим. Інноваційний, нетрадиційний підхід у навчанні забезпечує позитивну мотивацію здобуття знань з усіх предметів, активне функціонування інтелектуальних і вольових сфер, формує стійкий інтерес до предмету, сприяє розвитку творчої особистості. Процес навчання історії з використанням нетрадиційних форм навчання сприяє формуванню інтересу; позитивному відношенню до її вивчення; дає можливість більш цілеспрямовано здійснювати індивідуальний підхід у навчанні. Визначення свободи викладача в доборі форми заняття (звичайно, з огляду на його мету, зміст, вікові особливості студентів) стимулює широке використання відомих форм та пошук нових.

Нестандартне заняття - це імпровізоване навчальне заняття, що не має традиційної структури. Викладач не дотримується чітких етапів навчального процесу, традиційних методів, видів роботи. Істотно важливе значення для нестандартного заняття має організаційна форма навчання. Найпоширеніші серед них - прес-конференція, ділова гра, рольова гра, заняття-екскурсія, заняття-захист проектних робіт, заняття-комп'ютерна презентація тощо. З власного досвіду пропонуємо такі форми нестандартних занять як інтегроване семінарське заняття з історії України та інших дисциплін, семінар-історична ретроспектива, семінар-історичні студії, використання на занятті елементів флешмобу та квесту.

Нестандартні заняття спрямовані на активізацію навчально-пізнавальної діяльності студентів, бо вони глибоко зачіпають емоційно-мотиваційну сферу, формують дух змагальності, збуджують творчі сили, розвивають творче мислення, формують мотивацію навчально-пізнавальної та майбутньої професійної діяльності. У них незвичайні задум, організація, методика

проведення. Тому ми вбачаємо у них прогрес педагогічної думки, правильний крок у напрямку демократизації навчального процесу.

Для нестандартних занять характерною є інформаційно-пізнавальна система навчання - оволодіння готовими знаннями, пошук нових даних, розкриття внутрішньої сутності явищ через диспут, змагання. На цьому занятті викладач може організувати діяльність так, щоб студенти по мірі можливості працювали самостійно, а він керував цією діяльністю, забезпечуючи її необхідними дидактичними матеріалами.

Порівняно із звичайним, нормативним заняттям нестандартне заняття стимулює пізнавальну самостійність, творчу активність та ініціативу молоді.

Крім того, ці заняття більше подобаються молоді, ніж стандартні. Насамперед тому, що навчальний процес тут має багато спільного із ігровою діяльністю. Майже всі прийоми, особи, дії нестандартних занять відзначаються ігровим стимулюванням.

Найвищої майстерності в проведенні такого уроку досягає той викладач, який дозволяє своїй групі вільно почуватися й переживати, але утримує його в тих рамках, які потрібні для успіху в навчанні.

Підсумовуючи сказане вище, можна стверджувати, що:

1. Нестандартні уроки дозволяють урізноманітнювати форми й методи роботи, позбавлятися шаблонів, створюють умови для виховання творчих здібностей студента, розширюють функції викладача, дають змогу враховувати специфіку певного матеріалу та індивідуальні особливості кожного.

2. Використання нестандартних форм занять сприяє формуванню пізнавальних інтересів, безпосередньої участі у процесі навчання. Пізнавальна діяльність молоді переважно має колективний характер, що створює передумови для взаємодії суб'єктів навчання, дає можливість для обміну інтелектуальними цінностями, порівняння й узгодження різних точок зору про об'єкти, які вивчаються.

3. Ефективність нестандартних занять забезпечується за умови володіння викладачем методикою їх проведення та умілого використання таких занять у певній системі в поєднанні з традиційними формами роботи.

На думку сучасних методистів сьогодні настав час, коли навчання треба перевести на інноваційну основу шляхом перебудови педагогічної психології викладача і навчальної технології студента, змінивши сам підхід до здобуття знань. Більшість педагогів згодні, що інноваційне навчання є на сьогодні найефективнішим. Інноваційний, нетрадиційний підхід у навчанні забезпечує позитивну мотивацію здобуття знань з усіх предметів, активне функціонування інтелектуальних і вольових сфер, формує стійкий інтерес до предмету, сприяє розвитку творчої особистості.

Література

1. Баханов К. О. Модель навчання у грі // Історія в школі. – 2000. - №10. – С. 12-18.
2. Баханов К. О. Модель навчання у дискусії // Історія в школі. – 2000. - № 9. – С. 16-23.
3. Баханов К. О. У пошуках інноваційних технологій викладання історії // Історія в школах України. – 2006. - №1. – С. 20-24.
4. Богачик Т. Традиції та інновації у викладанні суспільних дисциплін // Історія України. – 2006. – січень. - №4 (452). – С.8.
5. Власов В. Яким має бути сучасний урок історії // Історія в школах України. – 2008. - № 1. – С. 15 – 19.
6. Геллер Т. Дискусія як засіб формування критичного мислення учнів // Історія України. – 2006. – лютий. - №5 (453). – С. 14 – 19.
7. Голованов С. Нетрадиційні уроки історії з використанням історичних міні-вистав // Історія в школах України. – 2006. - №1. – С.29 – 34.

ІННОВАЦІЙНІ ФОРМИ І МЕТОДИ ОРГАНІЗАЦІЇ ВСЕУКРАЇНСЬКИХ СКОВОРОДИНСЬКИХ НАВЧАНЬ “ПІЗНАЙ СЕБЕ” У ВИЩОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ

Юлія Руденко

Київський кооперативний інститут бізнесу і права (м. Київ)

Прагнучи гідно відзначити у 2022 році 300-літній ювілей великого українського мислителя-мудреця, педагога, філософа, поета, композитора, музиканта, культурно-освітнього подвижника Григорія Савовича Сковороди (1722-1794 рр.) на всеукраїнському й міжнародному рівнях, задля популяризації його багатой духовно-педагогічної спадщини серед освітян, учнівської та студентської молоді й широкого суспільного загалу, згідно Листа МОН України від 22.05.2017 № 1/9-283, 5 жовтня 2017 р., у Всесвітній день вчителя, започатковано проведення щорічних Всеукраїнських Сковородинських навчань “Пізнай себе”.

На базі Київського кооперативного інституту бізнесу і права автором статті розроблено методичні рекомендації для викладачів та студентів щодо форм та методів проведення Всеукраїнських Сковородинських навчань “Пізнай себе” у вищому навчальному закладі. Оглядово розглянемо деякі з них.

Інтелектуальна гра “Упізнай афоризм”. Як влучно зауважив дослідник життя і творчості Г.С. Сковороди В.А. Шевчук “Поети в наш час люблять блиснути цитатою із Сковороди, бо незле звучить, й сам Сковорода любив мислити афористично”. Для проведення гри необхідно виготовити скриньку з підказками й покласти у неї предмети-підказки: книга, Біблія, малюнок фонтану, годинник, пустий горіх, макет серця, зображення пальми, дрібну монету, малюнок з крутою горою, зображення яблуні. Завдання – назвати афоризми, що відповідають вказаним предметам.

Конкурс на кращу презентацію “Життєвий і творчий шлях Г.С. Сковороди”. Життя філософа Г.С. Сковороди оповите легендами і переказами, здається усім відоме, проте ще нікому не вдалося розгадати феномен особистості, досягнути розумом суть подвижницького шляху. Мета конкурсу – дослідити життєвий і творчий шлях Г.С. Сковороди, основні віхи життя та діяльності філософа, а результати дослідження – викласти у презентаціях.

Створення галереї героїв байок Г.С. Сковороди. Галерея героїв байок Г.С. Сковороди – виставка-експозиція власноруч виготовлених персонажів різними техніками виконання: малюнок, вишивка, паперопластика, вироби із солоного тіста та сентипону, глиняні та хутрові вироби. Герої байок розміщуються попарно, відповідно змісту байок. Біля кожної пари героїв ставиться табличка, на якій вказана мораль (сила) байки.

Літературний батл. Ідея змагань у виразному читанні віршів Г.С. Сковороди, знанні їх текстів, умінні віршувати. Студенти діляться на 2 команди. У ролі журі – глядачі, які своїми оплесками визначають переможця змагань. I тур – першим учасником задається темп батлу. Він читає виразно першу строфу обраного ним вірша із збірки “Сад божественних пісень”. Другу строфу цього ж вірша читає учасник другої команди. Так по черзі закінчують вірш. II тур – учасники змагаються у вмінні віршувати. Ведучий виголошує перший рядок вірша, учасники продовжують вірш заданої тематики. У змаганні бере участь кожен член команди. Оцінюється рифма, відповідність темі, набір лексики. III тур – учасники отримують завдання “Загублений рядок”. Оцінюється правильність заповнення пропусків віршів.

“П’ять хвилин з мистецтвом”. Ця форма роботи дозволяє систематично “спілкуватися” студентам з поетичною творчістю сучасних поетів, які присвячують свої вірші видатному філософу, з картинами сучасних художників, які увічнюють образ Г.С. Сковороди, з музичними творами сучасних композиторів, які пишуть музику на вірші Г.С. Сковороди та виконують їх. Зокрема, варто згадати творчі доробки Л.Й. Рінгіс, М.М. Калініченка, Г.М. Ягодкіна, Л. та Г. Турчин.

Фотопленер “Афоризми Г.С. Сковороди”. Передбачає долучення до інтернет-заходу віртуального Зразкового Літературного музею Г.С. Сковороди.

Завдання учасникам: обрати афоризм як життєве кредо, роздрукувати його, сфотографуватися з ним, розмістити у інтернет-групі “Віртуальний музей Г.С. Сковороди”, зібрати найбільшу кількість “лайків”.

Євроквест “У пошуках мандрівного філософа”. Хід змагань: капітанам команд намалювати маршрут, яким будуть рухатися команди. Членам команд із стійки прапорців країн Євросоюзу вибрати прапори тих країн, якими мандрував український філософ Г.С. Сковорода. Наклеїти прапорці країн, пов’язаних з європейським періодом життя Г.С. Сковороди на контурну карту Європи. Учасники команди, передаючи повітряну кульку один одному в руки, називають топоніми країн по черзі: Словаччина, Угорщина, Австрія, Італія, Польща, Німеччина. Учасники команди, передаючи прапорець Євросоюзу один одному в руки, називають по черзі визначні пам’ятки зазначених країн. Кінцеве завдання – намалювати та представити плакат на тему: “Україна – європейська держава”.

Флеш-моб “Свобода”. З метою відзначення Дня Гідності та Свободи 21 листопада передбачається долучитися до флеш-мобу, суть якого полягає у спільному виразному читанні вірша Г.С. Сковороди “De libertate” (“Що є свобода?”). Умови проведення флеш-мобу: до початку заходу вивчити вірш Г.С. Сковороди “De libertate”. Місце проведення флеш-мобу прибране національною атрибутикою. Попередньо планується конфігурація розміщення дітей навчального закладу. Студенти разом читають виразно вірш. За допомогою технічних засобів забезпечується показ слайдів, музичне оформлення.

Сковородинська діброва. У рамках Міжнародного проекту “Сковорода – 300”, актуальним є долучення до акції “Сковородинська діброва” – висадження студентами дерев – “Саду божественних пісень”. Це не лише увічнить добре ім’я та пам’ять про Г.С. Сковороду, а ще раз нагадає нам, що національна духовність, культура, творцем якої був і наш Першорозум, сприяють згуртуванню нації, надихають її на творчий розвиток, розбудову державності України. Адже своїм мудрим словом Г.С. Сковорода переконував, що краса рідного краю позитивно впливає на фізичний і духовний стан людини. Ювілейний зелений рух – це творення “живого пам’ятника” Г.С. Сковороді.

Філософський круглий стіл. Мета – допомогти студентам розібратися в складних філософських та соціальних проблемах. Філософський стіл присвячується наступним проблемам: “Совість”, “Воля і необхідність”, “Щастя”, “Захист життя”, “Людина і призначення”, “Духовна культура”, “Природа і суспільство”, адже філософські роздуми Г.С. Сковороди стосувалися цих питань.

Літературно-музичні композиції на тему Сковородиніани. Святкування ювілейних дат, заходів у рамках Сковородинських навчань передбачають

проведення літературно-музичних композицій. Розроблено композиції з театралізованими елементами: “Сократ чолом, дитина серцем”, “Козацький син з чолом у небеса”, “Вертоградар української духовності”, “Із Сковородою в серці”, “Той, в кого совість, як чистий криштал”.

Екскурсії “Просвітницькими шляхами Г.С. Сковороди”. Запропоновано здійснити подорожі (реальні та віртуальні) до найважливіших міст та сіл у житті Г.С. Сковороди. У них сьогодні знаходяться музеї, які носять ім'я філософа та педагога: Чорнухи, Київ (Києво-Могилянська академія), Переяслав-Хмельницький, Коврай, Сковородинівка.

Можемо констатувати, що організація Всеукраїнських Сковородинських навчань у вищому навчальному закладі за допомогою інноваційних форм і методів сприяє залученню молодого покоління до вивчення та збереження історичної спадщини свого народу, патріотичному вихованню на прикладі великого українця Г.С. Сковороди, удосконаленню наукової, пошукової та просвітницької роботи, поглибленню духовної єдності поколінь.

Література

1. Лист МОН України від 22.05.2017 № 1/9-283 “Про проведення Всеукраїнських Сковородинських навчань “Пізнай себе” [Електронний ресурс]. URL: <http://old.mon.gov.ua/ua/about-ministry/normative/7466->
2. Різник Л.Л. Виховання громадянина-патріота на прикладі Великого українця Григорія Савовича Сковороди. Черкаси: Видавництво ЧОПООП, 2015. 207 с.
3. Різник Л.Л. Інноваційні проекти у процесі виховання творчої особистості та вихованні громадянина-патріота: Методичний посібник. Черкаси: Видавництво ЧОПООП, 2017. 243 с.
4. Сковорода Г.С. Повне зібрання творів: У 2-х т. К.: Наукова думка, 1973. Т.2. 574 с.

ІННОВАЦІЙНІ ФОРМИ І МЕТОДИ ЛЕКЦІЙНИХ ЗАНЯТЬ З ГЕОГРАФІЇ В РУСЛІ ВИМОГ КОМПЕТЕНТІСНО-ОРІЄНТОВАНОГО ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В КОЛЕДЖІ

Валентина Супруненко

Коледж Національного фармацевтичного університету (м. Харків)

Сучасний зміст освіти має орієнтуватися на використання інформаційних технологій, поширення інтерактивного, електронного навчання з доступом до цифрових ресурсів та інтелект-навчання для майбутнього. І тому, компетентнісний підхід стає невід'ємним складником освітньої галузі. Основна увага акцентується на компетенціях, що сприяють адаптації фахівців

до мінливих умов сучасного ринку праці й бурхливого розвитку науки й техніки. Сьогодні завдання сучасної вищої освіти полягає в тому, щоб не тільки дати професійні знання, а й підготувати фахівця, здатного глибоко розуміти і знати свою роль у суспільстві, творчо використовувати здобуті знання на практиці, а також конструктивно працювати з людьми у колективі [2,3]. Дуже важливі професійні компетенції, та поряд з ними не менше значення мають у подальшому житті знання, уміння та навички (що ми тепер узагальнили в назві «компетентнісний підхід»), на підставі яких «знання мають стати не багажем «про всяк випадок», а ключем до розв'язання проблем, забезпечення успішної самореалізації у соціумі, облаштування особистого життя». Тому зміст навчального матеріалу з географії визначено з огляду на корисність та потрібність його за межами навчального закладу та у подальшому житті [1].

Студенти 1 курсу коледжу, що отримали базову загальну середню освіту, мають вік від 15 років, тобто це молодша вікова група сучасної вищої школи. Освітній процес для цієї групи студентської молоді має враховувати вікові (психологічні) особливості їхнього розвитку, використовувати адаптаційні заходи і будуватися на нових формах і методах роботи на заняттях. Необхідно, також, забезпечити перехід від предметоцентризму до студентоцентризму, щоб «теза навчати, а не викладати предмет» стала дієвою, а не лишилася модним гаслом.

Як же виконати вимоги програми та вдосконалити форми та методи проведення занять, використовуючи сучасні інформаційні технології?

Серед головних завдань, що стоять перед курсом, це -

- формування цілісної географічної картини світу;
- розвиток у геопросторового мислення та вміння логічно висловлювати свої думки щодо сучасних процесів у світі;
- обґрунтування доцільності наукового підходу до природокористування, мотивування екологічно грамотної, здоров'язбережувальної поведінки;
- вироблення умінь користуватися джерелами географічної інформації, аналізувати її; застосовувати здобуті географічні знання в практичній діяльності;
- заохочення засобами географії до самореалізації своїх здібностей, інтересів та життєвих планів[1] .

Для адаптації студентів 1 курсу заняття, на відміну від шкільних, проводяться «парами» у формах лекцій, які поєднують в собі різні типи - комбіновані, вивчення нового матеріалу, контролю знань. З метою підвищення якості освітнього процесу використовуються сучасні типи лекцій [3] :

- проблемна лекція (новий матеріал вводиться через розгляд проблемних ситуацій (діалог викладач – студенти);

- бінарна лекція - діалог двох наукових шкіл, двох точок зору ... (викладач+викладач, викладач+студент);
- лекція із помилками – вимагає постійного контролю за інформацією (наприкінці – аналіз помилок);
- лекція-конференція – науково-практичне заняття із системою доповідей студентів;
- активна лекція-запитання від попередньо створених груп по ходу лекції;
- лекція-візуалізація - використання відеофрагментів, інтерактивних карт, презентацій (із усними коментарями студентів);

«перевернута» лекція (попередньо самостійне опрацювання нового матеріалу, а на заняттях - питання, практичні вправи тощо);

- інтегровані лекції (використання міжпредметних зв'язків: географія та художня культура, наприклад тема «Музичний тур країнами Європи», або географія та фізична культура – тема «Олімпійські столиці світу», географія та правознавство – тема «Державний устрій країн світу» тощо).

Існують різні методи, щоб зацікавити студента, спонукати його до навчання, мотивувати пізнавальну діяльність, як то:

- метод проектів (дослідницькі завдання за конкретною проблемою при вивченні теми; проводяться упродовж вивчення теми, розділу чи курсу);
- ігрові технології (ділові ігри, імітаційні ігри, рефлексивні);
- технології критичного мислення (дискусія, мозковий штурм);
- бліцопитування;
- метод “Бінго” (термінологічна гра типу лото);
- моделювання (на ПК);
- технології дистанційного навчання (створення блогу, проведення веб-конференцій тощо).

Сучасна педагогіка пропонує також такі нові технології навчання, як:

- Метод INSERT (Interactive Notation System for Enhanced Reading and Thinking), в якому викладачеві пропонується аналізувати розуміння студентами самостійно вивченого матеріалу за допомогою карток з відповідями-позначками та оперувати ними на лекції: «V» - це я знав; «+» - нова інформація; «-» - суперечить моїм уявленням; «?» - інформація незрозуміла або недостатня.

- Метод Case Study (аналіз конкретної ситуації – уперше застосований у Гарварді), в якому принципово заперечується наявність єдиного правильного рішення. Метод сприяє розвитку уміння аналізувати ситуації, оцінювати альтернативи, прищеплює навички рішення практичних задач [5] .

Звісно, що всі ці інноваційні моделі навчання потребують від викладача професіоналізму, творчості та відповідної забезпеченості сучасними технічними засобами навчання.

Завдяки використанню сучасних форм та методів навчання в реалізації компетентнісного підходу в освітньому процесі сьогоднішній учень/студент в майбутньому зможе вміло розв'язувати проблеми, що виникають [4]:

- у пізнавальній діяльності та поясненні явищ дійсності (орієнтуватися, розуміти, давати оцінку), при освоєнні сучасних техніки та технологій, інформаційної культури ;
- при комунікативних процесах, орієнтуванні в етичних нормах, в індивідуальній і груповій психології, при виборі партнерів, при оцінці власних дій і вчинків;
- у подальшому житті в соціумі при виконанні соціальних ролей;
- при орієнтації у середовищі перебування, у правових нормах та адміністративних структурах;
- у життєвих ситуаціях, як то: вибір професії й оцінки своєї готовності до навчання та працевлаштування тощо.

Література

- 1.Географія. 6–10 класи : навчальні програми, методичні рекомендації щодо організації навчально-виховного процесу в 2017/2018 навчальному році / Укладач Р.В.Гладковський. – Харків: Вид-во «Ранок», 2017. – 128с.
- 2.Інноваційні методи навчання у вищій школі України apir.org.ua/wp-content/uploads/2015/04/Bystrova.pdf [Електронний ресурс]
- 3.Компетентнісний підхід в процесі модернізації ВНЗ-> Стаття ... social-science.com.ua > Номер журналу: №5 2011 [Електронний ресурс]
- 4.Компетентнісний підхід .pdf <https://dspace.uzhnu.edu.ua/.../> [Електронний ресурс]
- 5.Проблеми сучасної освіти: збірник науково-методичних праць. – Вип. 6 / Укл. Ю.В.Холін, Т.О.Маркова. – Х.:ХНУ імені В.Н.Каразіна, 2015-164с.

РОЗВИТОК ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ МАГІСТРІВ ЯК ОСНОВА ФОРМУВАННЯ ЇХ ЖИТТЄВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ

Мар'яна Фесюк

*ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»
(м. Івано-Франківськ)*

Сьогодні стратегічною метою системи фахової підготовки магістрів є забезпечення умов для їхнього професійного розвитку і саморозвитку, а також формування в них відповідних професійних потреб. Розвиток вітчизняної

вищої освіти, забезпечення її конкурентоспроможності на міжнародному рівні актуалізує потребу в здобутті гарантовано якісних результатів навчання студентів магістратури шляхом реформування системи освіти. Розуміння необхідності науково обґрунтованої підготовки викладачів вищої школи зумовило науковий інтерес вітчизняних і зарубіжних дослідників до різноманітних аспектів підготовки магістрів. Формується суспільний запит, що націлює весь освітній простір вже на державному рівні вирішувати завдання виховання творчої особистості, здатної, на відміну від людини-виконавця, самостійно мислити, генерувати ідеї, приймати нестандартні рішення та вміло орієнтувати своє мислення на нові вимоги, що в системі формують поняття життєва компетентність.

Проблемам компетентнісного підходу, виявлення і формування компетенцій учнів і студентів присвячено роботи відомих вчених В.Байденка, В.Болотова, Ф.Вайнерта, Н.Грішанової, І.Зимньої, Дж.Кулахена, Дж.Равена, Г.Селевка, В. Серікова, Ю.Татура, О.Хуторського, В.Шадрікова та ін. Наявність певних особистісних якостей, соціально-психологічних рис і педагогічних здібностей у професійній діяльності викладача вищої школи досліджують О.Мороз, О.Падалка, В.Юрченко.

Однак аналіз джерельної бази дозволяє стверджувати, що не існує чіткого визначення самої дефініції «життєва компетентність», що і ускладнює можливість вивчення структури і функцій життєвої компетентності особистості.

Проблемі вивчення процесу розвитку творчих здібностей особистості та процесу їх ефективного застосування у життєвому досвіді самої особистості присвятили свої наукові пошуки відомі психологи та педагоги. Великого значення в організації роботи з формування творчої активності учнів набули праці таких видатних психологів, як Л. Виготського, О.Леонтьєва, Я.Пономарьова, В.Дружиніна, С.Рубінштейна, в яких досить ґрунтовно описані психологічні аспекти формування творчої активності дітей. З точки зору педагогічної науки слід відмітити імена Ю.Бабанського, С.Гавриленко, М.Данилова, Т.Ільїної, І.Лернера, В.Моляко, О.Савченко, О.Федоренко та інших, які вивчали методи, умови розвитку креативності та принципи формування творчої активності особистості. Виявленню взаємозв'язку здібностей та індивідуальних властивостей педагогів присвятили свої праці Г. Бистрова, О. Голубєва та ін.; дослідженню професійного становлення викладачів Н. Кузьміна, Л. Мітіна, Ю. Поваренков, Т. Хрустальова, Т. Щербан та ін.

Творча самореалізація в широкому розумінні становить основну рису, що є невід'ємною характеристикою психічно здорової людини. Так, за А.Маслоу, психічно здорова людина — це щаслива людина, яка живе в гармонії з собою, не відчуває внутрішнього розладу, любить навколишній світ,

людей і творчо працює, реалізуючи свої здібності й обдарованість. Творчі здібності забезпечують такі основні види діяльності особистості:

- побудову образу кінцевого результату її діяльності;
- створення програми поведінки в ситуації невизначеності;
- створенні образів, які вигідно відрізняються діяльністю;
- створення образів описуваних об'єктів.

Сьогодні значний інтерес для сучасної науки становить питання міри взаємозв'язку між творчістю та життєвою компетенцією. Адже останнє поняття не несе в собі можливості визначення системних зв'язків чи розуміння його як наукової дефініції. Ключем до висвітлення структури життєвої компетентності особистості є філософський підхід. На думку М.Д.Степаненко, який досліджує життєву компетентність особистості з точки зору соціальної філософії, цей феномен є «багатовимірним і у ньому доцільним є виокремлення таких основних вимірів, як метаантропологічний (здатність особистості до продуктивного вирішення життєвих завдань, що визначаються специфікою людського способу буття), індивідуально-особистісний (здатність до самовизначення і самоздійснення, віднаходження і реалізації свого покликання і призначення, до здійснення вчинку), ситуативний (здатність особистості адекватно реагувати на обставини життя і знаходити адекватні рішення у конкретних життєвих ситуаціях) і соціальний (здатність особистості до продуктивного вирішення життєвих завдань, що визначаються специфікою соціального способу буття людини як у цілому, так і в його історичній і соціокультурній конкретності)» [2, с.11 – 12].

Власне, розглядаючи даний підхід і аналізуючи поняття творчості помітним стає участь творчих здібностей у кожному з вимірів життєвої компетентності. Творчу людину відзначає схильність до абстрактного вербального мислення, наявність комбінаторних здібностей, здібність до абстрактного узагальнення, просторова уява, комбінаторне наочне мислення [1]. Творча діяльність, якої б вона не стосувалась сфери, завжди є цілісною єдністю найрізноманітніших психічних процесів і разом з тим володіє надситуативністю її цілеутворення. Творчий процес нескінченний: здавалося б кінцевий продукт не завершується, а переходить в новий, як і, власне, саме життя.

Залишається відкритим питання – як сучасній системі вищої освіти розвинути та стимулювати гармонійне поєднання двох цих понять в одній особистості. Та як це втілити у процесі підготовки магістра. Відповідь на це питання нам диктує сучасність, а точніше інноваційні методи навчання та виховання у ВНЗ. Важливим є стимуляція розвитку критичного мислення, організація кооперативного навчання, індивідуалізоване навчання, а також педагогічна інновація як самого педагога так і магістра зокрема. Звідси ефективність розвитку творчих здібностей магістрів у системі вищої освіти

може забезпечується за таких умов : створення в процесі навчання у ВНЗ творчого насиченого освітнього середовища; стимулювання пошукової активності магістрів через поєднання індивідуальної роботи з різними формами навчальної, дослідницької, наукової співпраці; відбір оптимальних та ефективних завдань з урахуванням майбутньої професійної спрямованості магістрів; створення педагогічно доцільних форм та баз практики .

Отже розвиток творчого потенціалу магістрів в системі сучасного ВНЗ сприяє їхньому гармонійному росту та розвитку а також формуванню у них життєвої компетентності, що дозволяє знаходити вихід із складних ситуацій, винаходити ефективні шляхи вирішення тих чи інших проблем, продукувати та генерувати цікаві ідеї, використовуючи творчий потенціал та засвоєні знання, вміння та навички.

Література

1. Моляко В. А. Творческая одаренность и воспитание творческой личности/ В.А.Моляко. – К.: Знание, 1991. – 96 с.
2. Степаненко М.Д. Життєва компетентність особистості: концептуальні засади та соціальні виміри:автореф на здобуття наук. ступеня канд. філософ. наук: спец.09.00.03 «Соціальна філософія та філософія історії»/ М.Д Степаненко. – Харків, 2006. - 22с.

ВПРОВАДЖЕННЯ СУЧАСНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В КОМПЕТЕНТІСНО-ЗОРІЄНТОВАНИЙ ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС

Ютта Шабасва

Коледж Національного фармацевтичного університету (м. Харків)

Сучасна освіта України потребує запровадження системних змін і оновлень у формах та методах освіти.

Важливою складовою частиною сучасних освітніх технологій, на яких ґрунтується реформа вищої школи, є компетентнісний підхід в організації освітнього процесу. Компетентнісно-орієнтований підхід спрямований на підготовку спеціалістів, які здатні аналізувати інформацію, самостійно приймати рішення і професійно діяти, потребує зміни методів і форм організації освітнього процесу. Необхідно забезпечити максимальну активність студента в процесі формування компетенцій, оскільки компетенції формуються лише у досвіді власної діяльності.

У компетентнісно-орієнтованому підході важливу роль відіграє технологія навчання, переважно активні та інтерактивні методи.

В Законі України «Про вищу освіту», Положенні МОН України «Про порядок здійснення інноваційної діяльності в системі освіти України» значна увага приділяється інноваційним технологіям, які є не просто вдосконаленими методами навчання, а ще й засобами, впровадження яких забезпечує додатковий результат – підняття на більш високий рівень знань, умінь і навичок студентів.

Відомо, що теоретичною базою фармацевтичної освіти є хімічні дисципліни, на вивчення яких припадає значний обсяг часу навчання. Засвоєння студентами взаємозв'язку між хімічним процесом і фізичним явищем, що його супроводжує; встановлення закономірностей між хімічним складом, будовою речовин та їхніми властивостями – підґрунтя для осмисленого сприйняття профільних дисциплін, таких як фармацевтична хімія, технологія ліків, фармакологія та фармакогнозія.

Аналіз робочих програм дисциплін «Неорганічна хімія» та «Органічна хімія» продемонстрував, що інноваційні форми впроваджуються в усі види роботи студентів: в аудиторну (лекції, практичні та лабораторні заняття) та позааудиторну (самостійну роботу).

Першочергово відбувається тенденція зміни подачі лекційного матеріалу. Викладачі застосовують такі види лекцій: **лекція-бесіда** - найбільш розповсюджений вид, де викладач безпосередньо контактує з аудиторією, коли слухачі залучаються до обговорення найбільш важливих тем; **лекція-візуалізація** – сьогодні не можна відокремити цей вид оскільки практично всі лекції, завдяки сучасним технічним засобам, набули цю характеристику; **лекції-конференції** – піднімають питання, що опрацьовувались студентами під час позааудиторної роботи.

У проведенні практичних та лабораторних занять актуальними є такі інноваційні технології: **застосування комп'ютерних технологій** – доступ до електронних баз, електронних аналогів друкованих джерел; **робота в групах, ділові ігри, ситуаційні задачі**.

У побудові нової системи освіти важливу роль відіграє самостійна робота студентів, яка до недавнього часу обмежувалась лише самостійним опрацюванням окремих тем певної дисципліни. Сучасна освіта розглядає самостійну роботу як сукупність всієї самостійної діяльності студентів. Це планова робота, яка виконується за завданням і методичним керівництвом викладача, але без його участі. Під час виконання самостійної роботи студенти навчаються вибирати, диференціювати та аналізувати матеріал, формувати доповіді, реферати, виконувати презентації.

Застосування нових освітніх технологій дозволяє викладачам реалізувати свої педагогічні ідеї, дає можливість студентам самостійно

вибирати траєкторію освіти: послідовність і темп вивчення тем, систему тренувальних завдань, способи контролю знань, формувати індивідуальний стиль діяльності, культуру самовизначення, особистий розвиток.

ІННОВАЦІЙНИЙ ВИМІР НАУКОВО-МЕТОДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИКЛАДАННЯ СОЦІОГУМАНІТАРНИХ, ПРИРОДНИЧО-ТЕХНІЧНИХ І ФАХОВИХ ДИСЦИПЛІН

ІНТЕРАКТИВНЕ НАВЧАННЯ У ПРОЦЕСІ РОЗВИТКУ ВМІНЬ АНГЛІЙСЬКОГО МОНОЛОГІЧНОГО МОВЛЕННЯ

Анастасія Авдєєнко

Київський кооперативний інститут бізнесу і права (м. Київ)

Результатом навчання учнів іноземної мови є формування у них навичок і умінь користування мовою як засобом спілкування, ключовим тут є принцип комунікативної спрямованості, головна функція якого полягає у створенні умов комунікації, сприятливого психологічного клімату. Необхідно забезпечити дуже високу позитивну мотивацію учнів, їх інтерес та активність у вивченні іноземної мови.

Навчальний процес відбувається за умови постійної, активної взаємодії всіх учнів. Це співнавчання, взаємонавчання (колективне, групове, навчання у співпраці), де і учень, і вчитель є рівноправними, рівнозначними суб'єктами навчання, розуміють, що вони роблять, рефлексують з приводу того, що вони знають, вміють і здійснюють. Організація інтерактивного навчання передбачає моделювання життєвих ситуацій, використання рольових ігор, спільне вирішення проблеми на основі аналізу обставин та відповідної ситуації. Воно ефективно сприяє формуванню навичок і вмінь, виробленню цінностей, створенню атмосфери співробітництва та взаємодії.

Інтерактивна взаємодія виключає як домінування одного учасника навчального процесу над іншими, так і однієї думки над іншою. Під час інтерактивного навчання учні вчаться бути демократичними, спілкуватися з іншими людьми, критично мислити, приймати продумані рішення.

На своїх заняттях я часто приділяю увагу зіставленню імітації з реальним світом, установлення зв'язку гри зі змістом навчальної теми, де використовую низку прийомів організації обміну думок, які є згорнутими формами дискусії, що допомагають процесу розвитку монологічного мовлення. До них належать:

«**Круглий стіл**» - бесіда, в якій на рівних приймає участь невелика група учнів (до 5 осіб), відбувається обмін думками як між учнями так і з «аудиторією» (решта класу).

«Форум» - обговорення, що нагадує «засідання експертної групи», у ході якого ця група обмінюється думками з «аудиторією» .

Метаплан - маловідомий спосіб дискусії, що містить елементи «мозкової атаки», аналізу випадків, гри. Його можна використовувати як у малих групах, так і у великих аудиторіях. Методична структура метаплану включає:

1) вступ до проблеми, пояснення учасникам суті метаплану як методу вирішення проблеми (створення плаката, в якому відображені основні аспекти проблеми);

2) постановка першого завдання, створення першого плаката, робота з картками, переміщення першого плаката;

3) поділ на групи й узгодження другого завдання (теми), створення другого плаката у групах, робота з картками, презентація плакатів;

4) узагальнення пропозицій, зафіксованих на плакатах усіх груп, підбиття підсумків.

Ток-шоу застосовується для залучення учнів до діяльності з набуття вмінь публічно виступати. Планом передбачається:

1. оголошення теми дискусії;

2. пропозиція висловити думку окремим учням, які готувалися до дискусії із запропонованої теми;

3. пропозиція глядачам поставити запитання до цих учнів (ті, які запитують і відповідають, повинні робити це в стислій, лаконічній формі) .

Отже, судячи з усього вище сказаного можна стверджувати, що інтерактивні технології навчання можуть успішно та ефективно використовуватися в навчанні, ніж традиційні уроки. У результаті такого навчання засвоєння матеріалу є вдвічі ефективнішим, ніж при монологічному поясненні. В умовах інтерактивного навчання можна також викласти інформацію своїми словами; навести свої приклади; показати певні подібні прояви, подібні ознаки в інших явищах і процесах; знайти зв'язок з іншими процесами або явищами, вже відомими раніше; передбачити деякі наслідки; знайти протилежності. Це є ефективні прийоми в навчання монологічного мовлення, а їх результатом може стати зразковий монолог-міркування чи монолог-переконання.

ФОРМУВАННЯ АНГЛОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ У СТУДЕНТІВ НА ЗАНЯТТЯХ З ВИЩОЇ МАТЕМАТИКИ

Наталія Бельська

Київський кооперативний інститут бізнесу і права (м. Київ)

Знання англійської мови як мови міжнародного спілкування – вимога часу, необхідний критерій для успішної кар'єри, отримання престижного місця роботи, без знання англійської мови не можливий не тільки бізнес, але й відвідування різних країн. Чотири п'ятих інформації, що міститься в банках даних комп'ютерів всього світу, записано англійською мовою. Майже всі важливі книги або статті або друкуються англійською, або перекладаються англійською.

Математика – область людського знання, яка вивчає математичні моделі, що відображують об'єктивні властивості і зв'язки. Математика дає зручні способи опису самих різних явищ реального світу і тим самим виконує роль мови науки. Математика дає методи вивчення і пізнання навколишнього середовища, методи дослідження як теоретичних так і практичних проблем. В теперішній час математика просочує наскрізь все життя. Максимальний успіх приносить математичний підхід до явищ реального світу. В усьому світі математика займає особливе місце в науці, є найважливішою складовою світового науково-технічного прогресу. Вивчення математики та вищої математики, теорії ймовірностей, дискретної математики та інших розділів англійською мовою має велике значення в освіті, розвиваючи пізнавальні здібності, в тому числі до логічного мислення, позитивно впливаючи і на викладання інших дисциплін, і встановлюючи зв'язки з вченими інших країн.

Ефективність використання природних ресурсів, розвиток економіки, обороноздатність, створення сучасних технологій залежить від рівня математичної науки, математичної освіти, математичної грамотності, ефективного використання сучасних математичних методів. Країни, які здійснюють в теперішній час технологічний ривок, вкладають суттєві ресурси в розвиток математики і математичної освіти. З цієї самої причини вивчення математики та вищої математики, а також всіх інших математичних дисциплін, саме англійською мовою та саме в теперішній час набуває дуже великого значення. Підвищення математичної освіти, в тому числі за рахунок міжнародних зв'язків, забезпечить потреби в кваліфікованих спеціалістах для наукоємного і висококваліфікованого виробництва.

Фундаментальність освіти не заперечує необхідності формування організаційних і комунікативних якостей майбутніх спеціалістів, а має

сприяти їх розвитку як здатності особистостей до професійного спілкування. сучасного світу вимагає від випускників учбових закладів здатності до професійного спілкування з іноземними колегами. Елементом структури професійної компетенції є готовність до комунікацій в галузі майбутнього фаху крім української ще й англійською мовою. Для підготовки таких спеціалістів, що вільно спілкуються, необхідно навчання дисциплін, в тому числі математичних англійською мовою та починати формувати усі складові професійної компетентності вже з першого курсу навчання.

Попередньою умовою успішного англомовного навчання математики і вищої математики є змістовний *математичний глосарій*, який складемо для використання на заняттях та виконання самостійних робіт. Мета – навчити студентів розуміти і використовувати основні математичні поняття в англомовній фаховій літературі.

sings	reading	examples
1.	Firstly; in the first place	
2.	Secondly; in the second place	
...	And so on to	1,2,3,...,25(one, two, three and so on to twenty five)
∞	infinity	x tends to infinity
=	is equal to	$a=b$; a is equal to b; a equals b
$\neq$	is not equal	$a \neq b$; a does not equal b
$\approx$	approximately equals	$a \approx b$; a approximately equals b
( )	Parentheses (round brackets)	
[ ]	Brackets (square brackets)	
{ }	braces	
<	(is) less than	$p < q$; p is less than q
>	(is) greater than	$p > q$; p is greater than q
$\leq$	is not greater than	p is less or equal to q
x $\rightarrow \infty$	x approaches infinity or x tends to infinity	
$\equiv$	is identical with	
.	point (decimal point)	

Про значення математики в сучасній науці і техніці говорять студенти:

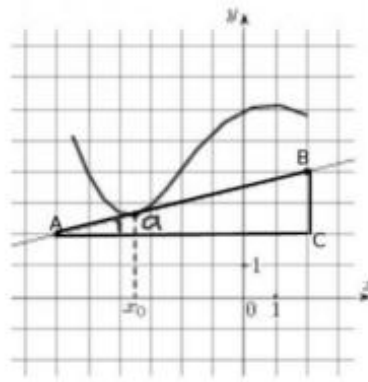
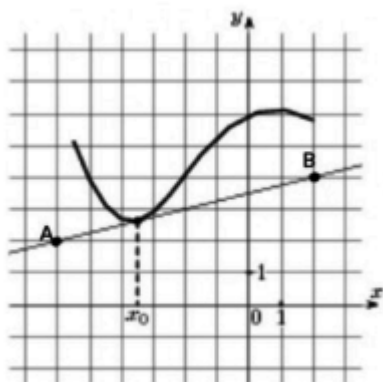
Every student must be well grounded in mathematics to study special engineering sciences. Physicists need mathematics in order to express physical laws and explain the beauty of physical laws.

Mathematics is a language but not only that. Mathematics is language and logic together. It concentrates the results of the exact thinking of the most eminent

persons. It is impossible to study any science without a deep understanding of mathematics. Mathematics helps us to understand better the unity of different approaches to the same problem.

Приклади завдань

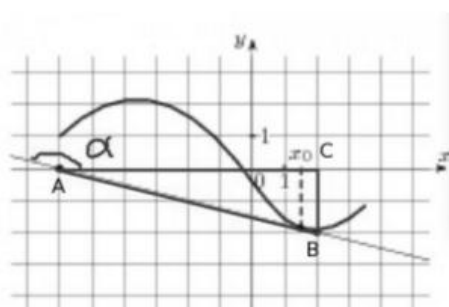
1. To find the value of the derivative $y' = f'(x)$ at the point x_0 .

Answer:

$$\operatorname{tg} \alpha = \frac{BC}{AC} = \frac{2}{8} = 0,25$$

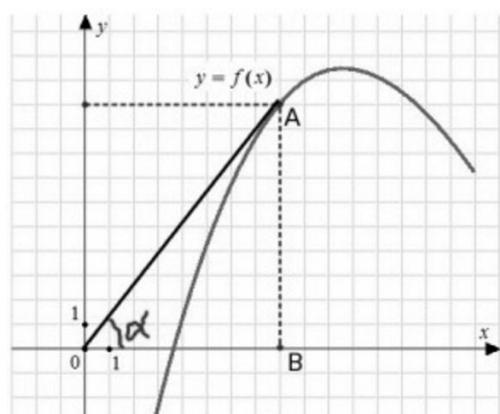
2. To find the value of the derivative $y' = f'(x)$ at the point x_0 .

Answer:

$$\operatorname{tg} \alpha = -\operatorname{tg} A = -\frac{BC}{AC} = -\frac{2}{8} = -0,25$$

3. To find the value of the derivative $y' = f'(x)$ at the point x_0 .

Answer:
$$\operatorname{tg} \alpha = \operatorname{tg} AOB = \frac{AB}{OB} = \frac{10}{8} = 1,25$$

Висновки

Why Do We Learn the English Language

Every well-educated person should speak English, because it is the language of communication, business, science and culture.

English is now the most important and widespread language in the world. It is the state language in five countries: Great Britain, Canada, the USA, Australia and New Zealand. In many Asian and African countries people speak English besides their native one. People also speak English in Europe. English is spoken practically all over the world.

A lot of foreign delegations come to our country. Our businessmen, tourists go abroad. That is why it is very important to learn English.

Nowadays, a lot of people study foreign languages in every possible way. And English is worth studying. There is a proverb "A new language — a new world"

Year by year the globe is getting smaller with the development of communication means and increase in transportation velocities. People of different countries and nations have to get along well with the progress in world trade and technology as well as with each other. "Knowledge is power" one of the great men said. Speaking a foreign language one can not only read the papers, magazines and original books by outstanding writers, but as well watch satellite TV programs, travel easily in the different parts of the world. Besides, understanding and speaking a foreign language or two became necessary while applying for a good and well-paid job.

Fortunately, now we know that it is a must for a XXI century professional no matter what job to choose. The world is getting smaller and international

connections tighter. One can not do well without one of the common European languages.

Література

1. V.V. Konev, Mathematics: Preparatory Course. Textbook. TPU Press, 2009, 104p.
2. V.V. Konev, Mathematics: Algebra, Exercise Book. TPU Press, 2009, 60p.
3. V.V. Konev, Mathematics: Geometry and Trigonometry, Exercise Book. TPU Press, 2009, 34p.
4. K.P. Arefiev, O.V. Boev, A.I. Nagornova, G.P. Stoljarova, A.N. Harlova. Higher Mathematics, Part 1. Textbook. TPU Press, 2009, 97p.
5. V.V. Konev, Higher Mathematics, Part 2. Textbook. TPU Press, 2009, 114p.
6. D. Cohen, Precalculus. West Publishing Company, 1997, 1018p.
7. И.И.Прокошева. Основные математические понятия в английском языке. Методические указания. Оренбург, 2003 г.-50с.
8. О.П. Прокопова. Мовленнєво-комунікативна компетентність як одна із складових професійного становлення фахівця. Подільський державний аграрно-технічний університет, 2010 г. – 4с.

ОСОБЛИВОСТІ НАВИЧОК СПРИЙНЯТТЯ НА СЛУХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ (АУДІЮВАННЯ)

Інна Боряк

Київський кооперативний інститут бізнесу і права (м. Київ)

Аудіювання — це рецептивний вид мовленнєвої діяльності, який забезпечує розуміння того, що сприймається на слух, і належить до усної форми мовлення. Аудіювання є активним процесом, який здійснюється на основі передбачення (прогнозування) того, що буде сказано [1, с. 224].

Для формування компетенції в аудіюванні необхідно звернути особливу увагу на соціокультурні відмінності усного мовлення тією чи іншою іноземною мовою порівняно з рідною мовою або іншими відомими студентам іноземними мовами. Якщо такі відмінності не будуть засвоєні, то правильне розуміння оригінальних автентичних аудіотекстів стане вкрай укладним [2, с. 47]. До соціокультурних відмінностей належить і жестикуляція, яка супроводжує усне мовлення, що сприймається. Наприклад, у французькій мові вигук: *Oh! La barbe!* означає почуття нудьги, яке відчуває мовець. Але замість

цього вигуку мовець може просто зробити жест, який імітує гоління. Щоб зрозуміти, що малося на увазі, слухачеві необхідно добре знати значення такого та подібних жестів [2, с. 50].

Щоб подолати хибну тенденцію «вслухуватися щосили», на початковому етапі необхідно привчити студентів сприймати текст в основному глобально, орієнтуючись на усвідомлення загального змісту та смислу, не намагаючись почути кожне слово і не звертаючи особливої уваги на окремі слова або навіть частини аудіотексту, які були пропущені або залишилися незрозумілими [3, с. 167]. Отже, вправи до аудіювання повинні бути направлені на загальний зміст (тема, ідея, основні події, вчинки, дії персонажів, результат, відношення автора до діючих осіб та ін.).

При досягненні на початковому етапі рівня, на якому студенти без особливих утруднень розуміють на глобальному рівні більшість аудіотекстів, на основному етапі можна ставити завдання навчити детального розуміння аудіоматеріалів [3, с. 168]. Це означає, що студенти старших курсів повинні чути й розуміти кожне слово, а отже, вони повинні бути спроможними відтворити деталі прослуханого тексту. Таким чином, й завдання для перевірки розуміння прослуханого тексту повинні містити вправи на виявлення деталей, певних нюансів тексту.

Умови сприйняття аудіотексту дуже різноманітні: темп мовлення, розмір та кількість пауз, обсяг повідомлення, кількість пред'явлень аудіоматеріалів, їх надлишковість та типи, наявність штампів, опор, джерела мовлення, шуми та відстань при аудіюванні [3, с. 141].

Найчастіше студенти скаржаться на дуже швидкий темп мовлення в аудіоматеріалах, що ними прослуховуються. Найчастіше, це ілюзія, яка пов'язана із занадто повільним виконанням слухачем операцій, необхідних для досягнення розуміння, тобто самі студенти занадто «повільно чують» [4, с. 15]. Найчастіше це стосується студентів, які мали невелику практику в аудіюванні, тобто студенти перших курсів.

Вирішувати цю проблему за рахунок зниження, уповільнення на початковому етапі навчання темпу мовлення, який сприймається в аудіотекстах, недоцільно. Це призведе тільки до того, що процес, оволодіння сприйняттям мовлення нормального середнього темпу буде надмірно затягуватися і стане дуже ускладненим [3, с. 167]. Крім того, студенти мають звикати до звичного для носіїв мови темпу мовлення, адже головним з практичних завдань є можливість спілкування саме з ними.

Великі за обсягом (за тривалістю у часі) аудіотексти викликають стомлення, яке заважає розумінню. Це означає, що прослуховування аудіотекстів, тривалістю більше 15-20 хв. припустиме лише на основному етапі навчання, коли базові навички та вміння аудіювання вже сформовані та студенти звикли до досить тривалого прослуховування іншомовного

мовлення. Починати треба з аудіювання протягом 2-3 хв., дуже поступово, але постійно збільшуючи обсяг аудіотекстів у міру опанування матеріалу [5, с. 56].

Нормальне пред'явлення будь-якого матеріалу для прослуховування одноразове, що відповідає звичайним умовам комунікації [1, с. 57]. Але на початковому етапі можливе й дворазове прослуховування аудіоматеріалів студентами. Більше ніж дворазове прослуховування слід вважати неприпустимим, оскільки воно, по-перше, практично неможливе у нормальній комунікації, по-друге, не може принести ніякої користі [3, с. 165]. Коли взяти дворазове прослуховування за можливий максимум кількості пред'явлень, то треба брати до уваги те, що кожне з двох прослуховувань повинно йти з різними завданнями для студентів [5, с. 48]. Такій підхід забезпечує комунікативність та логічність роботи, надає змістовності другому прослуховуванню.

Найскладнішими для розуміння є, безумовно, аудіозаписи (фонограми). Тут не має ні живого емоційного контакту між мовцем та слухачем, ні відеоряду, який підкріплює звукоряд [2, с. 46].

У вітчизняних умовах викладач найчастіше не є носієм мови. Навчання аудіювання, щоб бути ефективним, повинно базуватися на тому, що студенти в основному повинні слухати носіїв мови, а не співвітчизників, які розмовляють мовою, що вивчається. У навчальному процесі бажано слухати тільки носіїв мови. Студенти повинні навчитися розуміти не тільки преставників певного народу, коли вони розмовляють рідною мовою, але й людей з усього світу, які цією мовою користуються [3, с. 186]. Наведемо приклади деяких стратегій, спрямованих на розуміння англійської мови.

Фонетичні стратегії

1. Студенту слід слухати уважно і вимовляти слова і речення вголос.
2. Необхідно пам'ятати, що слова, які вимовляються однаково, можуть мати різні написання і значення (threw і through).
3. Ідентичні букви або буквосполучення в словах не завжди дають один і той самий звук (буквосполучення "ough" в різних словах вимовляється по різному "through"[θru:] і "though"[ðəu]).

Фонологічні стратегії

1. Важливо студенту вимовляти слова виразно і уникати фонологічних помилок, які спотворюють зміст висловлювання. (Are you fond of working here?/ Are you fond of walking here?).
2. Слухати і імітувати окремі звуки, звертати увагу на паузи і інтонацію мовця. Практикувати "активне слухання", уміння сприймати і запам'ятовувати деталі інформації.

Підводячи підсумок, слід зазначити, що для формування навичок аудіювання необхідно використовувати на заняттях автентичний матеріал, що відповідає рівню володіння мовою студентами, релевантний темам, що

вивчаються, і словниковому запасу. Прийом аудіовізуалізації дозволяє розуміти зміст автентичних аудіовізуальних матеріалів.

Отже, компетенція в аудіюванні має забезпечувати професійне спілкування майбутнього вчителя іноземної мови. Під час формування компетенції в аудіюванні необхідно звернути особливу увагу на соціокультурні особливості (відмінності між рідною та іноземною мовами, жестикуляція).

Література

1. Методика обучения иностранным языкам в средней школе / Н.И. Гез, М.В. Ляховицкий, А.А. Миролубов й др. – М.: Высшая шк., 1982. – 374 с.
2. Миронова Н.Я. Обучение аудированию французской разговорной речи. – М.: Высшая шк., 1982. – 111 с.
3. Тарнопольський О.Б. Методика навчання іншомовної мовленнєвої діяльності у вищому мовному закладі освіти: Навч. Посібник. – К.: Фірма «ІНКОС», 2006. – 248 с.
4. Елухина Н.В. Влияние внешних факторов на темп аудирования// Иностранные языки в высшей школе. – М.: Высшая шк., 1987. – Вып. 19. – С. 11-21.
5. Елухина Н.В., Мусницкая Е.В. Какими должны быть тексты для чтения и тексты для аудирования//Иностранные языки в школе. –1978.– №3.– С. 28-39.

ІННОВАЦІЙНИЙ ВИМІР НАУКОВО-МЕТОДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ «ЕТИКА ДІЛОВОГО СПІЛКУВАННЯ»

Марина Бабенко-Жирнова

Київський кооперативний інститут бізнесу і права (м. Київ)

Етика ділового спілкування – відносно нова дисципліна в сучасній вищій освіті, актуальність якої зумовлена сучасними запитами доби.

Основне завдання предмета – прищепити майбутнім фахівцям усвідомлення того, що висока культура спілкування є одним із базових завдань сучасного цивілізованого суспільства.

Втілюючись у правила поведінки, які передбачають прийняття рішень, що впливають на долю інших людей, особисту відповідальність за наслідки, зумовлені комунікативним впливом, етика ділового спілкування визначає

здатність людини втілювати в життя індивідуальну професійну програму з урахуванням постійних змін у суспільних процесах. Предметом цієї програми є моральний та психологічний аспекти спілкування у сфері ділових відносин, етичні механізми їх розвитку.

Інноваційний вимір викладання предмета «Етика ділового спілкування» полягає в орієнтуванні навчального процесу на формування конкретних практичних навичок у студентів. Зокрема, доречним і нестандартним може бути метод «пізнавальна рольова гра», суть якого полягає у моделюванні певних життєвих ситуацій. Так, наприклад, на практичному занятті студентам пропонується об'єднатися в пари і створити діалоги на теми: «Ділова телефонна бесіда між представниками різних фірм», «Особливості користування телефоном у готелі» та ін. При оцінюванні такого виду роботи викладач особливу увагу має звернути на дотримання етичних вимог до ділової телефонної бесіди, а саме: ввічливі форми вітання / прощання, тривалість розмови, мовну і мовленнєву культуру тощо.

У сучасну епоху практичності неабияк виросла актуальність зв'язку певної освітньої дисципліни з конкретною фаховою спрямованістю студентів. Враховуючи цю тенденцію, інноваційний підхід у викладанні предмета «Етика ділового спілкування» мусить мати і суто спеціальну спрямованість.

Наприклад, для студентів спеціальності «Ресторанне обслуговування» доцільно включити до навчальної програми окремі тематичні блоки «Етична культура ресторанного сервісу», «Морально-психологічний клімат у трудовому колективі ресторану», «Психологія процесу обслуговування відвідувачів у ресторані». У межах цих тем передбачено багато самостійної роботи студентів (створення презентацій на теми «Культура поведінки обслуговуючого персоналу при організації ділових прийомів», «Характеристика офіційних прийомів та правила сервірування столу», підготовка інсценівок на теми «Проблемний клієнт у ресторані. Особливості поведінки обслуговуючого персоналу», «Конфліктна ситуація у ресторані та шляхи її вирішення» тощо.

Мета такої роботи – максимально пов'язати теоретичні розділи дисципліни «Етика ділового спілкування» з формуванням конкретних професійних навичок високої культури комунікації у студентів спеціальності «Ресторанне обслуговування». Слід зауважити, що подібні фахові теми можуть бути створені до будь-якої професійної сфери діяльності.

Підсумовуючи, варто зазначити, що інновації у викладанні дисципліни «Етика ділового спілкування» полягають у максимальній орієнтації на конкретні практичні запити сучасного студента, на формування гармонійного поєднання теоретичного матеріалу з практичними завданнями, у чому допомагають нестандартні методи навчання (пізнавальна рольова гра,

інсценівка, дискусія), а також використання сучасних мультимедійних технологій.

Такий підхід до навчання стимулює увагу студента, розвиває креативність мислення, а також дає глибинне уявлення про актуальність вивчення дисципліни «Етика ділового спілкування», адже досконале знання професійного етикету є однією з головних умов успішності працівника будь-якої галузі.

ЛІНГВОМЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ ТИПІВ ЛЕКСИЧНИХ ЗНАЧЕНЬ

Наталія Векуа

Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова (м. Київ)

На сучасному етапі розвитку лінгвістики семантичні дослідження стали одним з провідних мовознавчих напрямків. Проблема вивчення семантичної структури слова, зокрема типів лексичних значень, привертає увагу дослідників у руслі таких лінгвістичних напрямків як семасіологія, когнітивна лінгвістика, прагмалінгвістика, соціолінгвістика, стилістика, теорія лексикографії та ін. У східнослов'янській та зарубіжній науці до цієї проблеми зверталися Ю. Д. Апресян, Н. Д. Арутюнова, Р. О. Будагов, В. С. Ващенко, В. Г. Гак, А. П. Грищенко, Л. А. Лисиченко, І. Г. Ольшанський, І. А. Самойлова, О. М. Селіверстова, І. В. Сентенберг, Ж. П. Соколовська, Й. А. Стернін, О. О. Тараненко, Г. А. Уфімцева, Дж. Лайонз, С. Ульман та ін. Незважаючи на значні напрацювання з проблеми, на сьогодні не з'ясовано питання типології лексичних значень, зокрема підхід до вивчення їхньої внутрішньої впорядкованості у структурі полісемного слова. Стійкий інтерес сучасної лінгводидактики до всебічного вивчення типів лексичних значень зумовили актуальність дослідження. Метою є опис типології лексичних значень.

Розмежування типів лексичних значень ґрунтується на таких головних ознаках: 1) на характері зв'язку відповідних назв з предметами і явищами позамовної дійсності, 2) на ступені мотивованості, 3) на синтагматичній зумовленості.

Згідно з першою ознакою виділяються прямі, переносні та коннотативно зумовлені лексичні значення. Слово завжди виникає з одним значенням, яке називається первинним, оскільки воно називає позначуваний предмет і характеризується тим, що слово у такому значенні зрозуміле як в реченні, так і ізольовано. Словам з прямим значенням властивий

безпосередній, неопосередкований зв'язок з позначуванням. У системі значень, об'єднаних словниковим складом мови, найлегше виділяються значення прямі, які безпосередньо спрямовані на об'єкти, явища, дії, якості дійсності і відображають їхнє суспільне розуміння. Номінативне значення – суспільно усвідомлений фундамент усіх інших його значень і відношень. Так, пряме номінативне значення прикметника *великий* [СУМ, I, 318] «значний своїми розмірами, величиною» виступає у словниковому складі як неопосередковане, суспільно усвідомлене всіма носіями мови. Нове значення є похідним від первинного, мотивованим через пряме. Переносні значення властиві словам, що виступають опосередкованими назвами предметів і явищ об'єктивної дійсності внаслідок називання словами з прямим номінативним значенням інших предметів, явищ, ознак. Так, прикметник *великий* у словосполученнях *великий сум, велике переживання* функціонує зі значенням «значний глибиною, силою (про почуття, душевні переживання)» [СУМ, I, 319]. Набуття прямим значенням такого переносного зумовлено порівнянням розмірної ознаки з силою вияву психологічної: параметрична риса «який переважає розміром, величиною» з об'єктів, предметів навколишньої дійсності перенесена на внутрішній світ людини, адже репрезентація переносних лексичних значень зумовлена певними асоціативними зв'язками, що виникають у мовному колективі. Природа коннотативно зумовлених лексичних значень полягає в тому, що номінативний зв'язок з позначуванням ускладнюється додатковою інформацією про позитивну або негативну оцінку предмета чи явища, ступінь інтенсивності вияву дії або ознаки.

З функціонально-генетичного погляду номінації поділяють на первісні і вторинні. У словах, за допомогою яких виражаються первісні номінації, як правило, зневиразнюється зв'язок з ознакою – представником предмета, і лише шляхом цілеспрямованого етимологічного аналізу, можна з'ясувати втрачені в процесі історичного розвитку мови мотиви називання [1, 99 – 101]. Вторинні номінації характеризуються прозорістю внутрішньої форми. Цьому сприяють виразна словотвірна структура відповідних слів та вторинне використання готових назв унаслідок їх переосмислення. Окрему групу становлять описові назви, які мотивуються діями, процесами, приписуваними у повір'ях, легендах демонічним силам: *нечистий, нечистий дух, чортове колесо, дідьчин танець, дідько крути меле, нечиста сила злиться, нечистий дух гуляє* тощо.

Згідно з третьою ознакою значення поділяються на вільні й зв'язані (фразеологічно зв'язані, синтаксично і конструктивно зумовлені). Значення, вживання яких не мають жодних, крім логічних, обмежень, називаються вільними значеннями. Так, зокрема, номінативне значення є вільним, бо воно може вільно поєднуватися з певним колом слів (обмеження на сполучуваність мають предметно-логічний характер). Напр., слово *білий* «який має колір

снігу” поєднується з назвами всіх предметів, що можуть мати такий колір (*білий сніг, біла стіна*). Значення, сполучуваність яких обмежена не лише предметно-логічними відношеннями, але й власне мовними, називають зв’язаними значеннями. Серед зв’язаних значень розрізняють фразеологічно зв’язані, синтаксично та конструктивно зумовлені. Фразеологічно зв’язані значення властиві словам, що характеризуються вибірковою сполучуваністю з іншими лексичними одиницями і реалізуються за умов певних сполучень слова з обмеженим, сталим колом лексичних одиниць (фразеологізмах). Зв’язки слів в таких сполученнях обумовлені не предметно-логічними відношеннями, а внутрішніми закономірностями лексичної системи української мови. Так, слово *білий* реалізує значення «який виділяється чимось незвичайним» [СУМ, I, 181] лише в словосполученні *біла ворона*. Синтаксично зумовлені лексичні значення мають обов’язковою умовою своєї реалізації відповідні конструкції. Це стосується насамперед багатозначних слів, окремі лексико-семантичні варіанти яких ідентифікуються лише у складі словосполучень. Конструктивно зумовлені значення – це такі значення, які реалізуються лише в певних конструкціях.

Найоптимальнішим при дослідженні типів лексичних значень є компонентний аналіз. Виявлено, що змістове наповнення досліджуваних лексем об’єднує два типи складників: актуальні, тобто наявні в мовному змісті, і потенційні. Потенційні семи відсутні в мовній експлікації змісту семми, але супроводжують її в нашій свідомості та в разі необхідності актуалізуються.

Отже, лексичне значення – категорія історично змінна. Соціальні, історичні, психологічні, власне лінгвістичні тощо чинники, стимулюючи формування різних типів змін значення слова, призводять їх до різних результатів: розширення, звуження, переривання, блокування, згорнення тощо.

Література

1. Сучасна українська літературна мова : підручник / за ред. А.П. Грищенка. – [3-тє вид., допов.]. – К. : Вища школа, 2002. – 439 с.
2. СУМ: Словник української мови: В 11 т. / АН УРСР. Ін-т мовознавства ім. О.О. Потебні / Ред. кол.: І.К. Білодід (голова). – К.: Наук. думка, 1970-1980.
3. Українська мова. Енциклопедія / [редкол.: В.М. Русанівський, О.О. Тараненко (співголови), М.П. Зяблюк та ін.]. – [2-ге вид., випр. і доп.]. – К.: Вид-во «Українська енциклопедія», 2004. – 824 с.

ЗАСОБИ ВИВЧЕННЯ ТЕРМІНОЛОГІЇ ІНОЗЕМНОЮ МОВОЮ

Олександра Кравченко

Київський кооперативний інститут бізнесу і права (м. Київ)

Викладання термінології іноземною мовою – це складний процес, який потребує науково-практичного підходу та методичних засобів. Безумовно, що специфіка вивчення термінів іншомовного походження залежить від стилістичної та лексичної характеристики термінологічної одиниці. Викладання такого специфічного ряду матеріалу вимагає від студентів базового володіння іноземною мовою та розуміння специфіки вихідної сфери застосування. Термін – це слово, яке є назвою чітко визначеного поняття, процес перекладу і застосування його в іншомовному форматі вимагає особливої підготовки та знань. На практичному занятті іноземних мов, подаючи змістовну інформацію щодо термінів, важливо слідувати наступним принципам: аналіз, пояснення, переклад, застосування терміну.

Аналіз терміну означає визначення його походження та мовної групи. Багато англomовних термінів є словами інтернаціональної лексики з грецькими і латинськими коренями слова. З французької мови є багато термінів, які означають суспільне-політичне життя. З італійської мови існує багато слів-термінів музичного мистецтва. Голандська мова збагатилася термінологією морського спрямування. Грецька мова забезпечила великою кількістю аграрних термінів. Особливу увагу важливо приділити англomовним термінам латинського походження, так як сам корінь слова латинського походження є вагомим підставою та підказкою для відповідного перекладу, зважаючи на велику кількість спільнокореневих термінів латинської мови.

Пояснення терміну має на меті розгляд того процесу чи явища, який він означає. Це безумовний детальний опис та моніторинг явищ, що позначається саме цим терміном. Особливу увагу потрібно звернути на наукову сферу застосування цього терміну.

Пошук відповідного еквіваленту у вихідній мові під час перекладу потребує базового розуміння процесу, який означає цей термін. Вивчаючи термінологічні одиниці потрібно акцентувати увагу на правильний офіційно-підтверджений переклад.

Застосування терміну вимагає ознайомлення з наявними зразками перекладених текстів з термінологією, яка вивчається. Студентам важливо розробити можливі випадки застосування і закріпити на практиці у формі написання доповідей, статей, повідомлень з використанням цих термінів.

Практичне закріплення матеріалу під час вивчення термінології включає в себе виконання тренувальних вправ. Можливими тренувальними вправами з метою вивчення термінології можна виокремити наступні:

1. Визначення слова

Після ознайомлення з правилами читання та перекладом термінів викладач подає на дошці від 6 до 10 термінів, в яких порядок букв кожного терміну змінений. Завдання студентів полягає у правильній подачі цих термінологічних одиниць.

2. Словесне зображення

Для успішного засвоєння і розуміння смислового змісту терміну використовується права «опис слова». До уваги подається опис явища і завданням є вказати відповідний термін, який описує цей процес.

3. «Неповне речення» дає можливість тренувати навички швидкого застосування та підбору відповідного терміну з поміж великої кількості інших слів. Цей метод передбачає подання відповідного терміну, який пропущений у реченні.

4. Префіксальне сполучення слова

Для закріплення написання термінів рекомендується також права на префіксальне сполучення слова. Викладач подає лише префікс певного терміну, який вивчається, а студент підбирає відповідний корінь слова, формуючи термін повністю.

5. Високого результату також можна досягти виконуючи завдання, коли студенту потрібно відтворити поданий матеріал схематично.

Скільки термінів реально запам'ятати за лекцію, використовуючи подані тренувальні вправи? На практиці студентам реально вивчити в межах 10 термінологічних одиниць в певній науковій темі. Розглянувши подану схему аналізу термінологічних одиниць та практичні вправи для запам'ятовування можна використовувати ці методи у вивченні термінів будь-яких професійних галузей різних іноземних мов або рідної мови. У науково-професійній сфері, термін відіграє важливу роль у позначенні професійних явищ, надання чіткого окреслення предмету або процесу. Важливість вивчення термінів зумовлює постійне тренування значень та перекладів. Опановування великої кількості термінів дає можливість ефективніше розвиватися у професійній та науковій діяльності. Процес викладання термінології та вивчення термінології – це два складних процеса, успішність яких залежить від тісної взаємодії викладача і студента.

ЛІНГВОМЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ КОМУНІКАТИВНО-ПРАГМАТИЧНОЇ ПАРАДИГМИ РЕЧЕННЯ ЗА КАТЕГОРІЄЮ НАСТАНОВИ

Олена Куц

Національний педагогічний університет імені М.П.Драгоманова (м. Київ)

У сучасному лінгвістичному просторі актуальними є дослідження в комунікативно-прагматичному, когнітивному й дискурсивному аспектах, увага насамперед зосереджена на мові як основному знарядді комунікації й концептуалізації дійсності. Комплексне вивчення функціонування синтаксичних одиниць передбачає встановлення їхнього формально-граматичного вираження, природи семантико-синтаксичної організації, взаємозв'язку з комунікативно-прагматичними характеристиками.

Комунікативно-прагматична парадигма речення репрезентує специфіку функціонування речення-висловлення з огляду на різні аспекти комунікації, її мету, зокрема структурування за категорією настанови, категорією актуального членування речення-висловлення тощо.

Категорія настанови не має на сьогодні однозначного витлумачення. Категорія настанови, на думку І. Р. Вихованця, стосується мети комунікативного акту, її складниками є значення розповідності, питальності й спонукальності, що виражаються відповідно в трьох формах речень за метою висловлення [1, с.164; 145 – 147]. М. В. Мірченко її витлумачує як надкатегорію, яка орієнтує зміст речення на вираження в ньому комунікативного наміру, завдання мовця передати або ж об'єктивний стан речей дійсних (гіпотетичних, ірреальних), або дізнатися про цей стан (подію, факт, явище, особу), або спонукати когось до дії чи розмови, або висловити бажання чогось, про щось тощо [3, с. 125]. Складниками є підкатегорії розповідності, питальності, спонукальності, бажальності й ірреальної умови [2, с. 290].

С. Т. Шабат-Савка розглядає категорію настанови у взаємозв'язку з міжрівневою категорією комунікативної інтенції. Настанова асоціюється зі структурою речення / висловлення, з комунікативною метою, інтенція пов'язана з мовцем, з його бажанням використати саме ту чи ту синтаксичну структуру для передавання певної мовленнєвої потреби. Інтенція мовця репрезентує не тільки широкий діапазон мовних намірів, а й детермінує прагматику висловлень, зміст мовленнєвого акту, від цього мовного феномену залежить і вибір конкретних синтаксичних засобів, найбільш релевантних для відображення певної ситуації [4, с. 50 – 53].

Речення і висловлення – це двобічні синтаксичні одиниці, що мають план змісту і план форми, але змістова характеристика висловлення складніша, адже воно репрезентує інформацію, яка виявляється в конкретних умовах перебігу інтеракції, враховує фонові знання та пресупозиції. С. Т. Шабат-Савка виокремлює чотири типи комунікативно-модальних інтенцій: комунікативні інтенції розповідності, запиту, спонукання та оптативності [4, с. 196].

Комунікативно-прагматична парадигма речення за категорією настанови об'єднує речення з огляду на комплексну репрезентацію мети висловлення формально-граматичною і семантико-синтаксичною структурами речення та комунікативно-прагматичну інтенцію, що характеризує комунікативну мету мовця щодо адресата, мовні засоби її вираження, відображає прагматичні аспекти комунікації.

Виділяємо такі типи речень з урахуванням зазначених аспектів розглядуваної парадигми:

1) розповідні речення як експлікатори комунікативно-прагматичної інтенції розповідності – містять констатувальну інформацію про реальні / ірреальні факти, події, явища, процеси тощо позамовної дійсності: *Вони вийшли на річку і гайда на Голохвацький шлях (М.Хвильовий); І це від того, що ти мене любиш, стільки сонця тепер на землі (О.Пахльовська)*. Мовець (адресант) передає її адресату з метою розширення його світоглядних позицій, отримання експліцитного чи імпліцитного підтвердження власної комунікативної позиції, обґрунтування або поглиблення певної інформації або її аспектів, здійснення комунікації заради комунікації. Адресат може бути як активним, так і пасивним.

2) питальні речення як експлікатори комунікативно-прагматичної інтенції запиту – містять різні вияви когнітивного процесу пізнання навколишньої дійсності адресантом шляхом реалізації запиту щодо певної інформації. Визначальною особливістю є необхідність наявності активного адресата як учасника комунікативного акту, що надає запитану інформацію: *Твердо було спати? (В.Підмогильний); А де ж та, ради якої ти збожеволів би, зустрівши її на своєму життєвім шляху, де та, яку оспівав би? (О.Гончар)*. Залежно від специфіки запиту виокремлюємо загальнопитальні й частковопитальні різновиди і підрізновиди питальних речень, з огляду на емоційно-психічний стан адресанта – різну міру емоційно-експресивного забарвлення. Урахування активності / пасивності адресата дозволяє говорити про власне питальні й риторично-питальні речення, причому пасивність адресата маркує периферійні питальні конструкції.

3) спонукальні речення як експлікатори комунікативно-прагматичної інтенції спонукання – містять різні вияви вольового впливу адресата на адресанта: *Ви повинні дуже добре роздивитися цю особу, щоб на основі ваших*

слів можна було скласти фоторобот (Л.Кононович). Характер спонування і його інтенсивність репрезентує вісь категоричність / некатегоричність. Природа волевиявлення вимагає активного адресата, який певним чином реагує на повідомлення адресанта.

4) оптативні (бажальні) речення як виразники комунікативно-прагматичної інтенції оптативності – містять експлікацію внутрішніх потреб, поривань, прагнень тощо мовця щодо реальності / ірреальності певних фактів, явищ, процесів, ситуацій тощо позамовної дійсності: *Зненацька Андріянові гостро запрагло, щоб вона так само поклала руку на голову йому, - він немов фізично відчув у себе на тім'ї її дотик, аж під шкіру сипнуло приском...* (О.Забужко). Адресат має характеристики пасивно-активного, адже передусім сприймає адресовану інформацію, його відповідь на неї є не обов'язковою, її форма вираження й змістове наповнення визначає він.

На основну (базову) семантику розповідності, питальності тощо може накладатися додаткова семантика (запиту, спонукальності тощо), ступінь вияву якої залежить від особливостей компонентів комунікації, складників комунікативного акту, прагматичних аспектів комунікації.

Отже, комунікативно-прагматична парадигма речення за категорією настанови об'єднує розповідні, питальні, спонукальні й оптативні речення як експлікатори комунікативно-прагматичних інтенцій відповідно розповідності, запиту, спонукальності, оптативності. Іntenційний компонент при аналізі речення-висловлення уможливорює врахування особливостей компонентів комунікації, складників комунікативного акту й прагматичних аспектів комунікації, що сприяє комплексному вивченню природи синтаксичної одиниці, а отже, пізнанню процесів комунікації і ролі мовної особистості в них, з'ясуванню взаємозв'язку когнітивних і комунікативних процесів.

Література

1. Вихованець І.Р. Граматика української мови. Синтаксис : [підручник] / І. Р. Вихованець. – К : Либідь, 1993. – 368 с.
2. Мірченко М.В. Структура синтаксичних категорій : [монографія] / М. В. Мірченко. – Луцьк :РВВ «Вежа» Волин. держ. ун-ту ім. Лесі Українки, 2004. – 393 с.
3. Мірченко М.В. Надкатегорія настанови / М. В. Мірченко // Лінгвістичні дослідження : зб. наук. пр. – Х., 2007. – Вип. 22. – С. 125 – 132.
4. Шабат-Савка С.Т. Категорія комунікативної інтенції в українській мові : [монографія] / С. Т. Шабат-Савка. – Чернівці : «Букрек», 2014. – 412 с.

МЕТОДИКА ПРОВЕДЕННЯ ЗАНЯТТЯ-СУДУ ЯК ЗАСОБУ ВИВЧЕННЯ ХУДОЖНЬОГО ТВОРУ

Людмила Нечаюк

Київський кооперативний інститут бізнесу і права (м. Київ)

Заняття такого спрямування мають захоплювати студентів, будити в них інтерес до прочитання художнього твору та мотивацію, навчатися самостійному мисленню та діям.

Завдання викладача літератури вбачаю в тому, щоб навчити студентів належно розуміти художній твір, аргументовано його аналізувати і формувати своє ставлення до прочитаного. Тому й намагаюся на заняттях з світової літератури, української літератури розкрити глибини літератури як мистецтва слова, насамперед навчати студентів мислити, висловлювати власні думки і їх обстоювати. Навчати розуміти світ і жити в ньому за законами добра, справедливості, любові, толерантності. Заняття мають захоплювати студентів, пробуджувати в них інтерес та мотивацію, навчати самостійному мисленню та діям.

Провести заняття вигляді судового засідання, тема у методиці викладання художньої літератури далеко не нова, але все ж ефективна.

Такі рольові тематичні ігри краще проводити з майбутніми фахівцями, студентами-правовиками, але це не обов'язкова умова. Для вивчення художнього твору використовую програмові твори з світової, української літератури: Федерік Стендаль «Червоне і чорне» («Суд на кар'єризмом»), Ф. Достоєвський «Злочин і кара» («Суд: яка ж кара найстрашніша для людини?»), Оскар Уайльд «Портрет Доріана Грея» («Пізнаючи красу життя, людина переступила межу дозволеного...»), Ф.Кафка «Перевтілення» («Суд над самотністю»), М. Булгакова «Майстер і Маргарита» («Суд... Визначення жанру (детектив, історичний роман, соціальний, психологічний)»), І. Нечуй-Левицький «Кайдашева сім'я» (Суд над комплексом збагачення»), П.Мирний, І.Білик «Хіба ревуть воли, як ясла повні?» (Суд над «пропащою силою»), О.Кобилянська «Земля» («Проблема братовбивства. Чи можна на одні ваги поставити: землю і життя рідної людини»), Л.Костенко «Маруся Чурай» («Суд над коханням і зрадою»). У ході підготовки до таких судових засідань студентам знадобляться знання і по історії, і по психології, і по соціології, і з релігієзнавства, і з кримінального права. Заняття, на якому проводиться судове засідання вимагає ретельної підготовки як студентів, так і викладача. Весь процес зручніше розділити на два етапи: етап підготовки та етап реалізації. Підготовчий етап до такого заняття займає досить багато часу, тому що необхідно не тільки розподілити ролі (обвинувачений; потерпілий; суддя; секретар суду; прокурор; адвокат; свідки обвинувачення; свідки

захисту; незалежні експерти), а також підготувати "слідчий матеріал"(сценарій ігрового заняття), який студенти готують самостійно. Викладач ставить перед студентами проблемне питання, наприклад: «Наше життя інколи подає нам такі уроки, що ми волею – неволею починаємо відстоювати свої права, без яких ми – ніхто. На жаль, не всі можуть гідно розбиратися в життєвих ситуаціях, і тому, все трапляється – і правопорушення, і розбої, і ...тяжкі злочини. До осіб, які вчинили злочин, можуть застосовуватись такі основні покарання: позбавлення волі, виправні роботи, позбавлення права займати певні посади, ув'язнення. **Але яка ж кара найстрашніша для людини?**» Роль ігрових судів полягає у тому, щоб прийти до загальної думки щодо поставленої проблеми.

До прикладу візьмемо роман Ф. Достоевського «Злочин і кара». Секретар починає судові засідання: «Розглядається справа Радіона Романовича Раскольнікова, якого звинувачено у скоєні злочину – вбивстві Альони Іванівни, її сестри Лизавети Іванівни, а також подальший ряд непрямих злочинів: смерть ненародженої дитини Лизавети Іванівни, смерть матері Раскольнікова, яка не витримала злочинів, які скоїв її улюблений син».

Тут не так важливо вердикт з точки зору "винний – чи не винний", оскільки важливо знайти відповіді на поставлені питання і досягти головної цілі заняття-суду. Кожен учасник майбутнього процесу розробляє план свого виступу, готує питання для опонентів. Роль же викладача на даному етапі зводиться до консультування. Можна підказати студентам додаткові джерела інформації, скорегувати їх пошук, допомогти зі складанням плану виступу. Але важливо, щоб робота проводилася здебільшого самостійно.

Особливо важлива роль відводиться студенту-судді. У ході рольової гри-процесу суддя повинен не просто вислуховувати думки героїв, а й обов'язково ставити запитання. Добре, якщо вийде задавати питання провокаційні, що змушують задуматися: "А чи правильно я вибрав роль в процесі?" Такі питання повинні змушувати шукати відповідь не в тексті, а в життєвій позиції кожного учасника, тобто вчити молодь аналізувати матеріал, виробляти і відстоювати свою точку зору.

При цьому, якщо заняття-суд проводиться вперше, то викладач повинен пояснити, як проходить судовий процес, роз'яснюючи, в чому полягає роль кожного з учасників. Наведемо приклад, проведення заняття-суду. Вступне слово суду: представлення героїв "суду", подання обвинуваченого та підзахисного, оголошення головної проблеми (цілі заняття), промова прокурора, виступ незалежних експертів, промова свідків обвинувачення, промова захисника, промова свідків захисту, "останнє слово" обвинувачуваного, нарада суддів, вирок, підведення підсумків (рефлексія).

На цьому етапі зручніше об'єднати учасників майбутнього процесу в три групи: обвинувачення, захист, незалежні експерти. Тут починається найцікавіша і сама об'ємна частина роботи – пошук доказів. Для проведення літературного суду обов'язкове цитування тексту твору, художній аналіз образів твору, їх вчинки, позиції життя. Можна залучити альтернативні джерела – критичні статті, рецензії, щоденники і біографію автора. Далі учасники груп обговорюють ті моменти, які здаються їм найбільш переконливими, що підкреслюють і доводять їх правоту. Тут викладачу важливо спрямувати роботу кожної групи, по можливості пояснити, як має будуватися захист або обвинувачення. Для заняття бажано розставити меблі у класній кімнаті таким чином, щоб відтворити обстановку судової зали: окремі місця для захисту і звинувачення, лава підсудного, «верховне місце» судді.

Також, чітко слідувати наміченим планом проведення судового засідання. Тобто, якщо для промови прокурора, наприклад, 5 хвилини відведені, то важливо дотримуватися цього часу і не давати студенту «розтікатися мислю по дереву».

Заняття-суд не передбачає обміну думок. Мета – інша: в ході дискусії прийти до єдиної думки з поставленої проблеми.

Не варто забувати і про технічне оснащення. Наприклад, можна рекомендувати студентам використовувати в своїх виступах наочні матеріали, презентації, схеми, графіки і т.д.

Завершальний етап заняття є одним з основних. Після того, як винесено вирок, необхідно проаналізувати підсумки заняття, тобто провести рефлексію.

При цьому важливо врахувати наступні моменти:

- ступінь активності студентів і ступінь їх готовності;
- використання додаткової інформації, продуктивність самостійної роботи;
- оцінку виставляє незалежний експерт, а не викладач.

Таким чином, студенти самі оцінюють свою підготовку до заняття і аргументують оцінку. Реалізується один з найголовніших принципів сучасної освіти: формування позитивної мотивації до навчання, інтересу.

Література

1. Організація роботи суду : навч. посіб. [для студ. юрид. спец. вищ. О-64 навч. закл.] / І. Є. Марочкін, Л. М. Москвич, О. М. Овчаренко та ін. ; за заг. ред. І. Є. Марочкіна. — Х. : Право, 2012. — 256 с.
2. Електронне джерело: http://pedsovet.su/uroki/5912_urok_sud [Електронний ресурс]

ФЛЕШМОБ ЯК МОДЕРНА ФОРМА АКТИВІЗАЦІЇ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

Тетяна Проневич
Олена Пушняк

Київський кооперативний інститут бізнесу і права (м. Київ)

Організація позаурочної діяльності студентів, у тому числі дозвільної, є дуже важливою у будь-якому навчальному закладі. Заняття й спілкування з молоддю у більш-менш вільних умовах, що не обмежені рамками навчання, допомагають викладачу краще пізнати, виявити їх таланти, налагодити стосунки, сприяють спільній діяльності, творчості.

На сучасному етапі форми позаурочної роботи досить різноманітні. Стрімке зростання інформаційних технологій змінює сам формат співпраці, дає можливість оперативно реагувати на будь-які прояви в молодіжному середовищі, зацікавлювати студентів близькими й зрозумілими їм сучасними формами роботи.

Метою є розгляд теоретичних і практичних питань використання флешмобів як форми національно-патріотичного виховання студентської молоді на заняттях та в позанавчальний час. Запропоновані різні види флешмобів з практичного досвіду викладачів.

Флешмоби є актуальною, сучасною, популярною та якісно новою і активною формою роботи та основою для мотивації молоді. Флешмоби допомагають урізноманітнити позанавчальну роботу зі студентами, осучаснити її, залучають до спільного дійства

У жовтні 2002 року вийшла книга американського соціолога Говарда Рейнгольда «Розумний натовп: нова соціальна революція». У ній автор пророкував, що люди будуть використовувати нові комунікаційні технології для самоорганізації: «Завдяки таким пристроям численні групи людей здобудуть нові форми суспільного впливу, нові способи взаємодії». Поняття «розумний натовп» (смартмоб) стало основним у подальшому розвитку флешмобів.

Флешмоб (від англ. flash – спалах, мить, mob – натовп; перекладається як «миттєвий натовп») – це заздалегідь спланована масова акція, зазвичай організована через сучасні засоби комунікації, в якій велика група людей (мобери) з'являється в громадському місці, виконує заздалегідь обговорені дії (сценарії) і потім розходиться.

Початковий задум проведення флешмобів полягав у приверненні уваги випадкових глядачів несподіваністю й спонтанністю дійства. Повинно було скластися враження, що мобери – такі ж випадкові перехожі, як і всі.

Перші флешмоби з'явилися влітку 2003 року в Америці та Європі.

Безумовно, дії, які можна кваліфікувати як флешмоби, могли відбуватися й задовго до появи книги Г. Рейнгольда. Але це були швидше поодинокі випадки. Тільки наявність зручних і швидких засобів зв'язку і сформовані правила дозволили флешмобу стрімко стати популярним у всьому світі. Тому можна стверджувати, що він містить унікальну ідеологію і не має аналогів у світовій історії.

З часом поняття такого явища як флешмоб стало розширюватись. З'явилися сценарії, які не відповідали класичним правилам цих акцій. Проте основні принципи проведення флешмобів все ж таки залишилися: самоорганізація через сучасні засоби комунікації, несподіваність для випадкових глядачів, залучення значної кількості учасників.

Молодь постійно змінює та розширює межі класичного флешмобу. Так, наприклад, останнім часом з'явилися такі його різновиди: *політмоб*, *артмоб*, *екстриммоб*, *фанмоб* та інші.

В Україні флешмоби набули популярності з 2008 року. Серед найбільш відомих можна назвати акцію, що відбулась 29 червня 2014 до Дня молоді на Софійській площі. Молоді люди утворили фігуру карти України розміром 25 на 35 метрів. За словами організаторів флешмобу такі дії «потрібні для підтримки морального духу громадян, вони об'єднують людей». Серед подібних акцій можна назвати також флешмоби: "Єдина Україна", "Обійми Україну!", "Молодь за єдність" та інші. Звичайно, такі заходи допомагають виховувати патріотизм, почуття гідності за власний народ і державу.

Психологи відзначають позитивність флешмобів, адже вони благотворно впливають на психологічний стан учасників, сприяють вираженню емоцій, допомагають звільнитися від скутості, розвивають навички самоорганізації і водночас почуття колективізму.

Флешмоби доцільні як акції короткочасні, що можуть охопити велику групу молоді та зафіксувати увагу на якихось важливих явищах. Їх можна проводити як із виховною метою, так і з розважальною, оздоровчою, щоб зняти, наприклад, емоційну напругу, чергувати розумову діяльність і фізичну активність.

Наведемо приклади розроблених та проведених авторами різноманітних флешмобів:

- «Український голуб миру (до Всесвітнього Дня Миру)» - створення фігури у вигляді голуба миру;
- «Наш герб – тризуб, це воля, слава й сила (до Всесвітнього Дня Миру)» - створення фігури у вигляді тризуба;
- «Душу – Богові, життя – Україні, честь – собі!» до Дня українського козацтва та захисника України»;

- «На Аскольдовій могилі...» - до Дня пам'яті героїв Крут;
- «22# 22PushUpChallenge»;
- «Білий голуб Миру, не забудь про Україну!» до Всесвітнього Дня Миру.

До флешмобу розробляється сценарій, який має національно-патріотичне спрямування, залучається від 30 до 400 студентів. Термін тривалості флешмобу невеликий - 10-25 хв. Патріотичні флешмоби допомагають урізноманітнити роботу зі студентською молоддю, осучаснити її, об'єднати та долучитися до спільного дійства, сприяють підвищенню рівня національної самосвідомості.

На вигляд флешмоб - простий. Велика кількість незнайомих людей, самоорганізовується за допомогою сучасних засобів комунікації (інтернет, мобільний телефон), збирається в певний час у визначеному місці і чітко виконують обговорену раніше дію. Основна суть в стихійності та одночасності дій. Адже, коли мимовільний глядач опиняється в гущі акції флешмобу, де усе оточення виконує певну спільну дію, після деякого здивування він починає замислюватися про значення даного дійства.

Головна мета флешмобу - *вивести людину хоч на мить з власного затишного, але замкнутого маленького світу*. Важко однозначно сказати, що примушує людей брати участь у флешмобах. Для деяких це відхід від буденності, просто спосіб розважитися, для деяких - спосіб позбавитися від комплексів і страхів, для деяких - спосіб зробити виклик навколишньому світу, знакова революція. Це важливо для молодого покоління, оскільки в процесі пошуку самого себе відбувається становлення особистості, зокрема, формування громадянської позиції, національної самосвідомості, патріотизму.

Організація флешмобу є одним з найдієвіших методів об'єднання людей. У загальному розумінні флешмоб - це проведення акції, за якої безліч людей, які частенько навіть незнайомі один з одним, одночасно роблять якісь дії з певною метою. Флешмоб вважається одним з найрезультативніших методів привертання уваги, а організувати його досить непросто.

Тут дуже важливо розуміти реальні терміни організації флешмобу. Існує мінімальний проміжок часу, за який варто починати підготовку флешмоба, інакше результат не виправдає очікувань.

Терміни підготовки флешмобу залежать, передусім, від кількості і рівня учасників, задіяних в ньому.

Етапи організації флешмобу:

1) Зустріч з учасниками.

2) Початок роботи з організації флешмобу:

а) сценарій;

б) постановка флешмобу: хореографія, вокал, театральна дія, розподіл ролей, спортивна дія, схеми з людей і ін.).

в) організація флешмобу:

- пошук учасників, постійний зв'язок з ними;
- збори на репетиції, підбір музики, організація схеми репетицій;
- пошук місця проведення репетицій (під час масштабних флешмобів відкритих місць або закритих стадіонів);
- пошук, розробка костюмів.

г) складання графіку репетицій: зустріч з учасниками і розділення на групи, перегляд учасників і розподіл ролей по рівнях танцювальної, вокальної, спортивної, театральної і ін. підготовки, віку, та ін. критеріях.

д) спільні репетиції учасників, об'єднання усіх груп в одну масову постановку з усією атрибутикою.

е) генеральна репетиція флешмобу на майданчику.

Деякі етапи можуть варіюватися і обговорюватися індивідуально у кожному конкретному випадку. Одним із засобів сучасного самовираження і став *флешмоб*. Флешмоби зосереджують в собі елементи гри, які є засобом комунікації. Флешмоб - це альтернативний спосіб самоорганізації людей, що орієнтується на історичні події. Майже відразу ж після своєї появи, флешмоб вийшов за ті жанрові рамки, в яких він був задуманий.

Флешмоб характеризується такими *ознаками*:

По-перше, це його стихійність. Для свідка флешмобу його учасники з'являються несподівано.

По-друге, масовість. Неможливо точно визначити кількість учасників для того, щоб флешмоб вдався. Основний критерій такий - щоб моб був помітний. Це і десять чоловік, і декілька сотень чоловік залежно від ситуації.

По-третє, деперсоніфікація. В історії не залишається ні імена авторів акції, ні імена учасників.

По-четверте, відмова від документації. Документація флешмобів носить швидше вимушений емпіричний характер і знищується відразу після проведення акції.

По-п'яте, це процес заради процесу.

Флешмоб виводить нас в іншу площину. Якщо раніше мистецтвом вважалося явище, коли одиниці творять для мас, то у флешмобі маси творять для випадкових одиниць. Яскравим прикладом цього служить інтернет. Рольові ігри, коли знаменитий твір розподіляється по персонажах серед користувачів інтернету, які пишуть свою альтернативну історію. Усе це розраховано на масовість, несподіваність і тимчасовість.

Флешмоб об'єднує десятки і сотні людей, примушує їх з'явитися в один і той же час, в одному і тому ж місці і робити одну і ту ж дію, а потім швидко

розійтися у своїх справах. Відмінність в тому, що у разі флешмобу люди перестають бути частиною сірого випадкового потоку і стають частиною «розумного натовпу», зберігши свою індивідуальність і обдуманість дій. Створюється особливий модельований соціокомунікативний простір.

Вища школа на сучасному етапі розвитку суспільства покликана віддати пріоритети вихованню патріотизму як складника світогляду студента, його ставлення до рідної країни, інших націй та народів, національних святинь, посиленню любові до України, мови, почуття відповідальності за її незалежність, збереження матеріальних і духовних цінностей. У сучасній вищій педагогічній освіті актуалізується потреба у вихованні патріотизму майбутніх фахівців як почуття і як базової якості особистості на основі нових підходів і шляхів його реалізації. Для успішного розв'язання цієї проблеми ефективним є створення патріотично спрямованого освітньо-виховного середовища навчального закладу, зокрема у формі флешмобів.

Отже, пошуки нових модерних форм та методів роботи зі студентською молоддю сприяють виведенню національно-патріотичного виховання на якісно новий рівень, актуалізації державницьких пріоритетів у суспільстві.

Література

1. Баханов К.О. Організація особистісно орієнтованого навчання: поради молодого вчителя історії / К.О. Баханов. – Х.: Основа, 2008. – 159 с.
2. Гетьман О. Майбутнє України – в наших руках: [захід “філософський стіл”] / О.П. Гетьман // Шкільна бібліотека. – 2015. – №8. – С. 33-34.
3. Дезера Л. Без верби і калини нема України: [сценарій] / Л.С. Дезера // Шкільна бібліотека. – 2015. – №2. – С. 4-5.
4. Добридень тобі, Україно моя!: [сценарій до Дня Державного Прапора України] // Позакласний час. – 2013. – №13-14. – С. 104.
5. Косенко М. Державні символи України: [сценарій] / М.І. Косенко // Шкільна бібліотека. – 2013. – №11-12. – С. 2-5.
6. Лукеча Е. Колір надії – колір боротьби: [вікторина] / Е. Лукеча // Шкільна бібліотека. – 2015. – №7. – С. 43-44.
7. Мірошніченко В. Слідами козацької слави: [сценарій] / В.Я.Мірошніченко // Шкільна бібліотека. – 2015. – №7. – С. 47-48.
8. Мархайчук М. Україна – держава європейська: [усний журнал] / М.В.Мархайчук // Шкільна бібліотека. – 2015. – №2. – С. 1-3.
9. Ружевич М. Як зірка в небі – Україна в серці: [сценарій] / М.Ружевич. – 2015. – №7. – С. 52-53.

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ СИСТЕМИ «BLENDED LEARNING» В НАВЧАННІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Олена Семенишин

Київський кооперативний інститут бізнесу і права (м. Київ)

Нині не можливо уявити сучасної системи освіти без використання інноваційних технологій, які пропагують розвиток дистанційного навчання та самоосвіту студентів. Покладений раніше в основу навчання принцип накопичення знань стає не актуальним для суспільства, в якому пришвидшено процес зміни інформації. Прагнення відповідати потребам суспільства в останні десятиліття перемістили систему освіти в формат «онлайн». Одним з актуальних напрямків розвитку сучасної освіти є концепція змішаного навчання (blended learning).

Blended Learning або **змішане навчання** є системою, що пропонує поєднання співпраці зі студентами як в навчальні аудиторії, так і за її межами. Це різновид сучасної концепції освіти пропонує пропагує навчальний процес, що є методично добре організованим поєднанням компонентів повного та дистанційного навчання. Так, модель змішаного навчання не зведена лише до використання технічних засобів для самостійного опрацювання навчального матеріалу, але передбачає також цілеспрямоване скерування викладачем пошукової діяльності студента.

Поняття «blended learning» виникло відносно недавно, тому досі не сформовано дефініції терміну, а основні аспекти висвітлено лише описово. Наприклад, D. Painter у науковій розвідці «Missed Steps» представляє систему змішаного навчання як зв'язок формальної і неформальної освіти, остання, на його думку, включає обговорення важливих питань електронною поштою та інтернет-конференції [1]. P. Valiathan пропонує власне наповнення терміну «blended learning», який є системою різноманітних методів передачі навчального контенту, до яких дослідниця відносить форму роботи face-to-face [6].

Ефективність системи «**blended learning**» обумовлена її особливостями, а саме: гнучкістю, інформаційною доступністю та різноманітним застосуванням навчальних матеріалів, індивідуалізацією з акцентом на врахуванні при побудові курсу темпераменту і репрезентативної системи студента.

Навчання англійської мови передбачає формування навичок та вмінь у різних видах мовленнєвої діяльності, тому для студентів важливою є практика. Статистичні дані останніх науково-методичних розвідок наголошують на негативній тенденції до зменшення часового відсотку, який наданий для усної практики студентам. Саме змішана система навчання

англійської мови дозволить не лише індивідуалізувати процес мовної практики, а й сформувати професійну компетентність майбутніх фахівців, здатних до самовдосконалення. Онлайновий компонент забезпечить імітацію природного спілкування і характеризуватиметься автентичністю та ситуативним оформленням діалогу. Наприклад, інтерактивний мультимедійний курс розмовної англійської мови «New Dynamic English», заснований на автентичному мовленні. Адаптивність цього комп'ютерного курсу враховує індивідуальні особливості студентів, такі, як здатність концентрувати увагу, швидкість сприйняття, особливості мислення, пам'яті, темперамент. Для формування граматичних навичок при змішаній системі навчання студентам почасти пропонують роботу з програмою CD-ROM TOEFL, в якій поєднуються довідковий матеріал, тренувальні вправи та лексико-граматичні тести різних рівнів складності.

Змішана система навчання пропагує й роботу в мережі Інтернет, здебільшого це різноманітні пошукові або ж дослідницькі завдання, які не тільки вдосконалюють іншомовні навички, а й сприяють формуванню творчої індивідуальності кожного студента, розвитку критичного мислення й аналітичних умінь.

Отже, система «blended learning» надає більше можливостей. Правильна організація навчального матеріалу в змішаній системі створює ефективний курс англійської мови та залучає студентів до глибокої інтерактивної практики. Щодо електронного навчання, воно дозволяє надати студентам мультимедійний контент доступний в будь-який час. Це надає максимальну гнучкість та зручність для навчання.

Література

1. Желнова Е.В. 8 етапов смешанного обучения (обзор статьи «Missed Steps» Дарлин Пейнтер // Training & Development). URL: <http://www.obs.ru/>
2. Никитина М. С. Модель смешанного обучения в системе высшего образования URL: <http://www.rae.ru/forum2012/10/3052>
3. Akkoyunlu, B. & Soyulu, M.Y. (2006). A Study on Students' Views About Blended Learning Environment. Hacettepe University, Faculty of Education, Department of Computer Education and Instructional Technology, Ankara, Turkey.
4. Moebs, S. & Weibelzahl, S. (2006). Towards a good mix in blended learning for small and medium sized enterprises – Outline of a Delphi Study. Proceedings of the Workshop on Blended Learning and SMEs held in conjunction with the 1st European Conference on Technology Enhancing Learning Crete, Greece, pp 1-6.

5. Graham, C.R. (2005). Blended learning system: Definition, current trends and future direction. In: Bonk, C.J., Graham, C.R. (eds.) Handbook of Blended Learning: Global Perspectives, Local Designs, pp.3-21. Pfeiffer, San Francisco.

6. Purnima V. Blended Learning Models // Published: August 2002. P. 1. URL: <http://www.learningcircuits.org/2002/aug2002/valiathan.html>

ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ЗАСОБИ НАВЧАННЯ ТА ВИКЛАДАННЯ МАТЕМАТИКИ

Тетяна Столяренко

Коледж Національного фармацевтичного університету (м. Харків)

Аналіз інноваційних освітніх технологій, поява яких зумовлена інформатизацією освітнього простору, дозволив виокремити і дослідити технології, що затребувані процесом формування математичної культури майбутніх фахівців у навчальних закладах, такі як системи комп'ютерної математики (СКМ), технології мобільного навчання, хмарні технології навчання, гіпертекстові технології, інтерактивне спілкування у мережі на базі мережних сервісів, мультимедійні технології навчання, проведення та організація студентських математичних дистанційних теле- та відео- диспутів і конференцій, участь у форумах, дистанційне навчання тощо. За рахунок відкритості і насиченості сучасного інформаційного середовища студенти впродовж самонавчання нерідко знаходять вельми цікаву навчальну літературу з програмних предметів, та систем комп'ютерної математики, що дозволяє інтенсифікувати та індивідуалізувати процес математичної самоосвіти інноваційним шляхом. Так математичні пакети Axiom, Derive, Eureka, FreeMat, GAP, GNU Octave, KASH, Mathematica, MatLab, MathCad, MathPiper, Maple, Maxima, Magma, PARI, Sage, StatGraph, Statistica, Scilab, Singular, мають розвинені засоби наукової графіки, зручну довідкову систему, а також засоби оформлення звітів. Маючи високий рівень наочності та інформаційної насиченості СКМ з одного боку надають студентам можливість отримувати уміння і навички з побудови математичних моделей, інтерпретації та аналізу результатів, а з іншого, слугують базовою основою для викладачів з дисциплін математичного циклу дозволяючи візуалізувати навчальну інформацію, здійснювати комп'ютерну підтримку багатьох математичних курсів, підвищувати інформативність практичних занять через отримання можливості поглибленого аналізу завдань в ході заняття, дозволяють індивідуалізувати і диференціювати процес навчання, здійснювати самоконтроль та самокорекцію.

МЕТОДИЧНИЙ СУПРОВІД УПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ І ЗАСОБІВ НАВЧАННЯ У ВИЩІЙ ШКОЛІ

САМОКОНТРОЛЬ РІВНЯ ВОЛОДІННЯ ПРОДУКТИВНИМИ КОМПЕТЕНТНОСТЯМИ У САМОСТІЙНІЙ ПОЗААУДИТОРНІЙ РОБОТІ З ВИКОРИСТАННЯМ МУЛЬТИМЕДІЙНОГО ПОСІБНИКА

Оксана Биконя

*Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка
(м. Чернігів)*

Проблема контролю рівня сформованості англомовними компетентностями (АК) у діловому говорінні та письмі у самостійній позааудиторній роботі (СПР) засобами мультимедійного посібника (МП) безпосередньо пов'язана з визначенням таких *завдань*: формулювання цілей контролю; визначення його видів і форм, об'єктів контролю, критеріїв оцінювання відповідей студентів і засобів контролю (типів та видів контрольних завдань).

Актуальними є такі види контролю рівня володіння продуктивними компетентностями у СПР засобами МП: *поточний і модульний (рубіжний)*.

Протягом самостійного позааудиторного навчання говоріння та письма з використанням МП доцільно здійснювати поточний контроль результатів СПР студентів. Передбачається, що під час самостійного опанування певного модулю студенти створюють папки з файлами своїх усних (My records) та письмових робіт (My Downloads). Ці файли студент зазвичай архівує і передає викладачеві за допомогою електронної пошти, чату, Skype, компакт-диска чи флеш-карти.

У процесі самостійного позааудиторного навчання говоріння та письма здійснюється самоконтроль, самокорекція та самооцінювання результатів СПР.

Під час поточного самоконтролю передбачається така мета, як отримати інформацію про ефективність виконання студентами СПР у навчанні засобами МП для коригування цієї навчальної діяльності з оволодіння АК у говорінні та письмі, та завдання: сприяти оцінюванню студентами своїх результатів, створенню мотивації успіху, забезпеченню повторення засвоєного матеріалу в нових ситуаціях ділового усного та писемного спілкування англійською

мовою (АМ), розвитку умінь рефлексії і самооцінювання. Поточний *самоконтроль* здійснюється з використанням ключів , порад для усного та писемного спілкування АМ (Golden Rules).

Метою модульного контролю є визначити та оцінити результати оволодіння студентами знаннями, навичками, вміннями з певного модуля в МП, який охоплює конкретні теми усного та писемного спілкування. Завданням цього контролю постає визначити динаміку формування компонентів АК у діловому говорінні та письмі, прогалині у засвоєнні студентами ділового усного та писемного спілкування.

Передбачається реалізація часткової автономії, напівавтономії та умовно повної автономії.

Часткова автономія: викладач визначає мету, завдання, шляхи їхньої реалізації, контролює процес і результат виконання; здійснюється зовнішній автоматизований контроль з боку комп'ютерної програми та внутрішній самоконтроль.

Напівавтономія: викладач визначає мету і завдання, даючи студентам відносну свободу щодо обирання шляхів, у тому числі із запропонованих, ходу виконання завдання, контролюючи його результат; здійснюється зовнішній контроль з боку викладача та з боку партнерів.

Умовно повна автономія: опосередкований та відстрочений контроль викладачем здобутих у результаті СПР студентами знань, навичок та вмінь; внутрішній самоконтроль та саморегуляція навчально-мовленнєвої діяльності.

Для здійснення *поточного самоконтролю* у СПР з МП пропонуємо надавати студентам ключі для самоконтролю: вербальні та невербальні, аудіо-, відео- та друковані ключі. У ключах може бути надана *пряма відповідь* (у випадку однозначної відповіді), *«модель» відповіді* (взірець форми виконання операції), *короткий коментар*, *правило* або *посилання на правило* (наприклад, поради для ділового усного та писемного спілкування АМ (Golden Rules) або *вправу*, яку раніше виконували студенти в МП. Ключем у МП може бути фонограма, відеограма або картинка-підказка.

Ключем для самоконтролю можуть бути друковані чи/та звукові варіанти діалогів-зразків у МП та звукозаписи діалогів самих студентів.

Під час СПР з використанням МП доцільно проводити *рубіжний самоконтроль* (після опрацювання модуля). Для визначення темпу просування та здійснення самоконтролю і самооцінювання за результатами власної навчальної діяльності доцільно використовувати таблицю самооцінювання, таблицю планування та досягнень студента, портфоліо.

Засобом самоконтролю та самооцінювання рівня володіння АК у говорінні та письмі є *таблиця самооцінювання*. У цій таблиці є контрольні листи самооцінювання, в яких подано перелік комунікативних умінь у англomовному діалогічному, монологічному і писемному мовленні, які

студенти повинні оцінити за шкалою «Я вмів до початку цього модулю», «Я навчився після опрацювання цього модулю», «Мені ще треба працювати». На початку опрацювання *Unit* таблиця самооцінювання (*Self-assessment Checklist of Spoken and Written English Skills*) дозволяє здійснити самоаналіз усного (діалогічного та монологічного) та писемного мовлення, визначити різні аспекти англійського мовлення, які необхідно удосконалювати чи формувати, а у кінці – перевірити їх самостійну позааудиторну навчальну діяльність. Під час заповнення цієї таблиці студенти усвідомлено та поступово зосереджують свою увагу на певних моментах оформлення власного мовлення або мовлення своїх партнерів, контролюють свої дії та дії співрозмовників у процесі англійського міжкультурного усного та писемного спілкування, наприклад: «Я можу будувати висловлювання із урахуванням ступеня офіційності, контексту та стосунків відповідно до ситуації спілкування».

Завдяки комп'ютерній програмі в МП результати заповненої студентом таблиці самооцінювання можуть зберігатися в окремій папці посібника (*Self-assessment*). Таким чином, таблиця самооцінювання покликана стимулювати того, хто навчається, розмірковувати над процесом планування, реалізації та оцінювання свого навчання і прогресу у вивченні АМ, повідомляти про англійський міжкультурний досвід цього спілкування, здобутий у процесі навчання або поза його межами. Таблиця самооцінювання має на меті заохочувати студентів до нових мовних та міжкультурних контактів; підвищувати мотивацію до володіння АМ; розвивати автономію студентів завдяки розвитку вмінь рефлексії, самооцінювання та планування власної самостійної діяльності.

Для планування й організації своєї власної навчально-пізнавальної діяльності під час удосконалення та формування АК у говорінні та письмі ми пропонуємо студентам заповнювати *таблицю планування та досягнень* з говоріння та письма (*My plans and achievements*). У цій таблиці студенти обов'язково записують дату; здійснюють самооцінювання результатів своєї позааудиторної навчальної діяльності; фіксують, що вони встигли/не встигли зробити за зазначений у таблиці період часу; підкреслюють, що додатково робили для досягнення поставленої мети згідно з модулем. Зауважмо, що студент повинен регулярно відправляти заповнену таблицю планування та досягнень викладачеві за допомогою електронної пошти. Це значно полегшить процес контролю за СПР студентів з АМ.

Також, зауважимо, що у МП є папка, в якій фіксуються результати роботи (*My results*) студента за кожним Step, Unit, Test (до певного модуля). Викладач може проглянути, як студент виконував/виконав вправи та завдання, бали за них тощо. У цьому ми вбачаємо динаміку формування компонентів в англійському говорінні та письмі засобами МП.

Таким чином, завдяки МП під час самостійного позааудиторного навчання студенти за певний проміжок часу створюють свій *портфоліо* з СПР (My self-study), до якого вони вкладають таблиці планування та досягнень (My plans and achievements), таблицю самооцінювання (My self-assessment), папки з власними аудіозаписами діалогів/монологів (My records) та з письмовими роботами студента (My Downloads), результати тестів, завдань і вправ (бали), оцінені й підраховані комп'ютерною програмою МЕР (My assessment).

ДОСВІД ПРОВЕДЕННЯ ЕКСКУРСІЙ В ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ «ІСТОРІЯ МЕДИЦИНИ ТА ФАРМАЦІЇ»

Валерій Горбаньов

Коледж Національного фармацевтичного університету (м. Харків)

Вивчення студентами Коледжу НФаУ дисципліни «Історія медицини та фармації», розуміння її розвитку можливе лише в нерозривному зв'язку із загальною історією та культурою людської цивілізації. Лікознавство розвивалося одночасно з історичним та науково-технічним прогресом суспільства, формуючись за законами, які існували на той час. Відкриття в галузі медицини та фармації знаходилися у тісній взаємодії з досягненнями природознавства, філософії, точних наук та мистецтва. Якщо у первісному суспільстві в основі лікувальної практики переважали релігійно-філософські вчення, то поступово в процесі наукового прогресу розвиток лікознавства, медицини та фармації відбувався під впливом великих наукових відкриттів. Медицина та фармації зазнають змін у зв'язку із суспільними змінами, розвитком споріднених наук: хімії, фізики, ботаніки, біології, анатомії та ін. Пройшовши складний шлях еволюційного розвитку, сучасні медицина та фармації, через декілька тисячоліть повертаються до власних джерел, запроваджуючи в сучасну практику методи народної медицини.

Виконання соціальної функції - одне з головних завдань медицини та фармації, тому для майбутніх фахівців є необхідним знайомство з витоками професії, як показав досвід, важливим елементом в цьому процесі є проведення екскурсій, зокрема в аптеці-музеї заводу «Червона Зірка» та музеї історії фармації НФаУ.

Метою проведення екскурсії є збагачення екскурсантів певними враженнями (головним чином зоровими) за допомогою демонстрації заздалегідь відібраних об'єктів. Тому велике значення для успіху екскурсії має не лише відбір, а й правильний показ екскурсійних об'єктів. Ефективне проведення екскурсії вимагає дотримання певних умов: правильний вибір

точок показу; використання руху екскурсантів як методичного прийому під час показу; певний рівень досвіду екскурсовода, володіння методикою підготовки й проведення екскурсій; готовність і бажання екскурсантів спостерігати й вивчати експозицію. Ефективність екскурсії значною мірою визначається вмінням екскурсовода показати об'єкт, використовуючи переваги наочності. Завдання розповіді на екскурсії - доповнити прогалини зорового ряду, тобто коментувати, пояснювати побачене, а також реконструювати, відновлювати те, чого не може побачити екскурсант. Головними вимогами до розповіді є: тематичність, конкретність, зв'язаність, логічність, стислість, переконливість, доступність викладу матеріалу, закінченість суджень, зв'язок із показом, науковість та ін.

Аптека-музей була відкрита у вересні 2014 року за ініціативи керівництва хімічного заводу «Червона Зірка». В цій будівлі аптека знаходилася близько 140 років та була восьмою вільною (приватною) аптекою в Харкові. Студенти під час екскурсії мають можливість ознайомитися з великою кількістю унікальних експонатів, які розміщені у двох залах: які розповідають про роботу аптек в дореволюційний та радянський час. У вітринах розміщені: аптечні прилади, посуд для виготовлення різноманітних сумішей, банки та ємності для лікарських препаратів, старовинні книги та рецепти, предмети побуту, а також багато інших цікавих предметів. Значна увага в експозиції приділена парфумерії, окулярам та аптечним вагам. У аптеці-музеї працює відділ «Аптека народної медицини» де продаються препарати, виготовлені за старовинними рецептами та користуються значним попитом. Студенти поринають в захоплюючу атмосферу того часу та переконуються у великому соціальному значенні професії фармацевта в усі історичні епохи.

Під час екскурсії до музею історії фармації НФаУ студенти мають можливість побачити експонати: ваги XIX сторіччя, на яких працював М.О. Валяшко; фармакопею німецькою мовою з кольоровими ілюстраціями ручної роботи, видана у 1890 р.; особисту справу М.О. Валяшка; лабораторний посуд кінця XIX ст.; експонати з колекції лікарських рослин Харківського імператорського університету, датовані XIX ст., наукові праці академіка В.П. Черних та інші. Матеріали з історії фармації, що містяться в експозиції музею надають можливість студентам краще ознайомитися з наступними темами: «Історія традиційної народної фармації», «Історія фармації в давні часи», «Історія фармації у середні віки». Працівники музею історії НФаУ, створюють для студентів теплу камерну атмосферу і пропонують присутнім зануритися в історичну атмосферу, об'єднати зусилля, знайти точки дотику, щоб якомога повніше відобразити і зафіксувати історію фармації.

Таким чином екскурсія побудована на поєднанні двох головних елементів - показу екскурсійних об'єктів і розповіді про них. Співвідношення показу і розповіді не є незмінним для всіх видів і тем екскурсій.

В Коледжі НФаУ студенти-бакалаври I курсу на заняттях з «Історії медицини та фармації» вивчають 10 основних тем (всього відводиться 90 годин, з них - 32 години лекції, 12 годин семінарські заняття), які поділені на модулі. Саме семінарські заняття доцільно проводити у вигляді екскурсій.

Проведення екскурсій в процесі вивчення дисципліни «Історія медицини та фармації» допомагає майбутнім фахівцям фармації, правильно зрозуміти сучасний стан та передбачати подальші перспективи розвитку медичної та фармацевтичної галузей. Минуле медицини та фармації дає змогу простежити у хронологічній послідовності, як змінювалися зміст медичних та фармацевтичних знань, спрямованість медичної діяльності, місце медичних та фармацевтичних працівників у суспільному житті залежно від соціально-економічних відносин, від розвитку науки, освіти, техніки та зміни світогляду.

МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ КУРСУ «ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В РОБОТІ КУРАТОРА АКАДЕМІЧНОЇ ГРУПИ»

Інга Єгорова

*ДВНЗ «Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника» (м. Івано-Франківськ)*

Швидкоплинні зміни у всіх сферах життя сучасного суспільства, активний розвиток новітніх технологій, інтенсифікація складності пізнавальних процесів, зумовлюють підвищення уваги до професійної підготовки магістрів у системі сучасної вищої школи. Реформування освіти, зокрема на рівні функціонування магістратури, висуває вимоги і до виховання нового покоління наукової еліти, актуалізує проблеми підвищення якості професійної підготовки наукових кадрів через магістратуру, а також розвитку педагогічних і творчих здібностей як необхідної умови підготовки висококваліфікованого фахівця. Сьогодні педагогічна тріада вищої школи : передавання знань, засвоєння знань та творче застосування знань на практиці отримала своє розширення через актуалізацію професійних видів діяльності як то навчальна, науково-дослідницька та виховна.

Сучасна модель розвитку вищої освіти та магістратури зокрема, спрямована на формування мобільної особистості, здатної до самостійної та ефективної діяльності у реаліях сучасного буття, зумовленого різкими різноманітними політичними, соціально-економічними та іншими змінами.

Саме тому система освіти найбільш активно реагує на новітні соціально-культурні тенденції, через постійне оновлення змісту самої освіти, введення у педагогічний обіг нових методів, засобів, форм навчання і виховання та через удосконалення вже відомих та ефективних. Створюючи, тим самим, дієвий синтез традицій та інновацій.

Ось уже кілька років на базі ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» функціонує магістратура – галузь знань-01- Освіта, спеціальність- 011«Освітні, педагогічні науки» за спеціалізацією «Педагогіка вищої школи»(кваліфікація- викладач університетів та вищих навчальних закладів). Навчальний план для даної спеціальності розроблений у відповідності до терміну навчання 1 рік та 4 місяці. У перелік дисциплін, які вивчають магістри названої спеціальності входять кілька циклів: нормативна частина (1. Цикл гуманітарної та соціально-економічної підготовки; 2.Цикл професійної та практичної підготовки) та варіативна частина : (3.Цикл дисциплін самостійного вибору навчального закладу; 4. Цикл дисциплін вільного вибору студента).

Дисципліна «Інноваційні технології в роботі куратора академічної групи» входить до 4 циклу навчального плану. Її мета ознайомити магістрантів із специфікою роботи куратора академічної групи, інноваційними технологіями виховання у вищій школі, із методикою вивчення мікроклімату у студентському колективі; сформулювати практичні уміння щодо реалізації у вищій школі різних видів форм і методів проведення виховної роботи та навчальних занять. Дана навчальна дисципліна покликана сприяти оволодінню магістрантами інноваційними технологіями у системі виховної роботи із студентами, розвитку професійного мислення, готувати до усвідомленого оволодіння професійними вміннями та навичками необхідними для ефективної роботи куратора у вищих освітніх закладах III–IV рівнів акредитації. Предмет розрахований на вже сформовані знання студентів з навчальних дисциплін: загальні основи педагогіки, теорії виховання, психології, методик викладання окремих навчальних дисциплін, філософії та методики виховної роботи. Вони є теоретичною базою для подальшого оволодіння методами пізнання, логікою дослідно-педагогічного процесу, досвідом практичної-педагогічної діяльності.

«Інноваційні технології в роботі куратора академічної групи» читаються у другому навчальному семестрі, містять 3 кредити та передбачають таку кількість годин для денної форми навчання : 14 годин лекційних, 16 годин – практичні-семінарські заняття та 60 годин на самостійну роботу. Для заочної форми навчання курс передбачає: 4 години на лекційні заняття, 8 годин на практичні- семінарські заняття та 80 годин на самостійну роботу. Програма навчальної дисципліни передбачає вивчення ряду тем, основна мета яких полягає у підготовці магістрів, майбутніх викладачів ВНЗ, до роботи у якості

академнаставника та до готовності та вміння їх використовувати інноваційні технології як у навчальному так і у виховному процесі (*«Професійна діяльність педагога в організації навчально-виховного процесу»*, *«Специфіка виховної роботи в академгрупі»*, *«Академнаставник, студентської групи»*, *«Інноваційні педагогічні технології у ВНЗ»*, *«Методико-психологічне забезпечення роботи кураторів»*). У процесі підготовки до практичних семінарських занять та у ході самостійної роботи магістрам пропонуються творчі завдання, направлені на розвиток у магістрів нестандартного мислення, ініціативності, креативності. Крім того, завдання передбачають і розвиток дослідницьких якостей молодих науковців, що, в свою чергу, слугує зв'язуючою ланкою між різними видами практик (науково-дослідна, виробнича(асистентська) тощо) та написанням власне магістерської роботи. Як приклад: 1.Розробіть методiku вивчення мікроклімату у колективі. 2. Розробіть план виховної роботи куратора на семестр. 3.Розробіть модель виховного заходу із студентами. 4.Створіть концептуальну модель індивідуальності педагога. 5. Розробіть структуру педагогічної технології. 6.Розробіть понятійний апарат технології «Створення ситуації успіху». 7. Змодельуйте бесіду із студентами першого року навчання, котрі проживають у гуртожитку. 8. Розробіть голосарій колективних творчих справ («Портфель куратора»). 9. Розробіть критерії оцінки творчих можливостей студентів та оцінки рівня їх сформованості. 10. Наповніть змістом терміни «освітні технології», «педагогічні технології», «Інноваційні технології» тощо.

У результаті вивчення дисципліни студенти повинні: **знати:** специфіку роботи куратора академгрупи та моделі виховання; основні напрями діяльності викладача ВНЗ, сутність та структуру педагогічної інновації, основні класифікації педагогічних нововведень, структуру та класифікацію педагогічних технологій, програму вивчення особистості студента та студентської групи, моделі взаємодії куратора з академгрупою; **вміти:** змодельувати виховний захід з академгрупою студентів; скласти психолого-педагогічні характеристики на студента та на групу; проводити годину академнаставника; планувати виховну роботу у групі; вивчати соціально-психологічний клімат у колективі; працювати із активом групи; проводити виховну роботу у гуртожитку; застосовувати на практиці нові освітні технології; прогнозувати ступінь досягнення мети заходів (інновацій); в умовах спільної діяльності педагогічного колективу в залежності від виробничих завдань за відповідними методиками застосовувати адекватні методи комунікації; розв'язувати практичні завдання, застосовувати теоретичні знання, власний досвід та навчальні матеріали при вирішенні конкретних кваліфікаційних завдань в сфері майбутньої діяльності .

Отже, кардинальні зміни, що відбуваються у вищій освіті України потребують формування нового підходу до навчання магістрантів, який забезпечить не лише необхідний рівень їх освіти, а й розвиток педагогічних здібностей, формування самостійності, професійного мислення, динамізму у прийнятті рішень та вміння їх реалізовувати у майбутній професійно-педагогічній, зокрема викладацькій, діяльності.

ВИКОРИСТАННЯ ВІРТУАЛЬНОЇ ЛАБОРАТОРІЇ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ХІМІЇ

Світлана Пархомчук

Київський кооперативний інститут бізнесу і права (м. Київ)

Одним із найбільш уживаних засобів інтернет-технологій під час вивчення хімії в навчальному закладі є віртуальна лабораторія, яка дозволяє моделювати низку хімічних і технологічних процесів у інтерактивному режимі. Моделювання хімічних і технологічних процесів — один із видів активізації пізнавальної діяльності студентів під час вивчення хімії, який дозволяє за допомогою комп'ютера й відповідного програмного забезпечення знайомити їх із такими процесами і явищами, які просто неможливо відтворити в умовах навіть найдосконаліше обладнаної навчальної лабораторії.

Наразі студент має можливість через зміну початкових параметрів вивчати різні ймовірні результати, порівнювати їх, робити якісні оцінки. Фактично робота з такими засобами перетворює його на своєрідного дослідника.

У такий спосіб під час вивчення хімії реалізується одне з головних завдань, визначених на сучасному етапі реформування освіти, — перетворення студента з об'єкта процесу навчання на активного його учасника, формування знань, умінь і навичок, які мають досить виражене практичне наповнення і спрямовані на подальше їх застосування.

Загальною рисою новітніх педагогічних технологій є їх спрямованість на активізацію й інтенсифікацію навчальної діяльності студентів, а кінцевою метою — підвищення ефективності навчального процесу. Під час вивчення хімії одним із найскладніших завдань, що виникають перед викладачем, є ознайомлення студентів із реальними сучасними досягненнями хімічної науки та їх практичним застосуванням у виробництві або побуті. Складність завдання обумовлена, перш за все, обмеженими можливостями обладнання хімічних лабораторій, використанням певних хімічних елементів і сполук, у тому числі й тих, що становлять загрозу здоров'ю учасників навчального

процесу. Одним із варіантів розв'язання вказаної проблеми є застосування у навчальному процесі так званих віртуальних хімічних лабораторій (ВХЛ).

У зв'язку з цим актуальною стає проблема розробки й застосування новітніх методичних підходів, що спрямовані на сучасного вчителя, який володіє основами інтернет-орієнтованих педагогічних технологій.

Віртуальні лабораторії – це комплекси програм, за допомогою яких імітують виконання лабораторних робіт в лабораторії.

Сьогодні є велика кількість віртуальних лабораторій. Їх можна поділити на три групи за рівнем управління користувачем їх функціонуванням.

Програми для візуалізації дослідів з встановленням деяких параметрів його проходження. Наприклад, до таких програм відноситься VirtuLab, розробник Віртуальна лабораторія "ВиртуЛаб", веб-адреса сайту www.virtulab.net. За допомогою програми можна змінювати деякі параметри перебігу дослідів і бачити зміни, що відбуваються, в залежності від встановлених параметрів.

Програми для моделювання окремого класу дослідів. Наприклад, до таких програм відноситься Interactive Simulations, розробник University of Colorado, веб-адреса сайту <http://phet.colorado.edu>. Програма складається з модулів, за допомогою яких відбувається моделювання окремих дослідів з встановленням різних параметрів їх перебігу і вибору інструментарію для їх проведення.

Програми для моделювання роботи хімічної лабораторії – складні системи, в основі функціонування яких лежить потужний математичний апарат. Суттєвою відмінністю програм даної групи є те, що користувач може додавати моделювання нових дослідів з встановленням параметрів їх проходження. Програми даної групи можна поділити на дві підгрупи: програми для моделювання явищ різної природи і програми для моделювання класу явищ. Прикладом програми, що відноситься до першої підгрупи, є комерційна програма Yenka, розробник CrocodileClipsLtd, веб-адреса сайту <http://www.yenka.com>. Прикладом програми, що відноситься до другої підгрупи програм, є вільно поширювана програма Virtual Chemistry Laboratory. Віртуальна хімічна лабораторія розроблена і підтримується в рамках theChemCollective / IrYdium Project університету Карнегі-Меллона, веб-адреса сайту <http://chemcollective.org/applets/vlab.php>.

Побудова віртуальної хімічної лабораторії (ВХЛ) дозволяє викладачу через використання наочних моделей та інтерактивної анімації більш доступно пояснювати сутність складних явищ і процесів, демонструвати «віртуальні» досліди й експерименти без необхідного обладнання реальної лабораторії. Набір опцій віртуальної хімічної лабораторії дозволяє вивчати кількісні та якісні характеристики процесів і явищ докільця, моделі складних технічних пристроїв і обладнання, що використовують у наукових дослідженнях і

технологічних процесах, інтерактивну демонстрацію дослідів, що відображають ключові закони природи.

Застосування віртуальних лабораторій під час вивчення окремих тем курсу хімії дозволяє суттєво поповнити перелік засобів унаочнення і проілюструвати теоретичні питання хімічним експериментом. Попри це постановка експерименту може бути як лабораторна робота, так і фронтальна демонстрація.

Проведення віртуальних експериментів має низку переваг:

- віртуальні досліди можна використовувати як інструктивний матеріал для ознайомлення студентів із технікою виконання експериментів, хімічним посудом і обладнанням безпосередньо перед роботою в лабораторії, що дозволяє краще підготуватися до виконання конкретних робіт у реальній хімічній лабораторії;

- виконання віртуальних хімічних експериментів безпечно навіть для не підготовлених користувачів;

- можна проводити такі досліди, виконання яких у реальній хімічній лабораторії може бути небезпечним або занадто дорогим;

- ВХЛ надає можливість автоматизованого запису даних спостережень, складання звітів та інтерпретації отриманих результатів у «Лабораторному журналі»;

- комп'ютерні моделі ВХЛ з практично миттєвим відображенням на екрані надають можливість експериментувати, стимулюючи учнів до творчої дослідної діяльності.

- ВХЛ має низку переваг, які отримує вчитель порівняно з традиційними засобами навчання, серед яких:

- візуалізація даних, що підвищує наочність хімічного експерименту, робить його більш зрозумілим, дозволяє учням швидше знайти правильне рішення;

- фіксація змін, які часто неможливо показати у традиційному експерименті;

- чисельне повторення вимірювань дає учням розуміння наукових фактів, підвищує якість навчального процесу.

Часто вчителі скаржаться на те, що діти, навіть допитливі, з широким колом інтересів, не хочуть вчитися. Внутрішня мотивація навчальної діяльності — ключова проблема освіти, особливо в сучасних умовах. Лавиноподібно наростаючий обсяг інформації, яку студент повинен засвоїти за порівняно короткий відрізок часу, створює об'єктивні труднощі навчання, викликає небажання вчитися: «лінь» — як м'яко скаржаться на цей стан батьки студентів. Яскрава візуалізація з елементами навчальної гри допоможуть дітям краще засвоювати навчальну програму — динамічний відео- і аудіоряд — вже емоційно очікувана форма подання інформації для сучасної молоді. Навчитися

використовувати цей ефект не лише для споживання, але й для організації продуктивної дослідницької діяльності у віртуальному середовищі — актуальне професійне завдання для педагога.

РОЛЬ ІНФОРМАЦІЙНО-МЕТОДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРИ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ПРАЦІВНИКІВ ФАРМАЦІЇ

**Ольга Рудакова
Олена Шемчук**

Коледж Національного фармацевтичного університету (м. Харків)

Основною метою сучасної фармацевтичної освіти є підготовка кваліфікованого фахівця, конкурентоспроможного на ринку праці, що вільно володіє поряд з традиційними академічними знаннями, професійними компетенціями, здатний самостійно «конструювати» свої знання, орієнтується в суміжних областях діяльності, готовий до постійного професійного росту, соціальної та професійної мобільності. Вирішення цього завдання неможливе без інформаційно-методичного забезпечення при викладанні професійно-спрямованої дисципліни «Фармакогнозія».

Фармацевтична галузь стрімко розвивається. В умовах жорсткої конкуренції та попиту на фармацевтичному ринку щорічно з'являються по декілька десятків нових лікарських засобів. Останнім часом, все більше уваги приділяється здоровому способу життя, природнім матеріалам і харчуванню, в тому числі і лікуванню натуральними (рослинними) ліками, тому підвищена зацікавленість лікарською рослинною сировиною є загальносвітовою. За висновками аналітиків, виготовлення фітопрепаратів є настільки потенційним, що з одного боку окупає весь складний виробничий процес, а з іншого є гарантією більш безпечного впливу на організм людини і, при цьому, досягається необхідний терапевтичний ефект.

В аптеках України частка лікарських засобів рослинного походження доволі велика, тому вивчення дисципліни «Фармакогнозія» в підготовці майбутніх фармацевтів це не тільки актуально, на теперішній час, але й дуже перспективно в майбутньому. Враховуючи потреби ринку праці, вимоги до працівників фармації, а також з метою підвищення якості фармацевтичної освіти, викладачами фармакогнозії був розроблений та укладений навчальний посібник «Перелік рослинних препаратів». По суті це витяг з інформаційно-пошукової системи "Державний реєстр лікарських засобів України", який сформовано державним підприємством "Державний експертний центр Міністерства охорони здоров'я України".

Викладачі фармакогнозії опрацювали інформацію майже по кожному препарату рослинного походження з даної інформаційно-пошукової системи, розглянули її структуру та, базуючись на отриманих даних, уклали «Перелік рослинних препаратів» згідно з робочою програмою дисципліни. Всі дані про засоби рослинного походження надано у вигляді таблиці, яка містить наступну інформацію: назва лікарського рослинного препарату, форма випуску, діючі речовини, показання до застосування. Препарати рослинного походження структуровано за класами природних сполук і за належністю до конкретної лікарської рослини, яка вивчається в даному класі. Крім того, в посібнику наведено визначення про рослинні субстанції, лікарські препарати рослинного походження, рослинні лікарські засоби. Для зручності користування укладено алфавітні покажчики назв лікарських рослин українською та латинською мовами.

Навчальний посібник «Перелік рослинних препаратів» надається студентам на початку вивчення фармакогнозії, супроводжує майбутнього фармацевтичного працівника весь час при вивченні даної дисципліни і залишається в нього, як помічник, у подальшій роботі в аптеці.

Під час самостійної позааудиторної роботи студенти мають змогу ознайомитись і вивчити фітопрепарати до складу яких входить лікарська рослинна сировина, субстанція з неї або її діючі речовини. Під час контролю знань студентів робиться акцент саме на засвоєння асортименту препаратів по даним лікарським рослинам. В процесі перевірки знань відпрацьовуються ситуаційні завдання максимально наближені до реальних, з якими майбутній фахівець зустрінеться під час роботи в аптеці. Заняття проводиться, наприклад, у вигляді діалогової гри «фармацевт-відвідувач», в якій приймають участь або тільки студенти, або викладач («відвідувач») і студент («фармацевт»). «Відвідувач» звертається до «фармацевта» з певними симптомами чи рецептом, в свою чергу «фармацевт» повинен запропонувати відповідні лікарські препарати рослинного походження. Таким чином, у студента відпрацьовуються навички швидко реагувати на запит відвідувачів і він постійно повторює асортимент вже вивчених рослинних препаратів.

Окрім того, поступово накопичується та поповнюється база зразків вторинних упаковок лікарських засобів рослинного походження. Застосування яких під час практичних занять ще більше наближує студента до реальних ситуацій в аптеці, дозволяє одночасно впливати на декілька каналів сприйняття інформації: візуальний і тактильний. Таким чином на практичних заняттях з фармакогнозії реалізується компетентнісний підхід у студентоцентрованому навчанні.

Викладачі дисципліни «Фармакогнозія» Коледжу НФаУ вважають доцільним, ефективним та перспективним подальше використання, розширення та удосконалення таких інформаційних ресурсів для оптимізації

освітнього процесу. В майбутньому планується розробка електронної інтерактивної версії навчального посібника «Перелік рослинних препаратів». Упровадження електронного посібника в освітній процес зумовить оптимізацію викладання та процес підготовки студентів до навчальних занять; сприятиме підвищенню якості навчання, розвитку самостійної творчої та навчально-дослідницької діяльності здобувачів освіти; суттєво розширить можливості самостійної роботи студентів.

КОМПЛЕКСНЕ ЗАСТОСУВАННЯ ЗНАНЬ З ІНФОРМАТИКИ З ВИКОРИСТАННЯМ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

**Олена Шнедович
Олена Базалійська**

Київський кооперативний інститут бізнесу і права (м. Київ)

В Національній стратегії розвитку освіти в Україні на 2012-2021 роки особливу увагу приділено питанням посилення ІТ-складової в системі освіти, а саме вивчення основ інформатики, інформаційних систем і комп'ютерних технологій.

У сучасному світі *інформаційно-комунікаційні технології є важливою і невід'ємною частиною держави, бізнесу та приватного життя.*

Розвиток інноваційних технологій у закладах вищої освіти відбувається через розробки продуктів інтелектуальної власності, що створюються завдяки викладацькій праці.

Деякі типи занять у практиці навчання часто проводяться у нетрадиційних формах (дискусії, ділові ігри, круглі столи, інтелектуальні конкурси, олімпіади тощо). Нестандартні уроки інформатики сприяють формуванню пізнавальних інтересів до дисципліни, сприяють активізації діяльності студентів на занятті, найкращому засвоєнню навчального матеріалу студентами, забезпечення розвитку індивідуальних здібностей кожного студента.

Результати досліджень показують, що використання ділових ігор у вищих закладах освіти дозволяє зменшити відведений на вивчення деяких дисциплін час на 30 - 50% при великому ефекті засвоєння навчального матеріалу. Процес навчання становиться більш творчим, захоплюючим. Активність студентів в ділових іграх проявляється так яскраво, носить настільки тривалий (а не епізодичний) характер, що говорять навіть про

вимушену активність, маючи на увазі, що сама обстановка ділової гри змушує її учасників бути активними.

Ділова гра являє собою колективний захід, де взаємодіють кілька гравців, що приймають рішення в ситуації, що моделює реальну, а ведучий направляє гру, аналізує та оцінює дію гравців. Кожен з учасників грає деяку роль, він приймає рішення (правильні чи неправильні) і може швидко побачити результат, набуваючи таким чином свій власний досвід.

Відчуття гри знімає напругу і нервозність у студентів, особливо підліткового віку, які надто критично оцінюють свої можливості та свій власний рейтинг в колективі. Комп'ютер і гра сприяють покращенню взаємовідносин між студентами.

Декілька років поспіль в рамках Тижня кафедри інформаційно-технічних та природничих дисциплін проводиться інтелектуальний конкурс з інформатики «Марафон знавців» серед студентів I курсу.

Мета проведення конкурсу: розвивати творчі здібності; перевірити вміння застосовувати вивчене в знайомих та нових ситуаціях; розвивати знання, уміння та навички студентів з інформаційних технологій; сформувати пізнавальний інтерес, цікавість та бажання до подальшого здобуття знань, вмінь та навичок з інформатики, позитивне ставлення до навчання; надати студентам можливість продемонструвати творчі та інтелектуальні здібності, кмітливість, винахідливість, ерудицію, таланти, почуття гумору; виховувати інформаційну культуру студентів, почуття відповідальності, поваги до суперника; підтримувати традиції інституту.

Тип заняття: комплексне застосування знань з інформатики з використанням інформаційно-комунікаційних технологій.

Обладнання: кабінет інформаційних систем і технологій, комп'ютер, мультимедійний проектор, презентації, інтерактивна дошка, грамоти для нагородження переможців.

У інтелектуальному конкурсі беруть участь 3-4 студента з кожної групи I курсу.

Мета кожної з команд — отримати перемогу в загальному заліку за результатами п'яти конкурсів.

Переможцем марафону стає команда, яка на завершення ігрового часу набрала більшу кількість балів

Гра складається з п'яти конкурсів:

Конкурси марафону за напрямками та розподіл часу:

- Інформатика в обличчях (10 хв.)
- Знавці піктограм (10 хв.)
- Найдопитливіші (20 хв.)
- Комп'ютерний фольклор (10 хв.)
- Фото-прикол (10 хв.)

Тривалість конкурсу-марафону 60 хвилин.

За правильну відповідь, кожній із команд нараховується один бал.

На обмірковування запитання та прийняття спільного рішення команди надається час - 20 секунд, 30 секунд або 40 секунд (залежить від складності запитання). Кожний слайд з запитанням оздоблений індикатором часу та вказано кількість часу, що відводиться на обговорення.

Призначений капітаном, учасник повинен надати правильну відповідь після того як закінчиться час на обговорення.

Довідкова інформація відкривається після оголошення правильної відповіді ведучим і тільки у тому випадку коли студенти дали хибну відповідь на запитання.

Журі конкурсу — викладачі інформатики та студенти II-III курсу. Переможців нагороджено грамотами, а всі учасники також отримують сувеніри на згадку.

Комплексне застосування знань з інформатики з використанням інформаційно-комунікаційних технологій сприяє досягненню ефективності навчання.

Завдяки ефекту новизни та оригінальності зростає цікавість до процесу навчання, підвищується засвоєння інформації.

Саме творча діяльність потребує негайного використання знань на практиці, напрацювання досвіду, використання відомого у незвичних ситуаціях.

Інформаційно-комунікаційні технології дають можливість поєднувати процеси вивчення, закріплення і контролю засвоєння навчального матеріалу,

Також інформаційні технології сприяють підвищенню мотивації до навчання, розвитку креативного мислення, дозволяють економити навчальний час; інтерактивність і мультимедійна наочність сприяє кращому представленню, і, відповідно, кращому засвоєнню інформації.

Впровадження інформаційно-комп'ютерних технологій створює передумови для інтенсифікації освітнього процесу. Комп'ютерні технології сприяють розкриттю, збереженню і розвитку особистісних якостей студентів.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

Авдєєнко А.С. - викладач кафедри соціально-гуманітарних дисциплін Київського кооперативного інституту бізнесу і права (м. Київ).

Бабенко-Жирнова М.В. - кандидат філологічних наук, старший викладач кафедри соціально-гуманітарних дисциплін Київського кооперативного інституту бізнесу і права (м. Київ).

Базалійська О.В. – старший викладач кафедри інформаційно-технічних та природничих дисциплін Київського кооперативного інституту бізнесу і права (м. Київ).

Бєльська Н.П. – старший викладач кафедри інформаційно-технічних та природничих дисциплін Київського кооперативного інституту бізнесу і права (м. Київ).

Биконя О.П. - доцент, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри мов і їх викладання Чернігівського національного педагогічного університету імені Т.Г. Шевченка (м. Чернігів).

Болілій В.О. – доцент, кандидат фізико-математичних наук, доцент кафедри інформатики та інформаційних технологій Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка (м. Кропивницький)

Боряк І.В. – викладач кафедри соціально-гуманітарних дисциплін Київського кооперативного інституту бізнесу і права (м. Київ).

Братко М.В. - доцент, кандидат педагогічних наук, директор Університетського коледжу, професор кафедри теорії та історії педагогіки Київського університету імені Бориса Грінченка (м. Київ).

Векуа Н.В. – доцент, кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови Національного педагогічного університету ім. М.П. Драгоманова (м. Київ).

Глущик С.В. - доцент, кандидат філологічних наук, доцент кафедри культури української мови Національного педагогічного університету ім. М.П. Драгоманова (м. Київ).

Горбаньов В.В. - кандидат історичних наук, викладач суспільних дисциплін Коледжу Національного фармацевтичного університету (м. Харків)

Єгорова І.В. - доцент, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки імені Богдана Ступарика ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» (м. Івано-Франківськ).

Єсіна С.І. – старший викладач Національної академії Служби безпеки України (м. Київ).

Зарудко Т.П. - викладач-методист, викладач хімічних дисциплін Коледжу Національного фармацевтичного університету (м. Харків).

Зінченко Г.Ю. – старший викладач Національної академії Служби безпеки України (м. Київ).

Івасишина Т.А. - доцент, кандидат філологічних наук, доцент кафедри теорії та практики перекладу Національної академії Служби безпеки України (м. Київ).

Каштан Т.В. – викладач Національної академії Служби безпеки України (м. Київ).

Копотій В.В. - викладач кафедри інформатики та інформаційних технологій Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка (м. Кропивницький).

Кошіль О.П. - викладач циклової комісії з видавничої справи, культури та української філології Університетського коледжу Київського університету імені Бориса Грінченка (м. Київ).

Кравченко А.А. – доцент, доктор філософських наук, професор кафедри філософських та соціальних наук Київського національного торговельно-економічного університету (м. Київ).

Кравченко О.В. - старший викладач кафедри соціально-гуманітарних дисциплін Київського кооперативного інституту бізнесу і права (м. Київ).

Кривич М.Л. - кандидат педагогічних наук, директор Навчально-наукового центру мовної підготовки Національної академії Служби безпеки України (м. Київ).

Куц О.В. - доцент, кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова (м. Київ).

Маятіна Н.В. – спеціаліст вищої категорії, викладач-методист, старший викладач кафедри інформаційно-технічних та природничих дисциплін Київського кооперативного інституту бізнесу і права (м. Київ).

Науменко Л.М. – старший викладач Національної академії Служби безпеки України (м. Київ).

Непокупна-Слободянюк Т.С. – викладач, кандидат медичних наук кафедри цивільного захисту населення та безпеки життєдіяльності Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова (м. Київ).

Нечаюк Л.Г. - кандидат філологічних наук, доцент кафедри соціально-гуманітарних дисциплін Київського кооперативного інституту бізнесу і права (м. Київ).

Пархомчук С.М. – викладач, старший викладач кафедри інформаційно-технічних та природничих дисциплін Київського кооперативного інституту бізнесу і права (м. Київ).

Проневич Т.М. - старший викладач кафедри соціально-гуманітарних дисциплін Київського кооперативного інституту бізнесу і права (м. Київ).

Прудченко І.І. - доцент, кандидат педагогічних наук, завідувач кафедри соціально-гуманітарних дисциплін Київського кооперативного інституту бізнесу і права (м. Київ).

Пушняк О.А. - старший викладач кафедри соціально-гуманітарних дисциплін Київського кооперативного інституту бізнесу і права (м. Київ).

Рудакова О.І. –старший викладач Коледжу Національного фармацевтичного університету (м. Харків).

Руденко Ю.М. – викладач кафедри соціально-гуманітарних дисциплін Київського кооперативного інституту бізнесу і права (м. Київ).

Семенишин О.І. – викладач кафедри соціально-гуманітарних дисциплін Київського кооперативного інституту бізнесу і права (м. Київ).

Столяренко Т.Л. – викладач, кандидат педагогічних наук Коледжу Національного фармацевтичного університету (м. Харків).

Супруненко В.Г. - викладач Коледжу Національного фармацевтичного університету (м. Харків).

Терещенко А.М. – практичний психолог, викладач кафедри соціально-гуманітарних дисциплін Київського кооперативного інституту бізнесу і права (м. Київ).

Фесюк М.І. – магістрант ДВНЗ «Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника» (м. Івано-Франківськ).

Шабасва Ю.В. – викладач I категорії Коледжу Національного фармацевтичного університету (м. Харків).

Шемчук О.А. – викладач Коледжу Національного фармацевтичного університету (м. Харків).

Шмалей С.В. - професор, доктор педагогічних наук, завідувач кафедри, професор кафедри цивільного захисту населення та безпеки життєдіяльності Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова (м. Київ).

Шнедович О.А. - старший викладач кафедри інформаційно-технічних та природничих дисциплін Київського кооперативного інституту бізнесу і права (м. Київ).

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА.....	4
 <i>МОДЕЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНОГО ОСВІТЬОГО ПРОСТОРУ ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ</i>	
БОЛІЙ ВАСИЛЬ, КОПОТІЙ ВІКТОРІЯ Інструменти інформаційного освітнього простору університету для викладачів та студентів.....	5
БРАТКО МАРІЯ Англомовний науковий дискурс проблематики освітнього середовища закладу вищої освіти.....	8
ГЛУЩИК СЕРГІЙ Актуальні питання дистанційної освіти.....	12
ІВАСИШИНА ТЕТЯНА Комунікативні вміння в сучасній освітній парадигмі.....	14
КРАВЧЕНКО АЛЛА Соціально-гуманітарна складова підготовки майбутнього фахівця.....	16
КРИВИЧ МАРИНА Модель іншомовної освіти сектору безпеки й оборони.....	18
МАЯТІНА НАТАЛІЯ Педагогічні умови професійної підготовки студентів внз: теоретичний аспект.....	21
ПРИБЛУДА ЛЮДМИЛА Сучасна мовна політика України як важлив складова освітнього процесу вищого навчального закладу.....	22
ПРУДЧЕНКО ІННА Навчальне пізнання: зміст і особливості здійснення.....	25
ТЕРЕЩЕНКО АНЯ Психологічні аспекти готовності педагога до інноваційної діяльності.....	28
 <i>ІННОВАЦІЙНІ МОДЕЛІ КОМПЕТЕНТІСНО-ЗОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ У ВИЩІЙ ШКОЛІ</i>	
ЄСІНА СВІТЛАНА Інтерактивні технології: сучасні заняття з перекладу.....	31
ЗАРУДКО ТЕТЯНА Застосування фронтальних технологій навчання при вивченні неорганічної хімії.....	32
ЗІНЧЕНКО ГАННА	

Формування іншомовної комунікативної компетентності: професійно-орієнтований підхід.....	34
КАШТАН ТЕТЯНА	
Комунікативна складова структури особистості: особливості формування.....	36
КОШІЛЬ ОКСАНА	
Формування проектних вмінь у майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти: практичний аспект.....	38
НАУМЕНКО ЛЮДМИЛА	
Професійне виховання через предмет «іноземна мова».....	41
ШМАЛЄЙ СВІТЛАНА, НЕПОКУПНА- СЛОБОДЯНЮК ТЕТЯНА	
Інноваційне моделювання кваліфікаційних характеристик менеджерів освіти.....	43
ПРОНЕВИЧ ТЕТЯНА, ПУШНЯК ОЛЕНА	
Інноваційні нестандартні заняття з історії України як форма позитивної мотивації студентів до знань.....	46
РУДЕНКО ЮЛІЯ	
Інноваційні форми і методи організації всеукраїнських сходоворидинських навчань “пізнай себе” у вищому навчальному закладі.....	50
СУПРУНЕНКО ВАЛЕНТИНА	
Інноваційні форми і методи лекційних занять з географії в руслі вимог компетентнісно-орієнтованого освітнього процесу в коледжі.....	53
ФЕСЮК МАР’ЯНА	
Розвиток творчого потенціалу магістрів як основа формування їх життєвої компетентності.....	56
ШАБАЄВА ЮТТА	
Впровадження сучасних технологій в компетентнісно-зорієнтований освітній процес.....	59

***ІННОВАЦІЙНИЙ ВИМІР НАУКОВО-МЕТОДИЧНОГО
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИКЛАДАННЯ СОЦІОГУМАНІТАРНИХ,
ПРИРОДНИЧО-ТЕХНІЧНИХ І ФАХОВИХ ДИСЦИПЛІН***

АВДЄЄНКО АНАСТАСІЯ	
Інтерактивне навчання у процесі розвитку вмінь англійського монологічного мовлення.....	62
БЄЛЬСЬКА НАТАЛІЯ	
Формування англійської комунікативної компетенції у студентів на заняттях з вищої математики.....	64
БОРЯК ІННА	
Особливості навичок сприйняття на слух англійської мови (аудіювання).....	68

БАБЕНКО-ЖИРНОВА МАРИНА

Інноваційний вимір науково-методичного забезпечення викладання дисципліни «етика ділового спілкування»..... 71

ВЕКУА НАТАЛІЯ

Лінгвометодичні засади вивчення типів лексичних значень..... 73

КРАВЧЕНКО ОЛЕКСАНДРА

Засоби вивчення термінології іноземною мовою..... 76

КУЦ ОЛЕНА

Лінгвометодологічні засади вивчення комунікативно-прагматичної парадигми речення за категорією настанови..... 78

НЕЧАЮК ЛЮДМИЛА

Методика проведення заняття-суду як засобу вивчення художнього твору..... 81

ПРОНЕВИЧ ТЕТЯНА, ПУШНЯК ОЛЕНА

Флешмоб як модерна форма активізації студентської молоді 84

СЕМЕНИШИН ОЛЕНА

Особливості використання системи «blended learning» в навчанні англійської мови 89

СТОЛЯРЕНКО ТЕТЯНА

Інформаційно-комунікаційні технології як засоби навчання та викладання математики 91

МЕТОДИЧНИЙ СУПРОВІД УПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ І ЗАСОБІВ НАВЧАННЯ У ВИЩІЙ ШКОЛІ

БИКОНЯ ОКСАНА

Самоконтроль рівня володіння продуктивними компетентностями у самостійній позааудиторній роботі з використанням мультимедійного посібника 92

ГОРБАНЬОВ ВАЛЕРІЙ

Досвід проведення екскурсій в процесі вивчення дисципліни «історія медицини та фармації» 95

ЄГОРОВА ІНГА

Методичні засади вивчення курсу «інноваційні технології в роботі куратора академічної групи»..... 97

ПАРХОМЧУК СВІТЛАНА

Використання віртуальної лабораторії у процесі вивчення хімії 100

РУДАКОВА ОЛЬГА, ШЕМЧУК ОЛЕНА

Роль інформаційно-методичного забезпечення при підготовці майбутніх

працівників фармації.....	103
ШНЕДОВИЧ ОЛЕНА, БАЗАЛІЙСЬКА ОЛЕНА	
Комплексне застосування знань з інформатики з використанням інформаційно-комунікаційних технологій.....	105
ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ	108

Матеріали Всеукраїнської (заочної) науково-практичної конференції «Педагогічні інновації в освітньому просторі сучасного вищого навчального закладу» (16 березня 2018 року): Збірник тез / За заг. ред. д. екон. н., проф. Камінської Т.Г. – Київ, 2018. – 115 с.

Адреса редакційної колегії: 03022, м. Київ, вул. Ломоносова, 18, Київський кооперативний інститут бізнесу і права, кім. 805, тел. (044) 257-10-91.

Матеріали конференції розміщені на сайті: www.kkibp.edu.ua

*Укладачі: І.І.Прудченко, А.А.Кулик
Верстка та дизайн: Д.С.Руденко, А.А.Кулик*